ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Revista apare sub egida Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN I, NR.4 FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU Noiembrie 2021

1 Decembrie 1918 – Presa românească, pildă de jertfă și luptă

Motto:

„Această unire românească n-ar avea nici o valoare dacă nu s-ar sprijini pe însăşi conştiinţa noastră despre necesitatea ei, despre caracterul ei sacru, nezguduit, despre aceea că ea e astăzi, ceea ce nu înţelege o mulţime de lume, o condiţie pentru existenţa însăşi a poporului nostru.”

N. Iorga

(Articol la p. 3)

Cuprins:

Dan Toma Dulciu: *1 Decembrie 1918 – Presa românească, pildă de jertfă și luptă, p.3*
Ion Andreiță: *Eminescu - Italia – Leopardi, p.6*
Redacția: *Preot Prof. Dr. Theodor Damian la aniversarea a 70 de.ani. Strălucire și dăruire în slujba culturii române, p.9*
Dr. Mihai Neagu Basarab: *Buletinele Bibliotecii Române din Freiburg, p.11*
Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Două decorații conferite Episcopului Visarion Puiu (1912, 1924), p.14*
Prof. Univ. Dr. Nae Georgescu: *Din nou despre debutul lui Eminescu, p.17*
Laura Daniela Hant: *În preajma unei aniversări: Mărturie de inimă, minte și suflet. 4 ani cu Teiul lui Eminescu la Viena, p.22*
Tanța Tănăsescu: *Interviu cu pictorul Elian Băcilă la zece ani de activitate, p.23*
Maria Dobrescu: *Lampa lui Aladin. Arta străveche a creării obiectelor de aramă, p.27*
Sașa Buturugă: *Scrieri alese, p.29*
Octavian Hârșeu: *Culegere de versuri din lirica egipteană și arabă, p.31*
Olivia Costea, Consul onorific al României în Sölvesborg, Suedia: *Regal de teatru și muzică românească în Suedia - „Brâncuși-mon amour!” de Claudia Motea, p.33*
Dr. Ion Constantin: *Pantelimon Halippa – apostol al Basarabiei, p.34*
Ionel Novac: *Junimiști cahuleni, p.41*
Silvan G.Escu: *Un fel de pălmaș, p.44*
Ambasador Constantin Lupeanu: *Evaluare, p.45*
Tanța Tănăsescu: *Despre transhumanța bârsană. Interviu cu scriitoarea Ionela Bran, p.47*
Mihai Copețchi-Kopecky: *Ce se mai poate scrie despre Mihai Eminescu? Extrase din lucrarea în curs de apariție „*Aspecte geopolitice din publicistica eminesciană*”, p.50*
Dr.Constantin Corneanu:*O cedare sub amenințarea forței (1), p.54*
Tanța Tănăsescu: *În atelierul Mariei Rădulescu, lucrul în ipsos dus la nivel de artă, p.56*
Raluca Graur și Dumitru-Tudor Tănăsescu*: Roma în octombrie. Fotografii, p.60*

La p. 6

ION ANDREIȚĂ

EMINESCU - ITALIA- LEOPARDI

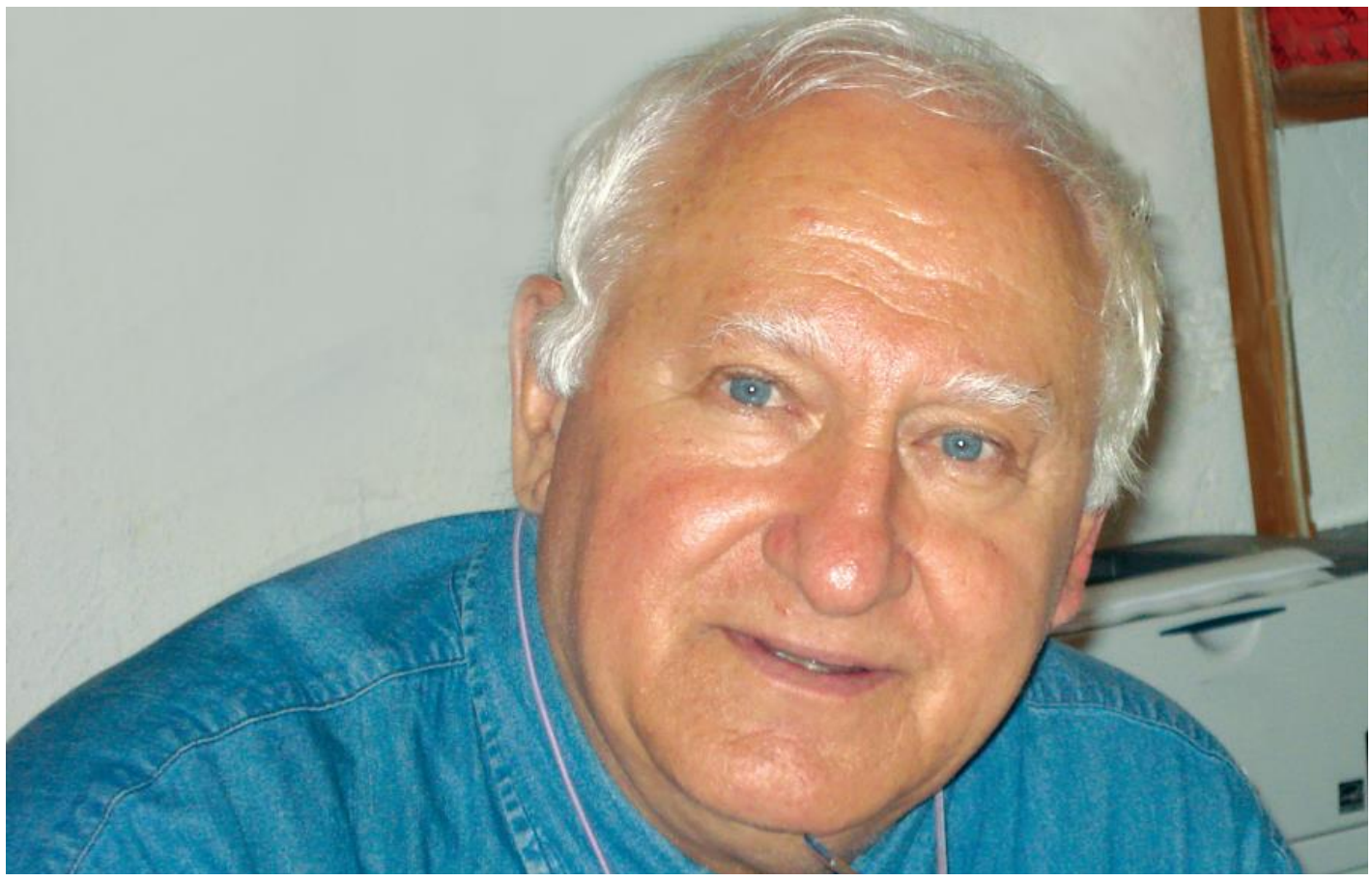

DAN TOMA DULCIU

La p. 9

Preot Prof. Dr.Theodor Damian la aniversarea a 70 de ani

Strălucire și dăruire în slujba culturii române

Din presa de altădată

ASOCIAȚIA GENERALĂ A PRESEI

„Duminică, într-una din sălile teatrului Comoedia, a avut loc Adunarea Generală constitutivă a Asociației Generale a Presei Române.

Până acum au fost admiși 172 de gazetari din Capitală și din provincie; 20 de cereri au rămas să fie cercetate, iar 6 au fost respinse.

Asociația va cuprinde și pe colaboratorii ziarelor românești din țările subjugate.

După o discuție de două ore, s-a votat statutele și s-a aclamat ca președinte al primului comitet, ales pe trei ani, pe d. Alexandru Ciurcu.

Membrii Comitetului sunt d-nii Const. Bacalbașa, B. Brănișteanu, D. Carnabat, C.G. Costa-Foru, I. Hussar, Victor Ionescu, Scarlat Lahovary, Const. Mille, T. Pizani, H. Streitmann; cenzori, d-nii Virgiliu Mora, Chr. Staicovici și I. Teodorescu.

Au fost aclamați ca membri de onoare ai Asociației D-nii Ion Kalinderu, Emil Costinescu, Ion C. Bibicescu, Vintilă Rosetti, N. Xenopol, N. Fleva, B. Delavrancea, Nicolae Filipescu, Emanoil Porumbaru, Jean Miclescu, Virgil Arion, Titu Maiorescu, Alexandru Davila și C. Dobrogeanu Gherea.

S-a dat comitetului împuternicirea de a organiza o loterie în folosul Asociației.

S-a hotărât ca Asociația să se afilieze Societății Internaționale a Presei și în acest sens s-a expediat o telegramă d-lui S. Singer, directorul lui *Neues Wiener Tageblatt* și președintele Congresului Internațional al Presei.

S-a hotărât convocarea unui congres al ziariștilor din țară și din locurile locuite de români.

În fine, s-a hotărât ca Duminică 10 Martie, membrii Asociației să se întrunească într-o agapă frățească.” (Cf. *Gazeta Ilustrată* din 9 martie 1913)

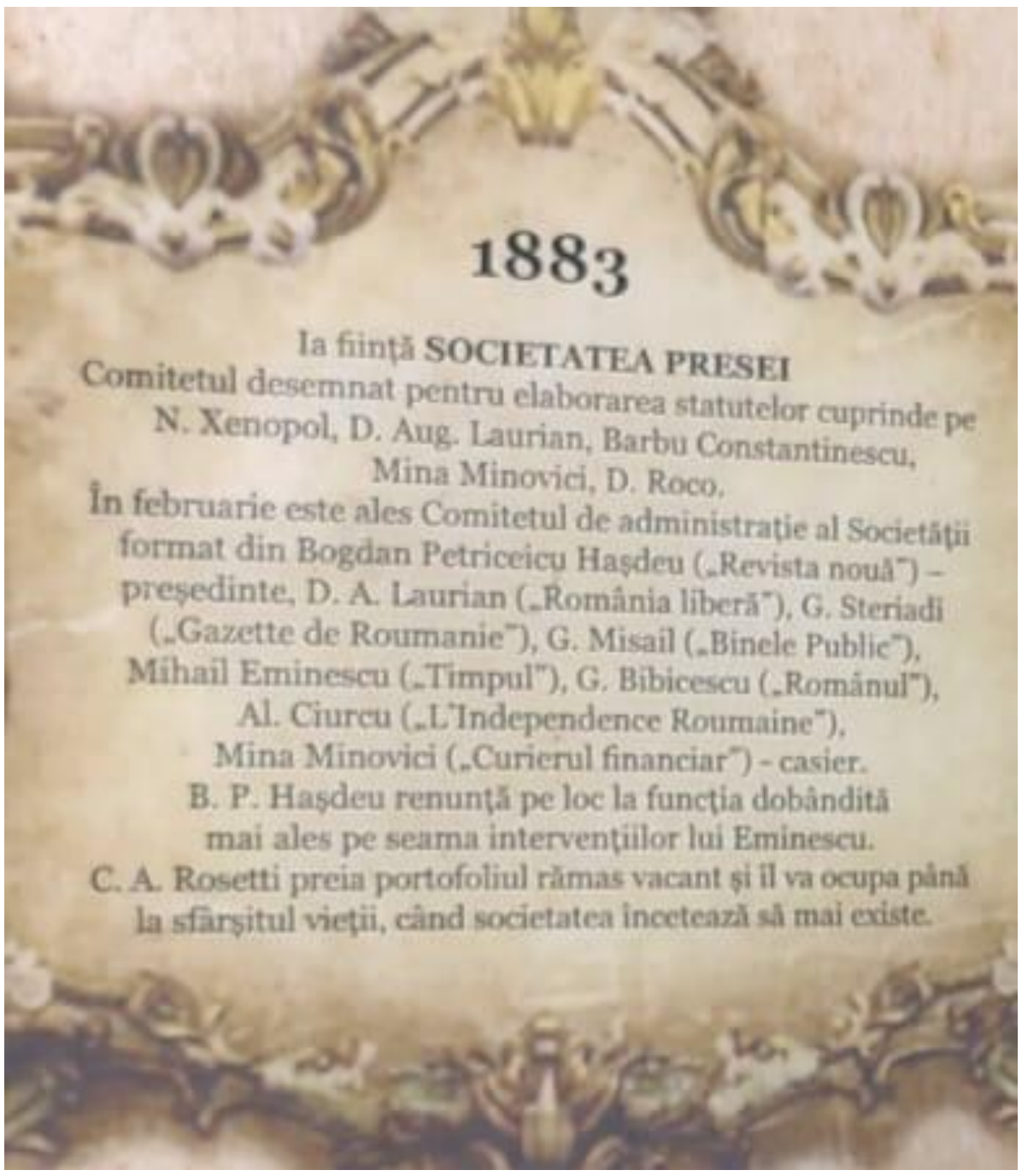

1883

Ia ființă SOCIETATEA PRESEI
Comitetul desemnat pentru elaborarea statutelor cuprinde pe
N. Xenopol, D. Aug. Laurian, Barbu Constantinescu,
Mina Minovici, D. Roco.
În februarie este ales Comitetul de administrație al Societății
format din Bogdan Petriceicu Hașdeu („Revista nouă”) –
președinte, D. A. Laurian („România liberă”), G. Steriadi
(„Gazette de Roumanie”), G. Misail („Binele Public”),
Mihail Eminescu („Timpul”), G. Bibicescu („Românul”),
Al. Ciurcu („L'Independence Roumaine”),
Mina Minovici („Curierul financiar”) - casier.
B. P. Hașdeu renunță pe loc la funcția dobândită
mai ales pe seama intervențiilor lui Eminescu.
C. A. Rosetti preia portofoliul rămas vacant și îl va ocupa până
la sfârșitul vieții, când societatea încetează să mai existe.

REDACȚIA
Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director: DAN TOMA DULCIU
Redactor-șef: TANȚA TĂNĂSESCU
e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com
https://tantatanasescu.blogspot.com/

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistice ale confraților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistice, într-un spirit obiectiv și echidistant.

Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „*Times New Roman*”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: tanta_tanasescu@yahoo.com

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

DAN TOMA DULCIU

1 Decembrie

Presa românească, pildă de jertfă și luptă

Motto:

„Această unire românească n-ar avea nici o valoare dacă nu s-ar sprijini pe însăși conștiința noastră despre necesitatea ei, despre caracterul ei sacru, nezguduit, despre aceea că ea e astăzi, ceea ce nu înțelege o mulțime de lume, o condiție pentru existența însăși a poporului nostru.”

N. Iorga

Încep aceste gânduri prin a evoca un pasaj dedicat Marii Uniri, datorat unui reputat istoric, Florin Constantiniu: „*Marea Unire din 1918 a fost și rămâne pagina cea mai sublimă a istoriei românești. Măreția ei stă în faptul că desăvârșirea unității naționale nu este opera nici unui om politic, a nici unui guvern, a nici unui partid; este fapta istorică a întregii națiuni române*[1]*, realizată într-un elan țâșnit cu putere din străfundurile conștiinței unității neamului, un elan controlat de fruntașii politici, pentru a-l călăuzi cu inteligență politică remarcabilă spre țelul dorit. [...] Nu o victorie militară a stat la temelia României Mari, ci actul de voință al națiunii române de a-i da armătura teritorial-instituțională, care este statul național.”*

Zugrăvind un construct istoric de o măreție irepetabilă, poate singurul eminamente pozitiv și durabil din întregul secol XX, regretatul academician Florin Constantiniu puncta magistral esența splendidei înfăptuiri cu o vădită semnificație: act istoric de sorginte anonimă, decizie de voință colectivă și pașnică cotitură de destin.

Reunirea îndureratei Transilvanii cu trupul urgisit de veacuri al înlăcrimatei patrii a fost întregire, izbăvire și binecuvântare, ca o lacrimă pe chip de icoană a sfintei treimi românești, reprezentată de neam, limbă și glie.

În acest sens, Alexandru Vaida – Voevod rostea un memorabil discurs în Parlamentul de la Budapesta, la 18 octombrie 1918, în care arăta:

„*Națiunea română așteaptă şi pretinde, după multe suferințe de veacuri, afirmarea şi valorizarea drepturilor ei nestrămutate şi inalienabile la deplina viață națională*.”

La București, Nicolae Titulescu da glas aceluiași deziderat sacru, consemnat într-un articol de mare ecou:

„Ardealul e românismul în restriște“

*..... „vom înlătura granițele care de veacuri ne sufocau, care sunt ca niște tăieturi adânci în corpul viu al națiunii. În împrejurările de azi, România trebuie să iasă întreagă și mare! România nu poate fi întreagă fără Ardeal pentru că Ardealul e românismul în restriște, iar întărirea care îndepărtează vrășmașul e viața care cheamă viața. Ne trebuie Ardealul! Nu putem trăi fără el! Vom ști să-l avem și mai ales să-l merităm“ (*Nicolae Titulescu, *Discursuri*, București, 1967, p. 142*).*

Apostolii învierii sfintei patrii române, una și aceeași, de-a lungul și de-a latul, fost-au, înainte de toate, gazetarii, acești pictori de vise și speranțe pe pânza unei nații. Nicidecum politicienii, fiindcă aceștia din urmă, mimând empatie față de durerile înăbușite ale acestui neam, se limitau doar la discursuri meșteșugite și finețuri lingvistice alambicate, țesând strategii în dosul ușilor închise, mânați de pasiuni efemere și de interese mărunte, legați de alianțe precare, călătorind pe căi întortocheate, cu ochelari de cal, amăgitori și văduvi de vizionare perspective, bătând apa-n piuă, ani îndelungați, după un scenariu dâmbovițean de succes, într-o sterilă, reprehensibilă și inutilă gâlceavă de idei, principii și proiecte de țară.

Emanciparea națională, ca mișcare de veacuri în țara de peste munți, păduri și ape curgătoare, în palierul cultural, religios, educațional, prin care națiunea română să fie repusă în folosința tuturor drepturilor civile și regnicolare, își are exponenți emblematici în nume de respect unanim, precum Samuil Micu, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Ioan Piuariu-Molnar, Ioan Budai Deleanu, Inocențiu Micu-Klein, dar și Mihai Viteazul, Horea, Cloșca şi Crișan, Avram Iancu și atâția alții, oricum s-ar numi ei: Bălcescu, Maiorescu sau Bărnuțiu. Și fiindcă am amintit de Simion Bărnuțiu, iată ce spunea acesta la 1848: „*Libertatea cea adevărată a oricărei națiuni nu poate fi decât națională. Nu există libertate atunci când nu-ți poți păstra şi afirma liber naționalitatea. Libertatea fără naționalitate nu se poate înțelege la niciun popor de pe pământ*“.

O treaptă superioară în acest crescendo al devenirii întru patrie unită, a fost momentul „*Memorandumului*” (1892), gest culminant, marcând apogeul luptei de emancipare a românilor din Transilvania, având ca rezultat, printre altele, larga expunere pe plan internațional, în marile capitale ale Europei, a problemei românești, devenită „*chestiune fierbinte*” în conștiința europeană.

Acest act de curaj și de sacrificiu a fost plătit de mulți semnatari cu cea mai prețioasă valoare a ființei umane, libertatea, dar și cu amenzi și suferințe. Dintre cei trimiși în temniță amintim:

-Gheorghe Pop de Băsești (va supraviețui și va prezida *Marea Adunare de la Alba Iulia*, la 83 de ani).

-Dr.Ion Rațiu, președintele fondator al *Partidului Național Roman*, rămas în filele de istorie prin memorabila aserțiune, rostită cu curaj în fața acuzatorului său: „*Ceea ce se discută aici este însăși existența poporului român. Existența unui popor însă nu se discută, ci se afirmă*“.

- Dr.Vasile Lucaciu va primi una dintre cele mai grele sentințe (5 ani de detenție) pentru vina de a semna un document de natură politică, dar absolut justificat și legal.

-Daniel Popovici Barcianu (2 ani de temniță, efectuați parțial la Închisoarea din Vàc).

-Theodor Mihali (2 ani și jumătate de temniță).

-Valeriu Braniște a fost încarcerat în martie 1895, după ce a redactat proteste în limba română împotriva brutalității din penitenciare. El a fost eliberat în iunie 1896, după aproape 15 luni de detenție, în urma unei amnistii.

- C. Maniu, publicist și avocat a fost condamnat la un an de închisoare (1 aprilie 1903 - 1 mai 1904) pentru delicte de presă, pentru că a semnat în ziarul *Tribuna* din Sibiu un articol intitulat „ *O idee injustă,*

nelegitimă și nejuridică: Ideea de stat unitar național maghiar" (1903). Același patriot român a trimis șase scrisori lui Bjørnstjerne Bjørnson (1907), în care expunea drepturile românilor asupra întregului teritoriu cuprins între Tisa și Nistru, motiv pentru care a fost arestat, judecat și condamnat (1 decembrie 1909–1 ianuarie 1911).

- Aurel Suciu a suferit și el condamnări pentru delicte de presă.

De oficiile de gazdă ale temniței de la Vàc au mai avut parte numeroși alți gazetari patrioți români, dintre care amintim:

-Alexandru Roman, condamnat la un an de închisoare pentru publicarea *Pronunciamentului de la Blaj* (1868), fiind închis până în 1870.

-Ioan Slavici a fost condamnat la un an de închisoare și amendă pentru *trădare și agitație împotriva statului*, din cauza articolelor prin care apăra drepturile românilor (1888-1889).

- Ioan Russu-Șirianu (6 luni, în 1894), pedeapsă executată la închisoarea de la Seghedin.

-Mihail Gașpar (1907) ziarist, arestat, judecat și condamnat pentru delict de presă ;

- Gheorghe Stoica (1908-1909), prozator și memorialist, condamnat tot pentru delict de presă.

-Octavian Goga, poet și jurnalist, a fost închis la Seghedin (1911-1912), fiind condamnat pentru câteva articole considerate subversive. Este vizitat la închisoare de I.L. Caragiale, în iarna anului 1911.

-Câțiva dintre liderii mișcării naționale a românilor din Ardeal au fost închiși la Seghedin (la sfârșitul anului 1917), fiind eliberați sub presiunea evenimentelor din 1918.

Presa, vector de conștiință

Un rol important în pregătirea *Marii Uniri* de la 1918 l-a avut presa scrisă ardeleană, în special periodicul „*Telegraful român*" (fondat de Andrei Șaguna în 1833), „*Tribuna"* , acești curajoși „*tribunişti"*, redactori și colaboratori, care au adoptat sloganul „*Pentru toți românii soarele la București răsare*", inclusiv „*Albina", „Familia"* și *„Gazeta Transilvaniei*".

„*Tribunişti*i*"* au mai păstorit și alte publicații*: „Foaia poporului" (Sibiu), „Gazeta Bucovinei"(Cernăuți)* și *„Corespondența română" (București),* piloni ai limbii române, ai sentimentului identității naționale și ai patriotismului luminat.

În momentele decisive ale anului 1918, presa a jucat un rol determinant: *„Veniți cu toții la Marea Adunare Națională care se va ţine la 1 decembrie în Bălgradul lui Mihai Viteazul. Veniți cu miile şi cu zecile de mii! Lăsați pe o zi grijile voastre acasă, căci în această zi vom pune temelia unui viitor bun şi fericit pentru întreg neamul nostru românesc*", anunțau ziarele şi diversele foi împrăștiate prin orașele transilvane.

Pe lângă publicațiile laice sau religioase evocate mai sus, dintre care am evidențiat doar câteva, putem aminti, totodată, amplele manifestări patriotice, organizate de câteva asociații foarte active în conservarea tradițiilor şi valorilor culturale ale poporului român: „*Asociaţia transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român"* (ASTRA), înființată de Andrei Şaguna, împreună cu George Bariţiu, Timotei Cipariu şi Ion Puşcariu. Această asociație, un fel de minister neoficial al culturii pentru poporul român din Transilvania, avea ca scop „*înaintarea literaturii române şi cultura poporului român în deosebitele ramuri, prin studii, prin elaborarea de opuri, prin premii şi stipendii pentru diferitele specialităţi de ştiinţă şi arte şi altele asemenea*".

Diversitatea scopurilor și abnegația cu care au slujit idealurile culturii naționale în Transilvania, fac din aceste asociații autentice organisme de masă, adresate nu doar elitelor, configurând un veritabil model cultural: „*Societatea pentru fond de teatru român*", care a organizat spectacole la Sibiu, Braşov, Oraviţa şi Blaj şi a editat un anuar (devenit în 1911 „*Revista teatrală*"), „*Fundaţia pentru ajutorarea ziariştilor români din Ungaria"* (1910), pentru a da numai câteva exemple, la care am putea adăuga diverse asociații și fundații, menite a păstra și perpetua tradițiile, muzica, dansurile populare și obiceiurile românești din Transilvania. Acestea au beneficiat și de sprijinul venit din România prin „*Liga pentru unitatea culturală a românilor, Transilvania şi Carpaţi*", „*Societatea academică" (Academia Română), „Junimea*" ș.a.

Închei aceste gânduri, evocând iarăși cuvintele savantului N. Iorga:

„Când un neam întreg gândește un singur gând și inimile a milioane de oameni palpită de o singură simțire - oare, este putere omenească care să-i poată sta împotrivă ?"

De multe ori îmi pun și eu această întrebare, al cărui răspuns nu-l mai găsesc: când va veni din nou clipa ca „*un neam întreg să gândească un singur gând și inimile a milioane de oameni să palpite o singură simțire"?* Și încă o întrebare: Cum vom sărbători anul acesta 1 Decembrie ? Dar la anul, dar în fiecare an ?

---

[1] „*Veritabilul fundament al unității românești* – aprecia istoricul Gh. Brătianu – *nu a fost stabilit nici la Saint Germain, nici la Trianon, el este rezultatul existenței însăși a poporului român, «enigmă şi miracol al istoriei din sud-estul european»"* (Gheorghe I. Brătianu, „*Originile şi formarea unității românești*", Iași 1998, p. 289-90). Alăturăm aici și declarația delegației Bucovinei, condusă de Iancu Flondor, care a prezentat regelui la 28 noiembrie *Actul Unirii*: „*Aducem Maiestății Voastre, regele tuturor românilor, unirea unei țări întregi, a Țării Bucovina. Această ţară ţi-o închinăm Măria-ta, noi toți. […] Nu e o cucerire a armelor ci întoarcerea la vatră a fraților despărțiți, care în Majestatea Voastră regăsesc pe părintele de mult pierdut şi mult dorit*".

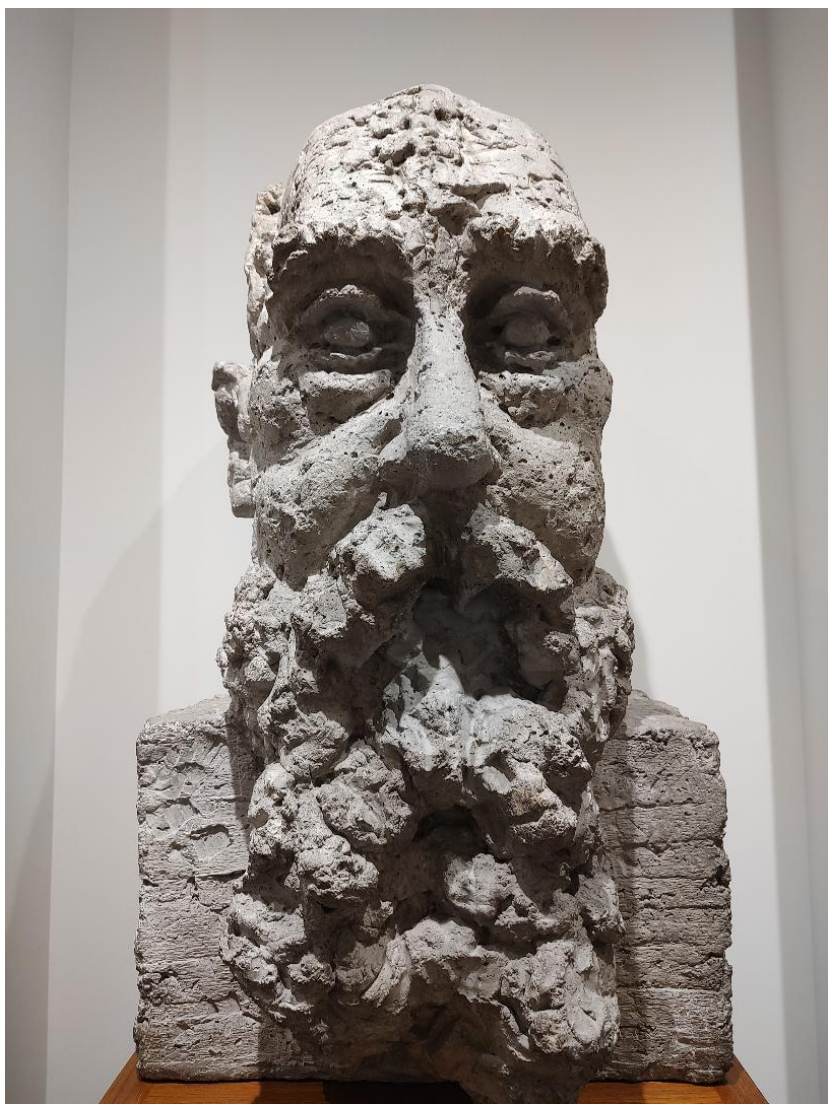

Bustul lui Nicolae Iorga

SPIRU C. HARET

ION ANDREIȚĂ

Eminescu – Italia – Leopardi

Veneția

Nu` ș` cum se face, dar de câte ori mă gândesc la Eminescu și Italia, îmi vine imediat în minte Veneția. Veneția – orașul dogilor, al comerțului și al culturii. Veneția care, alături de Genova, își împingea constant, până la Gurile Dunării, încă din zorii secolului al XIII-lea, „corăbiile cu mirune” – ca să folosesc o expresie poetică a Mitropolitului Dosoftei, cel care, întâiul, a transpus „Psaltirea” în versuri.

Veneția care, la rându-i, primea din partea Țărilor Române turme de oi, cirezi de vite, precum și un produs foarte căutat în epocă, după cum ne asigură Nicolae Iorga, din care citez: „La Veneția se trimitea și ceară, așa încât frumoasele peceți venețiene și lumânările care au ars fără să afume mozaicele și picturile neprețuite în splendidele biserici din acest oraș erau datorită harnicelor albine din Moldova”.

Dar și Veneția, oraș al culturii – care și-a pus pecetea pe câteva personalități de excepție, începând cu domnitorul-poet și poliglot Petru Cercel (fratele lui Mihai Viteazul) și Stolnicul Constantin Cantacuzino și continuând cu Dinicu Golescu, Simion Bărnuțiu, Al. Papiu Iliarian, Iosif Hodoș, Nicolae Filimon, Dora d `Istria – ca să ne păstrăm într-un timp devenit deja istorie.

Și, desigur, Veneția lui Mihai Eminescu, poetul tutelar al românilor, cel care, ca nimeni altul, evocă atât de sugestiv orașul lacunar, încă înainte de a-l cunoaște direct:

„S-a stins viața falnicei Veneții,
N-auzi cântări, nu vezi lumini pe valuri;
Pe scări de marmură, prin vechi portaluri
Pătrunde luna, înălbind pereții…”.

Versuri care, în melodioasa limbă a lui Leopardi, sună astfel:

„La vita della splendida Venezia e Spenta,
L`eco dei canti e i lumi d`alegri carnevali;
Sulle scalee marmoree, sugli antichi portali
Batte la luna e filtra le mura inargenta”.

Tocmai de aceea, primul popas pe care-l fac în Italia, în căutarea lui Eminescu, este Veneția – de unde nu pot pleca mai departe, fără a consemna finalul impresionantului sonet închinat de poet exoticului oraș:

„Okeanos se plânge pe canaluri,
El numai-n veci e-n floarea tinereții,
Miresei dulci i-ar da suflarea vieții –
Izbește-n ziduri vechi, sunând din valuri…”.

Mihai Eminescu sub cerul italic

Despre trecerea lui Eminescu prin Italia nu sunt multe de spus – și nici vesele. Aceasta s-a petrecut la începutul anului 1884, când – după ieșirea din Sanatoriul Ober-Döbling din Viena – poetul, însoțit de bunul său prieten Chibici-Râvneanul, întreprinde o călătorie de refacere, după cum ne asigură Titu Maiorescu, în scrisoarea expediată bolnavului, la Viena: „*El* (Chibici – n. n.) *vine pentru ca, în înțelegere cu dr. Obertsteiner și după sfatul lui, să te scoată din Institut și să facă împreună cu D-ta o excursie de vreo 6 săptămâni spre sudul Alpilor, poate până la Venezia, Padua sau Florența. Are mijloacele băneşti pentru aceasta…* (…) *Așadar, fii fără grijă, redobândește-ți acea filozofie impersonală ce o aveai totdeauna, adaoge-i ceva veselie și petrecere în excursia prin frumoasa Italie, și la întoarcere mai încălzește-ne mintea și anima cu o rază din geniul D-tale poetic, care pentru noi este și va rămâne cea mai înaltă incorporare a inteligenței române*”.

Din păcate, călătoria – scurtată la insistențele lui Eminescu – nu a avut nici un efect asupra poetului cu sufletul stins și obosit. Veneția nu-l mai încântă, ca-n poezia ce-i dedicase mai înainte ; falnicul poet, cu zidurile trupului ruinate, era el însuși cu viața în stingere, ca un far cu fețtila trasă. A doua zi părăsește Veneția, fără să fi vrut să vadă măcar pe cântatul în poezie San Marco. Nici Florența lui Dante și Michelangelo – după cum ne asigură, de data aceasta, George Călinescu – „*cu palatele sale de piatră grea și cu verzuia clopotniță a lui Giotto, nu pare să-l fi atras mai de aproape*”.

Mult mai târziu – la câteva decenii de la coborârea sa în veșnicie – trecerea lui Eminescu prin Italia înseamnă popasuri adânci, statornice, ale poeziei sale, tălmăcită în limba noastră-soră, italiana. Prima traducere din Eminescu este poezia „Venere și Madonă”, apărută în anul 1906, în revista *Nuova Rassegna letteraria moderna* – și aparține unui literat și poet, căpitanului (de Bersaglieri – o specialitate de Infanterie italiană, cu fanfară) Pier Emilio Bosi, care publică în această revistă mai multe articole despre România și cultura ei.

Prima apariție în volum – apărut la Editura Sansoni din Florența, în anul 1927 – se datorează lui Ramiro Ortiz, fost profesor de Limba și Literatura Italiană la Universitatea din București. Au urmat mai multe traduceri, dintre care Mariano Baffi apreciază în mod deosebit culegerea lirică semnată de prof. Umberto Cianciola, apărută la Modena, în 1941, și volumul *Poesie d`amore,* tradus de prof. Mario Ruffini, apărut la Torino, în anul 1964 – în splendide condiții grafice – pentru a celebra astfel Centenarul Catedrei de Limba și Literatura Română de la Universitatea din Torino.

Placa Omagială Mihai Eminescu

În urma unei vizite la Recanati (orașul în care s-a născut și a scris Giacomo Leopardi) participând la Festivalul Internațional de Poezie consacrat lui Giacomo Leopardi, cel mai mare poet romantic italian și unul dintre marii romantici europeni, și lui Mihai Eminescu, ultimul mare poet romantic al lumii, poetul-academician Nicolae Dabija (fie-i somnul dulce) scria despre această minunată întâmplare literară în revista *Flacăra lui Adrian Păunescu*: „*Menționăm că la intrarea în castelul în care s-a născut, a locuit și a scris clasicul poeziei italiene, se află două basoreliefuri, reprezentându-i pe Giacomo Leopardi și Mihai Eminescu, ale căror destine seamănă și ale căror creații se completează*”. În continuare, Nicolae Dabija se întreba cum a apărut această, numită simplu, ***Placa Omagială Mihai Eminescu*** – în realitate, un veritabil monument de artă? Cunoscând în detaliu acest fenomen artistic, i-am spus, atunci, poetului Dabija ceea ce voi povesti, acum, pentru cititori, spre a se cunoaște adevărul, demn de istoria literaturii române.

Mărturisesc din capul locului – dincolo de falsă modestie – că ideea acestei plăci îmi aparține (de pe vremea când eram pe post de „prinț consort”, soția mea, Lia-Maria Andreiță, artistă plastic și scriitoare, diplomat în Ministerul Afacerilor Externe, aflându-se în misiune diplomatică la Roma; sigur, pe lângă această „funcție” familială, eram și corespondent la ziarului *România liberă*, de unde fusesem detașat). Ideea s-a născut în urma unei convorbiri cu prof. univ. dr. Franco Foschi (azi și el în somnul cel lung) directorul Centrului Mondial de Poezie și Cultură *Giacomo Leopardi* (provenit din mai vechiul Centru Național de Studii Leopardiene). Ducerea la bun sfârșit a acestui demers a atras încă două compatrioate, iubitoare de Eminescu și de Țară: muziciana Ioana Ungureanu (și ea plecată să moară puțin) profesoară la Conservatorul Santa Cecilia din Roma, membră marcantă a comunității românești din Italia și, desigur, Lia-Maria Andreiță, consul la Ambasada României în Italia.

Se întâmpla în vara-toamna anului 2002, când a avut loc prima întâlnire dintre noi, cei trei, și *onorevole* Foschi. Primind încuviințarea lui – nu-i ieșea nimeni din cuvânt; fusese deputat vreme de șapte legislaturi în Parlamentul Italian (1969-1994),, ministru în două guverne (Cosiga și Forlani), primar al orașului Recanati (1960-1970) – am trecut la treabă. Eu, ca ziarist, am trimis (și publicat, mulțumită poetului Nicolae Prelipceanu, șeful Secției Cultură; pe atunci, *România liberă* era încă un *ziar*) mai multe articole semnalând posibilul eveniment, cu săgeți de atenționare către Ministerul Culturii și Uniunea Scriitorilor. Lia-Maria sonda ecouri mai mult sau mai puțin oficiale pe lângă aceleași instituții, inclusiv Externele și Institutul Cultural Român (pe atunci parcă se numea Fundație). Ioana era în dialog cu personalități ale diasporei, cu artiști și oameni de cultură din țară.

...Și timpul trecea, și din nicio parte vreun licăr de speranță nu se ivea. Riscam, efectiv, să ne compromitem; noi ca noi, dar... – nu mai continui, să nu-mi aprind (din nou) paie-n cap. Cine ne pusese să avem astfel de inițiative? Autoritățile? Nu! Așadar... Totul în condițiile în care, în Italia (spre deosebire de Franța), amprente românești vizibile nu prea existau. Statuia lui Gorduz (Traian cu Lupoaica în brațe) zăcea răsturnată în boscheții din spatele Accademiei di Romania (în timp ce sora ei geamănă trona maiestuos în Sevilla, pe țărmul râului Guadalquivir, datorită ambasadorului cu termen redus, scriitorul Darie Novăceanu – și el plecat acum la cele veșnice).

Venise primăvara lui 2003, când Ioana Ungureanu mă anunță că are un ecou din țară: un prieten al ei, pictorul Dimitrie Gavrilean, rectorul Universității de Arte *George Enescu* din Iași, aflând din presă (*România liberă*!) și luând legătura cu ea, dorește să se implice în demersul nostru. I se asociază colegul-profesor Ilie Bostan, sculptor, și poetul Dumitru Spătaru, director în cadrul aceleiași Universități. „*Va fi ce n-a văzut Parisul*!” – mă amenința Gavrilean, la telefon (aveam două-trei convorbiri săptămânal).

Se declanșează acțiunea contra-cronometru: drumuri la Simeria, în căutarea marmurei; achiziționarea a 30 de kilograme de bronz, pentru basorelief, turnat de Bostan în cuptorul personal din Pașcani (mii de kilowați consum!). Așa-zisa placă urma să fie alcătuită din două părți: prima, marmură, 60/60 centimetri, purta efigia în bronz a lui Eminescu; a doua parte, tot marmură, 60/100 centimetri, pentru text, așezat sub numele poetului: *Mihai Eminescu – 1850-1889*.

Am ales, împreună cu fostul coleg de facultate Toni Carageani, profesor la Universitatea din Napoli, celebra zicere a Poetului: „*Dumnezeul Geniului m-a sorbit din popor cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar”* – pe care dottoressa soție a colegului, Gabriella, a transpus-o cât mai exact în italiană: „*Il Dio del Genio mi ha tratto a sé dal popolo come il sole a sé una nube d`oro dal mare di mestizia”*. Sub text, semnătura modestă: *Universitatea deli Arte „George Enescu” – Iași-România*. (Uite că nu mai reținn dacă este trecut măcar anul: 2003).

Întreaga operă a fost făcută prin efortul și contribuția personală a celor trei universitari patrioți. Iar când să zicem hop! când opera era trimisă de la Iași spre București (Ministerul de Externe acceptase, totuși, s-o transporte la Roma; într-o dubiță cu alte trebuințe... diplomatice.) rectorul Gavrilean este trezit noaptea de un telefon anonim, care-i strecura în ureche veninul unor vorbe cum că placa a fost fisurată și totul este compromis. Au urmat și alte „ghinioane”: Ministerul Culturii nu a oferit bilet de avion sculptorului – pentru a lua parte la inaugurare – iar întregii delegații, alcătuită din cei trei ieșeni, nu li s-a asigurat nicio zi de diurnă sau noapte de hotel (dificultăți rezolvate, delor ușor, de către Ioana Ungureanu).

În pofida multor altor piedici și opreliști, Placa-monument a fost fixată pe zidul exterior al Centrului Mondial de Poezie și Cultură, alături de fastuosul basorelief Leopardi, sculptat în acest zid în anul 1898, cu prilejul sărbătoririi a o sută de ani de la nașterea poetului (în 29 iunie 1798).

Festivitatea de dezvelire a *Plăcii Omagiale Mihai Eminescu* s-a desfășurat în ziua de 14 iunie 2003 (în preziua omagierii trecerii Poetului în eternitate) în prezența unor personalități marcante ale vieții cultural-artistice și politice italiene, ziariști din presa scrisă, radio și televiziune. A luat parte, spre bucuria tuturor, venerabila contesă Anna Leopardi (astăzi și ea trecută la cele veșnice) ultimul vlăstar al familiei, care a spus: „*Nu l-am citit încă pe Eminescu, dar dacă este comparat cu Leopardi, trebuie să fie un poet foarte valoros. Am să-l rog pe onorevole Foschi să-mi dea ceva să citesc din marele dumneavoastră poet național*”.

(La acea dată, în Biblioteca Centrului Mondial de Poezie și Cultură se afla o singură plachetă – 35 de pagini – de poezie românească: *Spații noi*, de Maria Banuș, tradusă de Dragoș Vrânceanu, apărută în anul 1964).

Cu același prilej, la Muzeul orașului Recanati (director, dr. Antonio Perticarini) a fost vernisată Expoziția omagială „Mihai Eminescu”, a pictorului Mihai Bandac (în prezența sa).

...În sfârșit, o ultimă mențiune: Placa-monument Mihai Eminescu din Recanati este a doua amprentă românească vizibilă în Italia; după placa fixată la Roma (pe strada Condotti 62) consacrată scriitorului Duiliu Zamfirescu (diplomat vreme de 18 ani în Italia) – dar realizată de către statul italian, înaintea celui de-al doilea război mondial.

Așadar, una pe secol. Puțin. Și trist, foarte trist...

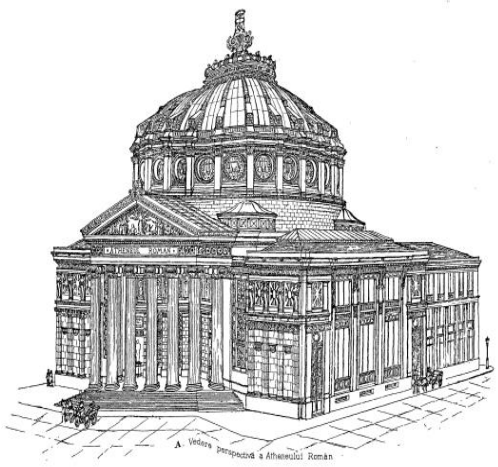

Eminescu și Leopardi: coincidențe neîntâmplătoare

...Sunt în Italia, la Recanati, pe Muntele Tabor, pe care se află palatul în care s-a născut, a trăit și a scris marele poet Giacomo Leopardi. Parcurg, alături de *onorevole* Franco Foschi, spațiul din jurul castelului (este vorba, de fapt, de două clădiri: un palat și un castel, lipite, aparținând celor două nobile familii de marchizi și conți: cea a tatălui și cea a mamei poetului). Punem piciorul pe aceleași pietre pe care au plutit pașii poetului: aleea încărunțită în nisipul străvechi, o portiță care scârțâie și acum ca altădată, grădina în care medita adolescentul însemnat de zei. Un arbore i-a reținut conturul tânăr – și ne mărturisește nouă, astăzi, cu frunze sunătoare. *Onorevole* mă trage într-o parte, într-un colț al colinei-grădină: este punctul din care tânărul Giacomo privea imensitatea: în dreapta și în față – munții, coroana Apeninilor; în stânga– marea cea romantic fremătătoare. Acest loc i-a inspirat poezia „*Infinitul*”, ale cărei prime versuri au fost scrise chiar aici: „*Sempre caro mi fu quest`ermo colle / E questa siepe, che da tanta parte / Dell`ultimo orizonte il quardo esclude”. („Dintotdeauna mi-a fost dragă-această / colină-nsingurată și desișul / ce până-n zări ascunde orizontul”).*

Colina este înnobilată, astăzi, și de statuia „Adolescentă cu ocarină” – o fecioară de 1,70 metri înălțime, transpusă în bronz de scultorul Aurelio de Felice, în anul 1940, dăruită apoi Așezământului Leopardi. Din anul 2001, ea este simbolul Centrului Mondial de Poezie și Cultură și al revistei „Poesia e”. Însuși Muntele Tabor este recunoscut, astăzi, drept Colina Infinitului.

În acest peisaj medităm – și descoperim o semnificativă similitudine între cei doi mari poeți romantici: Mihai Eminescu și Giacomo Leopardi. Atât în planul vieții – mai mult sau mai puțin personală – cât și în cel al creației. Constatăm, mai întâi, că amândoi poeții provin din familii numeroase. Amândoi au fost măcinați de boală. Amândoi au trăit într-o lume ostilă, care nu i-a prețuit cum se cuvine. Lui Leopadi, care solicitase un post de profesor, i se refuză până și cel de copist. Lui Eminescu, bibliotecar la Iași, i se intentează – fals! – proces penal de sustragere de cărți. Amândoi au fost nefericiți în dragoste. Amândoi au murit (și nu vrem să insistăm asupra modului cum s-au desăvârșit din viață, dar există și aici o dramatică asemănare) la vârsta de 39 de ani, în aceeași lună: unul pe 14 iunie (Giacomo) celălalt pe 15 iunie (Mihai) – la o distanță de 52 de ani (1837-1889).

Dar înrudirea lor este vizibilă – și meritorie! – mai ales în planul creației, în temele abordate: de la dragostea față de plaiul natal la marile abordări filozofice, sub semnul unui romantism robust, dar și al unui pesimism specific. Nu întâmplător, ambele conștiințe debutează (într-un sens mai larg) la o vârstă fragedă, cu poezie închinată patriei lor: Leopardi – cu ampla cantonă „Italiei” („*O, patrie, văd arcuri și coloane, / statui, ruine, turnuri solitare / de-naintași durate /.../ Fără-apărare zaci azi / cu piept și tâmple despuiate*”); Eminescu – cu binecunoscuta poezie „Ce-ți doresc eu ție, dulce României”.

Iată și o asemănare mai insolită: amândoi dedică *frunzei* câte o poezie, inspirată din repertoriul romantic al altor poeți. Leopardi scrie, în anul 1818, duiosul poem „Sărmana frunză” – o interpretare proprie a poeziei „La feuille”, a francezului J. V. Arnault; Eminescu scrie, în anul 1879, poezia „Foaie veștedă”, după Lenau. Citez primele versuri din fiecare: „*Pe unde-mi zbori, departe / de creanga ta, sărmană / firavă frunză? – Vântul / m-a smuls din fagul ce mi-a fost părinte*” *Leopardi); „*Vântu-o foaie veștedă / Mi-a mișcat fereastra – / Este moartea ce-mi trimite / Fără plic scrisoarea-aceasta*” (Eminescu).

...Sigur, pot fi descoperite și alte similitudini – mai ales, intrând în profunzimea operei celor două genii. Noi, subsemnatul și *onorevole* Foschi, am rememorat câteva, reținute din sumara cercetare a bibliotecii castelului și din lecturi mai vechi.

REDACȚIA

La împlinirea a 70 de ani,

Preot Prof. Dr. THEODOR DAMIAN

Strălucire și dăruire în slujba culturii române

Părintele profesor Theodor Damian face parte din stirpea veche și tot mai rară a savanților de splendidă distincție intelectuală, a cărui prodigioasă operă este menită a trece cu brio veacul, înnobilând galeria de cărturari ai acestui neam cu un tablou votiv de prim rang.

Sărbătoritul pe care îl omagiem în acest număr de revistă s-a născut la 28 decembrie 1951, la Botoșani, loc sfințit de pronia cerească să ne dăruiască numai genii. Simțind că drumul său în viață înseamnă smerenie și mucenicie, își îndreaptă pașii spre altarul bisericii și, în 1975, absolvă strălucit *Institutul Teologic* București, continuându-și pregătirea prin studii ecumenice și doctorale la Bossey și Lausanne (1979-1983).

Urcușul spre desăvârșirea pregătirii academice debutează printr-un master în teologie la *Princeton Theological Seminary,* urmat de obținerea titlului de Doctor în teologie la *Fordham University*, New York (1993), însoțit cu brio de un altul susținut la *Universitatea București* (1999).

Vocația profesorală este o fațetă strălucită a ilustrei personalități căruia îi dedicăm acest modest dar sincer cuvânt omagial. Martore sunt numeroase generații de studenți și masteranzi din Statele Unite ale Americii și România, care au avut șansa de a se hrăni cu roadele înțelepciunii și lumina minții strălucite a acestui pedagog de excepție:

1992-2019 - Profesor de filosofie, etică și sociologie la *Metropolitan College of New York*, Facultatea de Științe Sociale;

2008-2011 - Profesor, *Universitatea Spiru Haret,* Facultatea de Jurnalism, București, catedra de Filosofie și Literatură;

2001-2002 - susține Cursul *„Experience, Learning and Identity”* la *College of New Rochelle,* New York;

1996 - coordonator de programe de masterat la *Audrey Cohen College,* filiala din Staten Island.

2019 - Profesor emerit, *Metropolitan College of New York.*

Dintre multiplele înfăptuiri de admirat ale personalității părintelui Theodor Damian, pe care le putem asemăna cu strălucirea unui poliedru diamantin, vrem să punem în prim plan pe acelea săvârșite în calitate de ctitor. Astfel, a fondat și păstorit Parohia

ortodoxă română „*Sfinții Trei Ierarhi*” din Lausanne (1980-1983).

Stabilindu-se în 1988 în Statele Unite, a pus bazele *Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă*, unicat în peisajul variat și complex al diasporei, apoi a dat viață *Parohiei Ortodoxe Române* „*Sfinții Apostoli Petru și Pavel*”, din Astoria, New York, precum și *Cenaclului Literar „Mihai Eminescu”* din același oraș (toate trei au fost create în 1993).

Pe acest postament solid de profundă și rodnică trăire spirituală, omul de știință, teologul și omul de cultură Theodor Damian a scos la lumină valoroase reviste de nivel academic.

Experiența a dobândit-o în perioada 1986-1988, când a îndeplinit funcția de secretar de redacție al *Editurii Arhiepiscopiei* din Sibiu (unde a diortosit revistele *Telegraful român, Mitropolia Ardealului, Îndrumătorul bisericesc*), fiind și preot slujitor la *Catedrala Mitropolitană*.

Începând cu 1994, a editat Revista *Symposium;* 2000-2007, *Romanian Medievalia*; 1993-1996, *Buletinul Institutului Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă,* New York; 1996 *Lumină lină/Gracious Light* – revistă de spiritualitate și de cultură românească, ediție bilingvă, română-engleză, care a ajuns la un sfert de secol de existență neîntreruptă. La aceasta adăugăm o publicație tipărită în Elveția: *Adusu mi-am aminte,* Lausanne (1982-1983).

Bogata biografie a Părintelui Profesor Dr. Theodor Damian are un capitol impresionant, care dezvăluie valoarea condeiului său, talentul, acribia și hărnicia cu care a îmbogățit cultura română cu vrednice de laudă opere teologice, literare, științifice. Toate acestea pun în valoare activitatea sa ca teolog, poet, profesor universitar, eseist de factură creștin ortodoxă, important promotor cultural și editor. Din lungul șir de creații de referință, enumerăm doar câteva dintre titlurile purtând semnătura ilustrului cărturar: *Introducere în istoria creștinismului - primul mileniu, Răsăritul cel de sus, De la naștere la Înviere, Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei, Gregory of Nazianus` Poetry and His Human Face in it*.

În ultima jumătate de secol, este autorul a aproape 1000 de studii, eseuri, recenzii, meditații, interviuri, articole în cărți, ziare și reviste, academice și literare.

De asemenea, răsfoind paginile diverselor reviste din țară sau din diaspora, întâlnim o bogată activitate publicistică, semnată de Theodor Damian în *România Literară, Convorbiri Literare, Viața Românească, Hyperion, Scrisul Românesc, Literatura și Arta* etc.

Toate acestea se adaugă la cele peste 40 de volume în domeniile teologie, etică, poezie și comentariu literar, printre care: *The Icons. Theological and Spiritual Dimensions According to St. Teodore of Studion* (The Edwin Mellen Press, New York, 2002), *Filosofie și Literatură*: *Implicațiile spirituale ale teologiei icoanei* (Eikon, Cluj, 2003) etc.

Dintre volumele de critică literară și eseuri amintim: *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu, Trăirea în cuvinte (interviuri), Filosofie și Literatură – O hermeneutică a provocării metafizice, Roua cărților, Pasiunea textului.*

Theodor Damian este un mare poet, al cărui nume este menționat în numeroase dicționare, compendii sau culegeri de poezie românească contemporane, cu prezențe constante în revistele literare, cu poezii traduse în engleză, germană și albaneză. Între cărțile de poezie amintim: *Apofaze, Semnul Isar, Exerciții de înviere, Stihiri cu stânjenei, Ispita rănii, Calea Împărăției, Rugăciuni în infern, Lazăre, vino afară, Perihoreze* (unele au fost traduse).

Prieten, îndrumător și promotor al creatorilor de pretutindeni, Theodor Damian a editat valoroase culegeri literare: *Lăuntrul și Departele Antologia Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din New York*, Iași, *2007; Eminescu 2000*, Botoșani, 2000; *Mai am un singur dor*, New York, 1995.

Recunoscut pe plan intern și internațional drept o somitate a teologiei ortodoxe, Părintele Prof. Dr. Theodor Damian este invitat frecvent, participând și prezentând comunicări științifice la peste 100 de congrese internaționale din Statele Unite ale Americii, Cipru, Finlanda, România, Japonia, Malta, Polonia, Turcia, Portugalia, Brazilia, Grecia dintre care, la peste 70, a avut sesiuni organizate și prezidate personal.

Nu putem să nu amintim în acest succint tablou al celui ce împlinește frumoasa vârstă de 70 de ani faptul că este Președinte al *Filialei americane a Academiei Oamenilor de Știință din România*; membru al *Academiei Elitelor, Modelelor și Valorilor*; membru al *Uniunii Scriitorilor din România*; membru al *Uniunii Ziariștilor din România* (2005); membru în peste 35 de colegii de redacție de reviste literare și academice din România și SUA, precum și în numeroase asociații naționale (România, SUA) și internaționale.

Toate acestea demonstrează în mod elocvent dimensiunea și valoarea personalității sărbătoritului din aceste zile.

Urmare firească a recunoașterii meritelor sale de ordin științific, literar, de cărturar și simbol pentru cultura română, preotului, poetului și cadrului didactic universitar Theodor Damian i-a fost conferit, în 22 martie 2016, titlul de *Doctor Honoris Causa* din partea *Universității Bioterra* din București. Cu acest prilej, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a transmis felicitările sale și l-a îndemnat pe filosoful și teologul Theodor Damian să continue activitatea pastoral-misionară pentru românii din diaspora, apreciindu-l ca fiind „*o personalitate recunoscută care transmite lumină românilor din diaspora*”.

Printre numeroasele premii și distincții pe care le-a primit de-a lungul anilor amintim: 2002 - Cetățean de onoare al Municipiului Botoșani; 2017 - premiul *Queens Ambassador Awards* oferit de Times Ledger Newspapers; 2018 - ordinul *Donum Sacrum Uniatis* din partea Î.P.S. Arhiepiscop Irineu Pop de la Alba Iulia; 2018 - medalia „*100 pentru Centenar*” conferită de către Guvernul României.

În încheierea acestei succinte însemnări biografice, fatalmente incompletă, fiindcă personalitatea cărturarului Theodor Damian este mult mai amplă, mai plină de roade ale minții, decât am putea noi să rezumăm în această prezentare, adăugăm și calitatea de talentat jurnalist, prețuită și respectată de către chiar *Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România*, din partea căreia a primit Trofeul „*Sens și contrasens în mass media*”, acordat în iulie 2021, pentru activitate publicistică; Distincția „*Acta Non Verba*” pentru promovarea *Centenarului UZPR* în presa online românească din Diaspora, precum și *Diplomă de Merit* din partea UZPR, în martie 2015.

Cu smerenie și dragoste frățească urăm celui ce împlinește frumoasa vârstă de șapte decenii mulți și rodnici ani, sănătate deplină, încredințându-l de toată prețuirea și admirația noastră nemărginită.

Dr.MIHAI NEAGU BASARAB

Buletinele Bibliotecii Române din Freiburg

Biblioteca Română din Freiburg a fost înființată la 1 mai 1949 din inițiativa profesorului Virgil Mihăilescu, fost bibliotecar la Biblioteca Academiei Române din București, refugiat în Germania încă din 1941. Un an mai târziu a fost înregistrată la Tribunalul din Freiburg ca asociație a românilor trăitori în exil mai ales în Germania, dar și în alte țări europene democratice și chiar în alte continente (mai ales în cele două Americi). Asociația s-a dezvoltat treptat, înființând după 10 ani și un Institut Român de Cercetări, în cadrul căruia s-au realizat peste 300 de lucrări de doctorat, de licență și de docență, în diferite specialități (mai ales istorie și filologie).

Începând din 1953, Biblioteca Română din Freiburg a început să editeze un Buletin, subintitulat „Studii și documente românești". *Buletinul Bibliotecii Române* Nr. 1 a avut redacția și administrația la domiciliul directorului bibliotecii și al publicației. Numărul 1 are 236 de pagini și 5 planșe. Formatul publicației: 21x27 cm. Tipărirea primelor numere, ca și a unor cărți independente care au văzut lumina tiparului aici, s-a realizat pe tona de hârtie donată de Anișoara Stan din Statele Unite, după cum se menționează pe coperta a 3-a a buletinului. Numărul cuprinde 30 de articole: 20 în limba română, 6 în limba germană, 2 în limba franceză (revista apărea în zona de ocupație franceză a Germaniei), câte un articol în limba engleză și în cea italiană. Volumul este închinat lui Ion Bianu, fost director al Bibliotecii Academiei Române, care este elogiat în mai multe articole de către Virgil Mihăilescu, Gino Lupi, Dimitrie Găzdaru din Argentina și D.C. Amzăr, „Pentru un bilanț românesc al exilului", de Petre Sergescu, „Pentru o bibliografie a Pribegiei", de Mircea Eliade, care prefațase un volum de poezii de Eminescu, tipărit în prealabil sub auspiciile Bibliotecii Române din Freiburg. N.I. Herescu, în calitate de fost președinte al Societății Scriitorilor Români din România semnează „Apărarea limbii române". Privat-docentul din Berlin Theodor Bucur semnează un articol intitulat: „Considerații generale cu privire la începuturile picturii moderne la români, de la origini până la moartea lui Luchian (sfârșitul secolului 18 până în 1916)", important nu atât prin valoarea lui, cât prin faptul că autorul a fost răpit curând după aceea de Securitate, adus în România și torturat până în 1964, când a beneficiat de amnistierea mai multor deținuți politici aflați în închisorile patriei.

În octombrie 1954, apare nr. II din *Buletinul Bibliotecii Române,* cu un număr de 273 de pagini și 18 planșe. Volumul are 6 secțiuni: „Limbă și literatură", „Folclor comparat", „Istorie", „Cultura română în străinătate", „Biserica în prigoană", „Note și comentarii". Între autori: Grigore Nandriș, Eugen Lozovan, Emil Turdeanu, Claudio Iosipescu, Lucia Popovici.

Volumul III a apărut cu mențiunea 1955-1956, având 249 de pagini și 21 de planșe. În rest nici o modificare de adresă, directorat, dimensiuni etc. Cuprinsul nu mai e sistematizat și indică articole semnate de: Mariano Baffi, Ion Popinceanu, Claude Iosipescu, Mircea Eliade, N. I. Herescu, Ioan Guția, Demetrio Marin, Paul Miron.

Mai multe articole sunt necrologuri pentru Claudiu Iosipescu, decedat în 1956, în vârstă de 62 ani.

Volumul IV este datat 1957-1958 și numără 251 de pagini și 7 planșe. Semnează articole: Rudolf Gassauer, R.V. Bossy, Gino Lupi, I. G. Dimitriu, N. I. Herescu, Claudio Isopescu, Neagu Djuvara, Socrate Liakou, Eugen Lovinescu, Erich Prokopowitsch, Virgil Mihăilescu, Constantin Papanace, Aron Cotruș. Directorul publicației face un bilanț după 10 ani de activitate a bibliotecii, conținând și un index cu 100 de colaboratori, între care: Alexandru Ciorănescu, Hans Diplich, Wilhelm Giese, Vintilă Horia, Virgil Ierunca, Paul Miron, Mircea Popescu, Horia Stamatu ș.a., pe lână cei deja amintiți la prezentarea sumarelor numerelor precedente.

Cu volumul V se inaugurează o serie nouă (I), 1967-1968, numărând 240 de pagini. Secțiunea a II-a din cele trei ale volumului cuprinde conferințe ținute în cadrul Institutului Român de Cercetări din Freiburg. Printre autori, reținem: R.V. Bossy, Gino Lupi, Erich Prokopowitsch, Vintilă Horia, Vianor Bendescu, Eugen Lozovan, Socrate Liacou, Lucia Popovici, I. N. Manzatti, I. G. Dimitriu, R. Apostol (Rodica Moșinschi, care anunță mutarea sediului în Mercystrasse 24).

Cu volumul II (VI) seria nouă, 1969-1970, se anunță o nouă mutare a sediului, la adresa actuală, Uhlandstr. 7, volumul având 208 pagini, printre colaboratori numărându-se: Lucia Popovici, Alexander Randa, D. Găzdaru, Oskar Wittstock, I.G. Dimitriu, René Staeger.

Volumul III (VII), serie nouă, 1971-1972 este un „volum comemorativ închinat lui Avram Iancu”, însumând 196 de pagini și 14 planșe. Alexander Randa este cel care comemorează în limba germană centenarul morții lui Avram Iancu și 125 de ani de la Revoluția din 1948. Volumul se încheie cu 50 de documente din epocă, urmate de mai multe facsimile, pe ultimul fiind posibilă admirarea semnăturii lui Avram Iancu.

Volumul IV (VIII), serie nouă, 1973-1974, conține XXXVIII pagini, plus 188 pagini, plus XX pagini. Conține un foarte amplu studiu al lui Ion G. Dimitriu, în limba germană, intitulat „Die sprichwörtlichen Redensarten in der rumänischen Sprache”. Introducerea numerotată cu cifre romane are 19 titluri la Bibliografie, iar lucrarea propriu zisă are bibliografia împărțită în patru secțiuni, conținând un număr de 62+15+8+21 titluri.

Volumul V (IX), serie nouă, 1975-1976 are mențiunea pe copertă „Volum jubiliar (1949-1974)”. Există 2 părți distincte, partea I-a, cu cuprinsul pentru ambele părți, VI pagini cuvânt înainte, plus 406 pagini, plus un rezumat în franceză de Val. Cordun de VI pagini. Colaborează la Partea I: Virgil Mihăilescu, Wilhelm Giese, Udo W. Acker, D. Găzdaru, Alexandru Șuga, Leontin Constantinescu, Mihai Eminescu, Lucia Popovici, Val. Cordun. 7 articole sunt scrise în limba română și 5 în limba germană. Partea a II-a conține cuprinsul pentru partea a II-a și a I-a, 304 pagini (de la 407 la 711) plus VIII planșe. Aici sunt 7 articole în limba română, 5 în germană și 2 în franceză. Reținem ca autori: Sava Gârleanu, Friederich Schürr, Ana Tătaru, Gottfried Habenicht, Ion I. Nistor, Mihai Eminescu (tradus în germană de Hans Diplich), Klaus Heitmann, Gerhard Rohlfs, I. N. Manzatti, R. Apostol (pseudonimul Rodicăi Moșinschi, autoare aici a unui substanțial istoric al Bibliotecii Române din Freiburg de 123 pagini plus VIII planșe). Tot în acest volum, o *Tabula gratulatoria* include numele a 412 persoane care au sprijinit Biblioteca Română din Freiburg pe parcursul celor 25 de ani de existență, în ordine alfabetică. O altă rubrică *In memoriam* elogiază pe cei 113 colaboratori și prieteni ai Bibliotecii decedați.

Volumul VI (X), serie nouă, 1977-1978, conține 3 articole în limba română, 4 în germană, 3 în franceză și 2 în engleză. Reținem dintre colaboratorii acestui număr: Andreas Hillgruber, D. Găzdaru, Paul H. Stahl, Denise Pop-Câmpeanu, Constantin Papanace și Nicholas Dima.

Volumul VII (XI), serie nouă, „Volum jubiliar (1949-1979)” cuprinde 3 articole în limba română, 2 în germană, 7 în franceză și 1 în engleză. Numără II plus 399 pagini. Între autori: Eugen Lozovan, Paul H. Stahl, Pavel Chihaia, Dan Cernovodeanu, Matei Cazacu, Sava Gârleanu.

Volumul VIII (XII), serie nouă, 1980-1981. Volumul numără II plus 366 pagini, plus 2 planșe și cuprinde 4 articole în limba română, 3 în limba germană și 10 în franceză. Tema principală: căsătoria, a fost tratată în 7 studii, autori fiind: Paul H. Stahl, Ioana Andreescu-Miereanu, Danièle Masson, Andrei Pandrea, Vasso Rokou, Evanthia Paicou și Rudolf Windisch. Mai semnează alte studii: Denise Pop-Câmpeanu și Ioan Dură.

Volumul IX (XIII), serie nouă, 1982. Volumul numără XIV pagini, plus 366 pagini plus o planșă și cuprinde câte 5 articole în română și franceză și 2 articole în germană. Reținem dintre autori: Gino Lupi (și cu un necrolog, fiind recent decedat), Paul H. Stahl, Dan Cernovodeanu, Mihai Cismărescu, Ana Dumitrescu.

Volumul X (XIV), serie nouă, 1983. Volumul numără II plus 454 pagini și conține 6 studii în limba română, 5 în franceză, 3 în germană și 1 în italiană. Dintre semnatarii studiilor îi reținem pe: Octavian Vuia, Lauro Grassi, Vasile Tega, Augustin Alexandru Bidian, Matei Cazacu, Jean-Michel Cigala, Anton Golopenția, Arion Roșu.

Volumul XI (XV), serie nouă, 1984. Volumul numără II plus 439 pagini, plus o planșă și cuprinde 5 studii în limba română, 4 în franceză, 2 în germană și 1 în italiană. Ca autori, reținem pe Nicoară Beldiceanu, Gottfried Habenicht, Vasile Tega, Matei Cazacu, Dan Cernovodeanu, Ana Dumitrescu, Horst Fassel, Lauro Grassi.

Volumul XII (XVI), serie nouă, 1985, numără II plus 313 pagini, plus 15 planșe. Volumul cuprinde 8 studii în limba română, 2 în franceză și 1 în spaniolă. Dintre autori, să-i reținem pe Andrei Pandrea, Ioan Godea și Ștefan Bereș, Luminița Fassel-Ambrozie, Nicolae Lupan, Sava Gârleanu.

Volumul XIII (XVII), serie nouă, 1986, numără II plus 109 pagini și conține 5 studii în limba română și 2 în limba franceză. Reținem dintre autori pe: Vintilă Horia, Paul Henri Stahl, George Băltean și Iancu Ioan Bidian.

Volumul XIV (XVIII), serie nouă, 1987-1988, marchează schimbarea directorului, care acum este Iancu-Ioan Bidian. Volumul numără II plus 395 pagini și conține 10 studii în limba română, 4 în franceză, 3 în germană, 1 în italiană. În cele 5 secțiuni ale volumului semnează: Roberto Scagno, George Uscătescu, Iancu-Ioan Bidian, Denise Pop-Câmpeanu, Victor Eskenazy, Dan Cernovodeanu, Mihai D. Strurdza, Virginia Șerbănescu.

Volumul XV (XIX), serie nouă, 1989, „Volum jubiliar (1949-1989)”, cuprinde II plus 354 pagini, plus o planșă. Conține 7 studii în limba română, câte 5 studii în franceză și în germană și un studiu în limba engleză. În cele 5 secțiuni ale volumului semnează studii și diverse articole: Maria Mihăilescu (*In memoriam* Virgil Mihăilescu, 1906-1989), Klaus Heitmann, Vintilă Hora (La moartea lui Horia Stamatu), Denise Pop-Câmpeanu, Val. Cordun, Matei Cazacu, Octavian Vuia, George Ciorănescu, Adolf Armbruster, Iancu-Ioan Bidian.

Volumul XVI (XX), serie nouă, 1990-1991, numărând II plus 411 pagini și cuprinzând 5 secțiuni, în care semnează studii și articole: Yvonne Rossignon, Albert von Brunn, Leonid J. Constantinescu, Alexandru Ciorănescu, Ion V. Dură, Basil Lapadat Marcu, Paul D. Quyinlan, Corneliu Dan Georgescu. 6 studii sunt în limba franceză, 5 în română, 3 în germană și 2 în engleză.

Volumul XVII (XXI), serie nouă, 1992-1993, numără II plus 338 pagini și cuprinde 6 studii în limba franceză și câte 4 în limbile română și germană. În cele 4 secțiuni ale volumului semnează: Nicoară și Irène Beldiceanu, Pavel Chihaia, Nicolae Caranica, Vasile Iliescu, Hans-Christian Maner, Basil Munteanu, Inge Binder, Petre Diaconu, Andrei Pandrea.

În privința sponsorizării *Buletinului Bibliotecii Române*, primele patru numere au apărut prin efortul membrilor asociației, susținuți o vreme chiar de Prințul Nicolae, după care profesorul Mihăilescu a beneficiat de la Guvernul Federal și cel al Landului Baden-Würtemberg de 250.000 de Mărci anual, câtă vreme a funcționat ca director. Cele 4 numere editate de Iancu-Ioan Bidian au fost sponsorizate generos de Costel Nagacevschi, în sensul că, în afara costurilor angajate de către tipografie, mai primeau pentru fiecare număr câte 1.600 de mărci Irina Nasta pentru dactilografiere și Iancu-Ioan Bidian pentru tehnoredactare. Din 2014 până în prezent, costurile provocate de tipărirea și difuzarea *Buletinului Bibliotecii Române* sunt suportate integral de Dr. Mihai Neagu, directorul Bibliotecii și al Institutului Român din Freiburg, din propriul buzunar. Institutul Eudoxiu Hurmuzachi a plătit un an sau doi direct în tipografie costul și expediția a 100 exemplare suplimentare din Buletin, pentru acțiunile sale de propagandă în rândul românilor minoritari în țări vecine, cu acordul doctorului Neagu, în afara celor 250 de exemplare plătite de directorul periodicului în tot acest interval în care a funcționat până în prezent (2014-2021).

Volumul I (XXII), serie nouă, 2014, „Volum jubiliar (1949-2014)", cu director nou Dr. Mihai Neagu, numără 208 pagini și cuprinde 20 de studii și articole în limba română, 2 în limba franceză și 1 în germană. De acum înainte, buletinele se vor tipări la tipografia editurii Magic Print din Onești, într-un tiraj de 250 exemplare. Cele 4 secțiuni ale volumului sunt: I. „Lucrările sesiunii de comunicări din 12.10.2013" (13 articole); II. „Texte scoase… la lumină" (4 articole); III. „Din viața Institutului Român și a Bibliotecii Române din Freiburg" (6 articole); IV. „In memoriam" (2 articole). Se schimbă și formatul revistei: 16,5x24,5 cm. Semnează în acest număr: Matei Cazacu, Dan Ottiger Dumitrescu, Iancu-Ioan Bidian, Nicolae Stroescu-Stînișoară, Pia Bader-Fărcășanu, Augustin Alexandru Bidian, Mihai Neagu.

Volumul II (XXIII), serie nouă, 2015, numără 479 de pagini și cuprinde 33 de articole și studii în limba română și câte 1 în limbile franceză și germană. În plus de cele 4 secțiuni din volumul precedent, mai avem aici: „Expoziții, vernisaje (2 articole); „Serbarea Bobotezei" (3 articole); „Exemple demne de a fi urmate" (1 articol); „Varia – Recenzii" (6 articole). Reținem dintre autori: Ion Dumitru, Vlad Constantinesco, Mircea Rosian, Octavian Buda, Mihai Neagu, Leontin Constantinescu, Mihai Fotin Enescu, Marcel Fontaine, Horia Stamatu. De reținut că toate recenziile de cărți și reviste din ultima secțiune a fiecărui volum, exceptând volumele lui Mihai Neagu Basarab, au fost recenzate de directorul publicației și al asociației Mihai Neagu Basarab. Din numărul viitor, astfel de recenzii vor fi în jur de 100 în fiecare volum.

Volumul III (XXIV), serie nouă, 2016, numără 713 pagini și conține 2 secțiuni noi: „Monunmente ale exilului cultural românesc" și „Revista revistelor". Dintre semnatarii de articole reținem: Mirel Giurgiu-Georg, Matei Cazacu, Pia Bader-Fărcășanu, Robert Belot, Georg Mitrohin, Liviu Bordaș, Horia Stamatu, Maria Golescu, Aurel Sergiu Marinescu, Ursula Ott, Wolfgang Scharwenka. Buletinul acesta conține 80 de articole și studii în limba română, 2 în germană și 1 în franceză.

Volumul IV (XXV), serie nouă, 2017, numără 627 de pagini și conține 97 de studii și articole în limba română și câte 1 în limbile germană și franceză. În cadrul secțiunilor deja cunoscute semnează studii și articole: Ioan-Aurel Pop, Ion Irimie, Ilie Popa, Octavian Buda, Ion Dumitru, Horia Stamatu, Maria Golescu, Liviu Bordaș, Dan Ottiger Dumitrescu, Mihai Posada, Iris-Maria Ungureanu, Mihai Neagu.

Volumul V (XXVI), serie nouă, 2018, numără 629 de pagini și conține 141 de articole și studii în limba română și 1 în germană. Între cele 9 secțiuni avem trei noi, una intitulată „În memoria Regelui Mihai I al României (1921-2017)", cu 3 articole și 2 poezii, o a doua – „Sesiunea științifică *Centenarul Întregirii Patriei* din 9 martie 2018", cu 7 studii, iar cea de a treia – „Momente premergătoare și consecutive Marii Uniri", cu 6 studii. Mihai Neagu Basarab semnează 99 de recenzii de cărți și de reviste. Mai colaborează la acest număr: Alexandru Herlea, Dan Ottiger Dumitrescu, Georg Mitrohin, Ion Dur, Gabriel Hasmațuchi, Maria Golescu, Aurel Sergiu Marinescu, Horia Stamatu, Gh. Olteanu, Matei Cazacu, Ionel Cândea, Victor Spinei.

Volumul VI (XXVII), serie nouă, 2019, numără 622 de pagini și conține 127 de articole și studii în românește și 1 în limba franceză. Mihai Neagu Basarab semnează 92 recenzii de cărți și reviste. În cele 7 secțiuni semnează studii și articole: Matei Cazacu, Ioan Dură, Mihaela Albu, Dan Anghelescu, Dan Ottiger Dumitrescu, Alexandru Herlea, Anca Sîrghie, Duiliu Sfințescu, Octavian Vuia, Jean-Claude Dubois, Mihai Posada.

Volumul VII (XXVIII), serie nouă, 2020, numără 793 de pagini și conține 171 de articole și studii în limba română, din care 136 recenzii de cărți și de reviste semnate de Mihai Neagu Basarab. În cadrul secțiunilor cunoscute semnează studii și articole: Anca Sîrghie, Ioan Dură, Mihaela Albu, Dan Anghelescu, Claudia Voiculescu, Ion Dumitru, Mihai Posada, Alexandru Herlea, Mioara Alina Nicolaie, Carmen Platt, Octavian Vuia, Ion Dur, Gabriel Hasmațuchi, Mihail Mihailide, Iris Ungureanu, Maria Teutsch, Dana Fabini, Maria-Ioana Chihaia, Mihaela Crăciun.

Volumul VIII (XXIX), serie nouă, 2021, este format din Partea I și Partea a II-a. Partea I numără 608 pagini și conține cele 3 comunicări științifice prezentate de autorii acestora nemijlocit în cadrul sesiunii de comunicări din 10.10.2020, deci de Vlad Constantinesco, Mihai Neagu și Brândușa Massion. Mai semnează la rubrica „Texte scoase… la lumină (VII a) Ștefan Issărescu despre Leontin Constantinescu. Pentru a ne da seama de valoarea și importanța profesorului Leontin Constantinescu, se menționează la pagina 607 că doamna Dr. Susanne Amza a găsit în internet sărbătorirea ilustrului magistru la Facultatea de Drept a Universității Saarlandului la 18 februarie 1983, în ziua când savantul, dacă ar mai fi trăit, ar fi împlinit 70 de ani, printr-o sesiune științifică omagială dedicată vieții și activității acestuia, la care au prezentat comunicări următorii profesori: Günter Wähe, Gerhard Lüke. Henry Hagen, Georg Ress și Vlad Constantinesco, fiul savantului, el însuși profesor de drept internațional la Universitatea din Strasbourg. Partea a II-a numără 756 de pagini și conține 114 articole și studii din care 113 sunt în limba română și 1 în limba franceză. 91 de recenzii de cărți și reviste semnează Mihai Neagu Basarab. Celelalte 23 de studii și articole sunt elaborate de: Matei Cazacu, Ioan Dură, Anca Stângaciu, Anca Sîrghie, Ion Dumitru, Dan Ottiger Dumitrescu, Isabela Călin, Ion Dur, Mioara Alina Nicolaie și Anca Ioana Mațenco, Mircea Rosian, Aurel Sergiu Marinescu, Iris Maria Ungureanu.

Se poate observa, studiind întreaga colecție a periodicului, că, dacă până în 1993, în cele 3 serii de până atunci, 2 scoase de Mihăilescu (17 volume) și una de Bidian (4 volume), accentul s-a pus pe lupta anticomunistă și, mai ales la început, în perioada stalinisto-dejistă, pe combaterea insistentă și liber exprimată a slavizării mincinoase a limbii și originii poporului român, cea mai nouă serie, cea de după 2014 (9 volume), caută să realizeze o apropiere de patrie, atât prin recenzarea a sute de cărți și reviste care apar mai ales în România, Basarabia și Bucovina de Nord, continuând desigur să combată comunismul criminal, exprimat în primul rând prin închisorile politice din România comunistă, deportări, confiscări, fel de fel de ilegalități și minciuni în domeniile științelor, oprimarea bisericii și a credinței religioase, fără a ierta însă abuzurile actuale din patrie, în cea mai mare parte a lor – reminiscențe ale mentalității comuniste cu vitalitate buruienoasă, care continuă să amenințe plăpânda democrație românească actuală.

Dr. Mihai Neagu Basarab

LAURENȚIU-ȘTEFAN SZEMKOVICS

Două decorații conferite Episcopului Visarion Puiu (1912, 1924)

Prezentăm, apelând la faleristică, la heraldică și la sigilografie, Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică” clasa I[1] care, conform brevetului nr. 330[2], a fost conferită, prin Decretul regal nr. 2.697 din 7 mai 1912, arhimandritului Visarion Puiu, directorul Seminarului Sf. Andrei din Galați, pentru activitatea sa bisericească, precum și Ordinul „Coroana României” în gradul de Mare Ofițer[3] care, așa cum arată și brevetul[4], a fost acordat, prin Decretul regal nr. 42 din 4 ianuarie 1924[5], P. S. S. Visarion Puiu, episcop de Bălți.

Visarion (Victor) Puiu, fiul lui Ion Puiu, s-a născut în 28 februarie 1879 la Pașcani, județul Suceava[6]. Conform certificatului nr. 23487 din 17.05.1940, eliberat de Ministerul Cultelor și Artelor - Direcția Cultelor, Visarion Puiu a ocupat, în perioada 15 mai 1902-1 noiembrie 1935, următoarele funcții: 15 mai 1902-1 mai 1904, copist la Administrația Casei Bisericii din București; 1 mai 1904-1 februarie 1905, țiitor de registru la Administrația Casei Bisericii din București; 1 februarie 1905-1 august 1908, ierodiacon la Catedrala Sf. Episcopii de Roman; 1 august 1908-1 octombrie 1908, diacon la Catedrala Sf. Episcopii a Dunării de Jos; 1 octombrie 1908-1 aprilie 1909, arhimandrit de Scaun la Episcopia Dunării de Jos; 1 aprilie 1909-1 aprilie 1921, preot la Episcopia Dunării de Jos; 1 aprilie 1921-1 aprilie 1923, episcop al Eparhiei Argeșului; 1 aprilie 1923-1 noiembrie 1935, episcop al Eparhiei Hotinului[7].

I. Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică”, instituită prin Decretul regal nr. 2.804 din 14 iulie 1906, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 91 din 22 iulie 1906[8], modificat prin Decretul regal nr. 293 din 19 ianuarie 1907, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 238 din 24 ianuarie / 6 februarie 1907[9], a fost acordată „*pământenilor, clerici și mireni*”, „*drept încurajare și răsplătire pentru activitatea pastorală și serviciu aduse în diferite moduri pentru buna stare morală și religioasă a poporului*”.

Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică”, model 1907, are forma unui disc pe care broșează, gravată în relief, o cruce treflată, cu brațele ale căror extremități depășesc puțin placa circulară, având pe avers, pe mijloc, un medalion rotund, cu bordură perlată, încărcat cu un ochi înscris într-un triunghi isoscel, cu bordură, înconjurat de raze convergente și de a cărui bază atârnă globul pământesc. Medalionul este înconjurat, între brațele crucii, de o cunună rotundă de lauri. În exergă, între brațele crucii, între două cercuri perlate (cel exterior mai îngroșat), denumirea distincției gravată, de asemenea, în relief, cu litere majuscule: **RĂSPLATA MUNCEI PENTRU BISERICĂ**, cu primele două cuvinte scrise în partea de sus și în sensul acelor de ceasornic și cu ultimele două scrise în partea de jos și în sens invers acelor de ceasornic. Reversul distincției cuprinde crucea, asemănătoare cu cea de pe avers, având între brațele ei o ghirlandă de lauri și de stejar, iar în mijloc, într-un medalion circular, asemănător, de asemenea, cu cel de pe avers, cifra regelui Carol I încoronată de o coroană închisă, terminată cu glob crucifer, având la un capăt o lamă, care servește spre a se petrece prin ea panglica de mătase moarată, în lățime de 30 mm, cu trei subîmpărțituri de 10 mm fiecare, cele mărginașe roșii-închise și cea din mijloc albastră-închis.

Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică” clasa I, model 1907 (avers și revers).
Sursa: colecționarul Emanuel Erena.

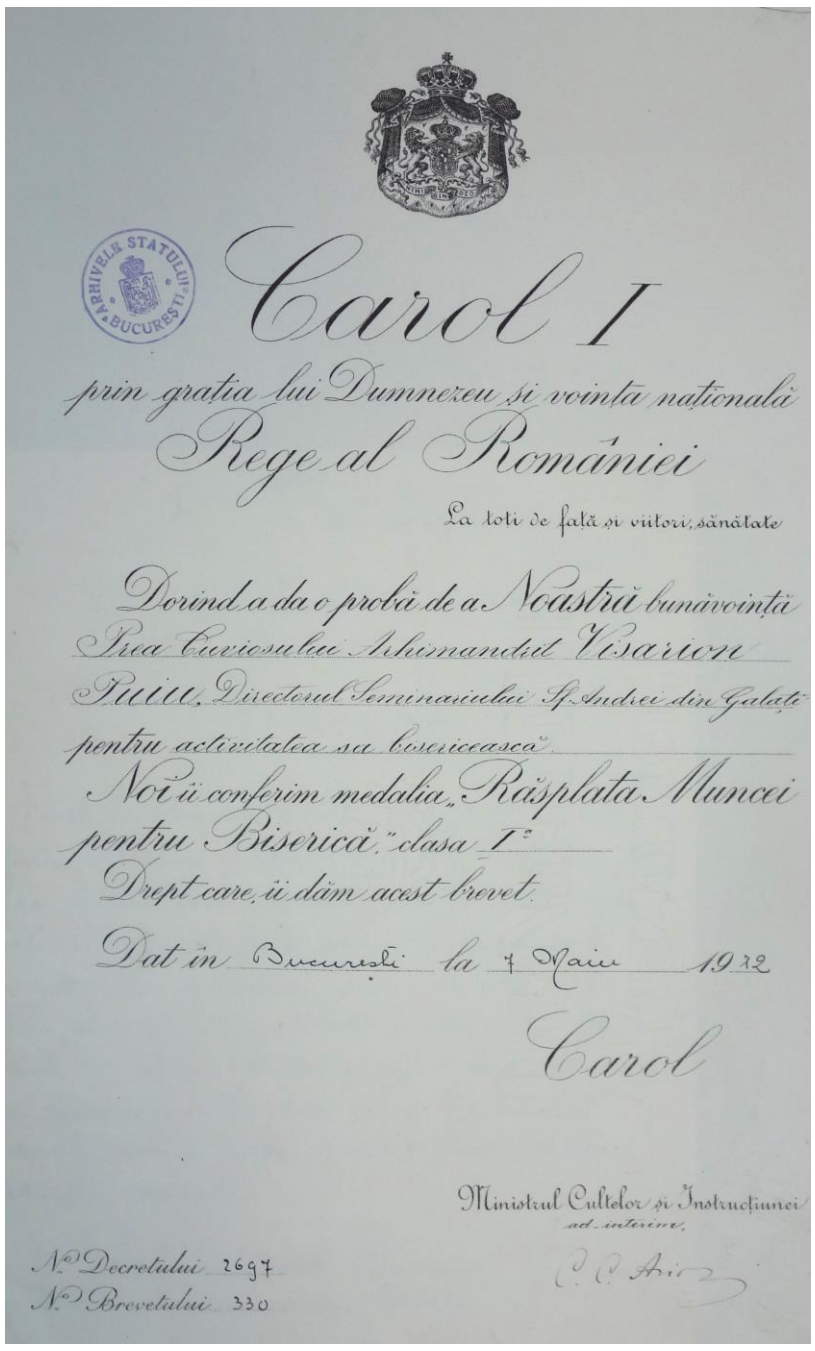

Carol I

prin gratia lui Dumnezeu și voința națională
Rege al României

La toți de față și viitori, sănătate

Dorind a da o probă de a Noastră bunăvoință Prea Cuviosului Arhimandrit Visarion Puiu, Directorul Seminarului Sf. Andrei din Galați pentru activitatea sa bisericească

Noi îi conferim medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică", clasa I-a

Drept care, îi dăm acest brevet.

Dat în București la 7 Maiu 1912

Carol

Ministrul Cultelor și Instrucțiunei ad-interim

N-o Decretului 2697
N-o Brevetului 330

Brevetul acordat lui Visarion Puiu la Medalia „Răsplata Muncii pentru Biserică”.
Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale

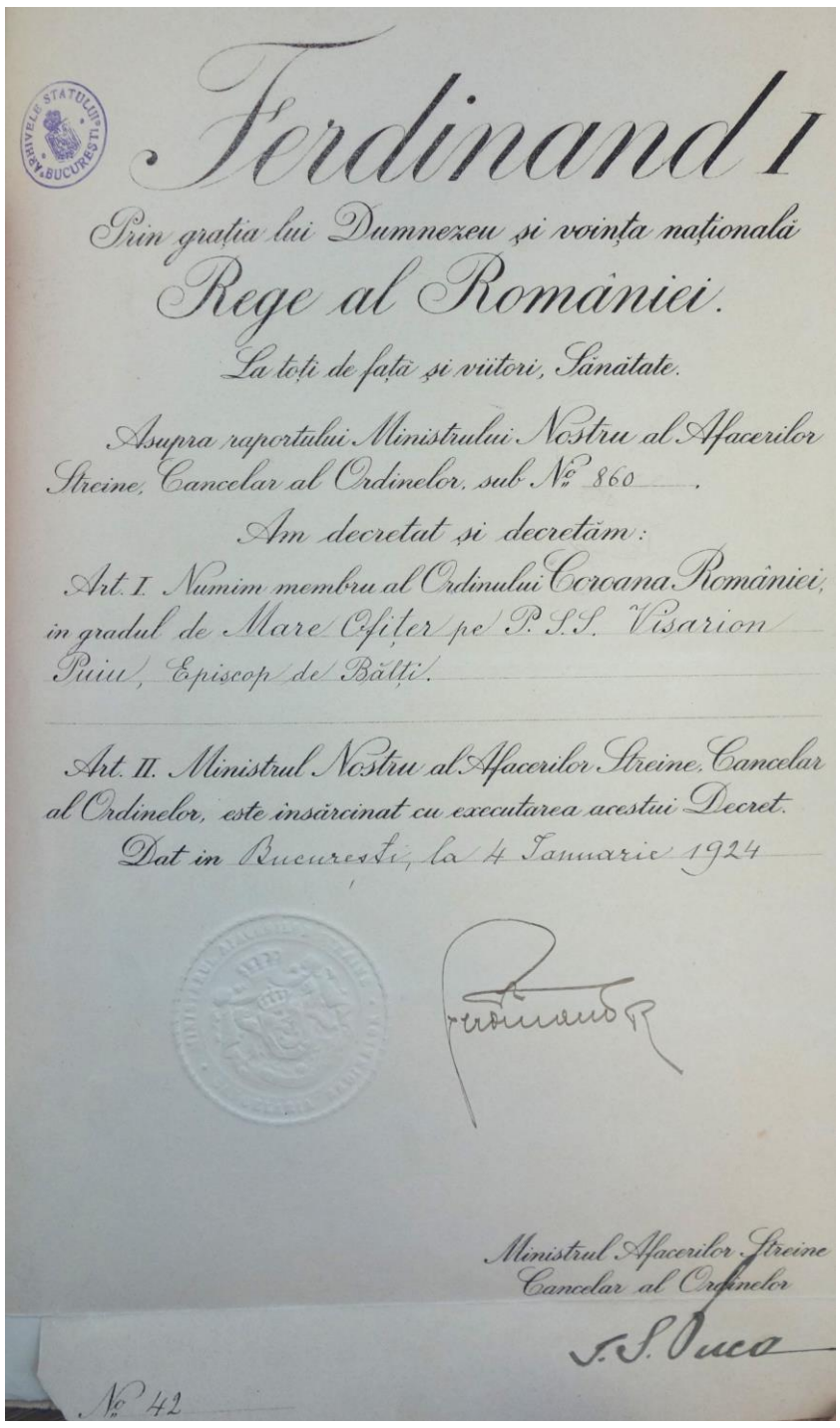

Ferdinand I

Prin gratia lui Dumnezeu și voința națională
Rege al României.

La toți de față și viitori, Sănătate.

Asupra raportului Ministrului Nostru al Afacerilor Streine, Cancelar al Ordinelor, sub No. 860.

Am decretat și decretăm:

Art. I. Numim membru al Ordinului Coroana României, in gradul de Mare Ofițer pe P. S. S. Visarion Puiu, Episcop de Bălți.

Art. II. Ministrul Nostru al Afacerilor Streine, Cancelar al Ordinelor, este însărcinat cu executarea acestui Decret.

Dat in Bucuresti, la 4 Ianuarie 1924

Ministrul Afacerilor Streine
Cancelar al Ordinelor

No. 42

Brevetul acordat lui Visarion Puiu la Ordinul „Coroana României”
Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale

II. Ordinul „Coroana României” a fost instituit prin legea nr. 1.244 din 10 mai 1881[10] cu scopul de a recompensa serviciile aduse statului. Conform *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului Coroana României*[11], Ordinul „Coroana României” se prezintă sub forma unei cruci de Malta[12], cu diametrul de 60 mm pentru Comandori și Mari Ofițeri, cu brațe egale, smălțuită roșu, cu marginea de smalț alb. În mijlocul crucii, pe avers, un medalion rotund, smălțuit roșu, încărcat cu coroana regală, de oțel (făurită din metalul unuia dintre tunurile luate ca trofee de la inamic, în bătălia de la Plevna de la 28 noiembrie 1877)[13], terminată printr-un glob în care este înfiptă crucea „Trecerea Dunării”[14]. Medalionul este înconjurat de o bordură smălțuită alb, pe care este scris, cu litere și cifre aurii, în partea de sus și în sensul acelor de ceasornic: * **PRIN NOI ÎNȘINE** *, iar în partea de jos și în sens invers acelor de ceasornic: **14 MARTIE 1881** (data proclamării regatului). Pe revers, în medalionul rotund, asemănător cu cel de pe avers, este scris pe orizontală: **10 MAIU** (data încoronării). Împrejur, în bordura smălțuită alb: * **1866** * **1877** * **1881** (datele urcării pe tron, proclamării Independenței și proclamării regatului). Cifra regală, între brațele crucii, ca și montura crucii, sunt de aur pentru gradul de Mare Ofițer.

Ordinul „Coroana României” în grad de Comandor (avers și revers)
Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale

Placa de Mare-Ofițer este de argint, cu opt raze, în mărime de 85 mm, având pe mijloc medalionul smălțuit roșu cu coroana regală de oțel și cu inscripția împrejur. Pe lângă placă, Marii Ofițeri mai poartă crucea ca cea de Comandor, care, împreună cu placa, formează gradul de Mare Ofițer.

Panglica la Comandori și Mari Ofițeri, care se atârnă de cruce printr-un inel, este moarată, de culoare albastru-închis, lată de 45 mm și de o lungime egală cu periferia gâtului, cu câte o dungă pe fiecare margine, de culoarea oțelului, dunga lată de 8 mm.

Placa de Mare Ofițer a Ordinului „Coroana României” (avers și revers)
Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale

Mitropolit Visarion Puiu

[1] Reproducerile grafice ale decorației provin de la colecționarul Emanuel Erena.
[2] Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale (S.A.N.I.C.), *Puiu Visarion*, dosar nr. 1, fila 16.
[3] Modelul decorației se află într-un exemplar și la S.A.N.I.C., *Cantacuzino*, inventar nr. 1830, doc. 29.
[4] S.A.N.I.C., *Puiu Visarion*, fila 78.
[5] Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 7 din 12 ianuarie 1924, p. 292.
[6] S.A.N.I.C., *Puiu Visarion*, dosar nr. 1, fila 2.
[7] *Ibidem*, fila 26.
[8] Aflat, în copie, la S.A.N.I.C., *Ministerul Afacerilor Externe - Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.
[9] *Ibidem*.
[10] Publicată în „Monitorul Oficial” nr. 31 din 10 mai 1881; vezi actul normativ, sub formă de copie, la S.A.N.I.C., *Ministerul Afacerilor Externe - Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.
[11] Sancționat prin Decretul regal nr. 3.506 din 11 octombrie 1906; vezi actul normativ, sub formă de copie, la S.A.N.I.C., *Ministerul Afacerilor Externe - Cancelaria Ordinelor*, dosar nr. 642.
[12] Cruce de Malta = cruce ale cărei brațe se constituie din triunghiuri isoscele unite la vârf și cu bazele scobite în forma literei „V”, creând impresia unei cruci cu opt vârfuri; Silviu Andrieș-Tabac, *Tipologia crucii heraldice*, în „Analecta Catholica”, IV, 2008, Chișinău, 2010, p. 112.
[13] *Coroana regală de oțel* datează de la încoronarea primului rege Carol I (10/22 mai 1881); *Capodopere din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, redactor: Cornel Constantin Ilie, texte: Florentina Buzenschi, Bogdan Coconoiu, Șerban Constantinescu, Florin Georgescu, Romeo Gheorghiță, Cornel Constantin Ilie, Oana Ilie, Ginel Lazăr, Alexandra Mărășoiu, Rodica Oanță-Marghitu, Ernest Oberländer-Târnoveanu, Dragomir Nicolae Popovici, Eugen Silviu Teodor, foto: Marius Amarie, George Nica, catalog editat de Muzeul Național de Istorie a României, MNIR, București, 2012, pp. 68-71.
[14] Crucea „Trecerea Dunării”, instituită în 1878, care este așezată în vârful coroanei regale de oțel, a fost destinată militarilor și civililor care au luat parte la operațiunile din dreapta Dunării, în timpul Războiului de Independență; Dan Cernovodeanu, *Originea decorației „Trecerea Dunării”*, în „Revista Muzeelor și Monumentelor”. Muzee, XIV, 1977, nr. 3, pp. 30-31; Maria Dogaru, *Date noi privind Coroana de Oţel a României*, în „Herb”. Revista română de heraldică, I (VI), 1999, 1-2, pp. 127-134; Dorel Bahrin, *Sistemul decorațiilor militare-2000. Sistemul național de decorații*, Editura Economică, București, 2005, p. 21.

Prof.univ.dr. NAE GEORGESCU

Din nou despre debutul lui Eminescu

EMINESCU NECUNOSCUT

1. Din nou despre debutul lui Eminescu

Mai țineți minte zbaterile lui Florin Rotaru de acum vreo zece ani ? Pe scurt. A dat Legea bibiotecilor, ca deputat, a fost Directorul Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu" a Municipiului București unde a inițiat giganticul program „Biblioteca Dacoromania" de punere pe Internet a documentelor și tipăriturilor importante din cultura română, apoi programul de bibliografie a tipăriturilor bucureștene – era modelul de intelectual implicat în fapta științifică și culturală. Și încă mai este, desigur, numai că a trebuit să se „exileze" din România și actualmente funcționează ca profesor universitar în Suedia, la Universitatea Upsala pare-mi-se… Dat în judecată la noi pentru achiziția unor cărți și documente la un preț considerat (de către cei care l-au acuzat) prea mare, dat afară de funcție, obligat să viziteze, pentru scurt timp desigur, beciurile regimului – a ieșit de acolo, și-a dovedit în instanță nevinovăția, i s-au calculat despăgubirile materiale (câteva sute de mii de euro, am auzit, care trebuie plătite), a fost repus chiar în drepturi – dar această ultimă reparație a declinat-o pentru, repet, situația din Suedia. Prietenii îl roagă, încă, să revină. Poate va fi din nou cercetătorul model de acum zece ani…

Până atunci, însă, vrem să vă prezentăm unul dintre manuscrisele achiziționate la propunerea lui de către Biblioteca „Mihail Sadoveanu". A fost editat de Dan Dulciu – un intelectual român stabilit de curând în Austria – dar nu pe hârtie, ci pe internet. Cultura română își caută puncte arhimedice în Europa, despre asta este vorba. Iată, stimați cititori, ce conține Manuscrisul Minar, achiziționat de dl. Florin Rotaru cu prețul libertății sale, și apoi cu dobânda exilului, și cum răstoarnă acest manuscris viața lui Mihai Eminescu de până acum.

Octav Minar este pe cale de a deveni un „nod gordian" în eminescologie. În anii noștri s-a încercat descâlcirea lui cel puțin de două ori: o dată când a apărut volumul XVI din ediția academică, și a doua oară când s-a descoperit un manuscris al său la altă bibliotecă decât cea a Academiei Române, unde se acreditase ideea că se păstrează toată arhiva sa.

În 1989, la apariția amintitului volum (care conține *Corespondență* și *Documentar*), lumea culturală a fost luată oarecum prin surprindere, dar presa n-a avut răgazul comentariilor: cartea cuprinde masiv scrisori din fondul Minar aflat la Biblioteca Academiei. Coordonatorul ediției, D. Vatamanic, aduce acuzațiile tradiționale (corespondența lui Eminescu în general *„este larg exploatată de către biografii poetului, și aici s-au operat falsuri, ca cele ale lui Octav Minar. Apasă și astăzi incertitudinea asupra epistolelor pentru care nu avem originalele sau reproduceri în facsimile."*) – dar conchide sec: *„Minar are meritul, trecând peste acuzațiile ce i se aduc, de a fi păstrat corespondența (…)și ea a intrat în fondurile publice. Suntem astfel în măsură să eliminăm din corespondența lui Eminescu epistolele inventate sau falsurile operate, indiferent de ce natură.* (Eminescu, OPERE, XVI, Corespondență. Documentar. Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1989, p. XLIV).

Două chestiuni rezultă de aici. Mai întâi, că aceste scrisori, existente, nu sunt plastografii – adică scrise de altcineva imitând scrisul lui Eminescu. Era una dintre acuzațiile tradiționale: Octav Minar plastografiază. Apoi, fiind primite în fondurile unei instituții publice, ceea ce presupune o comisie de achiziții cu experți și evaluatori, aceste scrisori existente sunt certificate ca aparținând destinatarilor.

O concluzie se impune: ele validează, de asemenea, și o mare parte din studiile lui Octav Minar unde sunt folosite parțial sau în întregime.

Volumul academic conține, desigur, și scrisori ale Veronicăi Micle către Mihai Eminescu, la secțiunea „Corespondență primită". Și acestea, multe dintre ele, au mențiunea „Din colecția Octav Minar" (fiind, de altfel, ștampilate cu *ex libris*-ul colecționarului). Și unele scrisori editate prima oară încă de către N. Baboeanu, cuprinse de asemenea în volum, au mențiunea că se află în „Colecția Octav Minar". Practic, numai fragmentele de scrisori nu sunt primite în acest volum – și, atenție, multe dintre scrisorile Veronicăi Micle publicate prin presă de fiicele ei (C. Mille în *Dimineața* 1908, publică șase asemenea scrisori – din care ediția primește numai două; acestea sunt cu adevărat pierdute; ediția academică le reia numai pe cele publicate între timp în cărți, nu merge direct la ziar; alte confruntări nu facem, pentru că nu-și au locul aici). Lipsind o ediție a tuturor scrisorilor (întregi sau fragmente), iar bibliografiile fiind, încă, lacunare – ne dăm seama cât de încâlcit este domeniul. Ridicarea din arhive a lui Octav Minar a fost, pentru acest al XVI-lea volum din OPERE, mai degrabă o invitație la studiu aplicat, la continuarea cercetărilor cum se zice.

Și iată a doua resurecție a lui Minar: dl. Dan Toma Dulciu găsește, la Biblioteca Metropolitană „Mihail Sadoveanu" din București, un manuscris consistent al acestuia, de fapt o carte în toată legea intitulată *Personalitatea lui Eminescu*. Rezultă că nu numai Biblioteca Academiei deține părți din arhiva Minar – ci și alte instituții publice. Probabil – știindu-se profilul înaltului for științific și cultural – aici s-a primit arhivă propriu-zisă, documente adică, nu și manuscrise de cărți. O cutumă instituțională care face ca o arhivă, probabil foarte mare, să nu fie strânsă la un loc, și să fie răspândită în mai multe părți. Biblioteca Metropolitană nu deține și alte manuscrise de la Minar – presupunându-se, aș spune cu necesitate, că ele mai există și prin alte părți.

Dl. Dan Toma Dulciu editează manuscrisul metropolitan în format electronic, iar volumul este disponibil pe GOOGLE. Dau un

singur exemplu pentru a se înțelege importanța lui. Perpessicius, în vol. V al ediției sale (*Poezii postume*), la final, cap. Apocrife, publică această poezie de Mihai Eminescu:

POETUL

Gânduri multe ca furtuna
A cuprins o minte mare,
Fremătând ca-ntotdeauna
Praful lumei spre creiare.

Viața-apare luminoasă
Înălțându-și cânturile…
Moartea este-ntunecoasă
Distrugând avânturile

Tu alege – fantezia…
Urcă-te spre cer nirvanic
Prieten bun e poezia
Și Pegas un nobil crainic.

Și comentează: „Ar fi apărut „în revista *Rândunica* scoasă de elevii gimnasiști români din Cernăuți în *1865*. Poezia e semnată *Mihail Eminovici, elev gimnasist*", cum stă scris în Mihail Eminescu: *Poesii (1865-1887).* Ediție publicată de Octav Minar, București, ed. Librăria nouă,/1927/, p. 11. Revista *Rândunica* nu ne este cunoscută, însă caracterul apocrif al texului se manifestă cu violență și nu mai are, socotesc, nevoie să fie demonstrat. În fața documentului, evident, vom ceda." (M. Eminescu: OPERE, Vol. V, Ediție critică îngrijită de Perpessicius, București, 1958, p. 689).

Ar fi vorba de debutul lui Eminescu, pe care această revistă îl atestă pentru anul 1865, cu doi ani mai devreme decât se știa. Ediția la care face referință Perpessicius nu există în Biblioteca Academiei, nici în Bibliografia M. Eminescu nu este consemnată, nici în Bibliografia Românească modernă (se prea poate să fie vorba de o pierdere a fișei din Fișier: fără aceasta, nicio carte nu mai poate fi găsită). Dar iată ce scrie Octav Minar însuși, în manuscrisul editat recent:

„*Această deprindere*, îmi scria Stefanelli*, o avusese și ca elev gimnazist, la Cernăuţi, unde scoteam o foaie așa zisă literară „Rândunica". Eu eram tipograful, redactorul și expeditorul. Dintr'o tablă, făcusem o formă de mărimea unei coli de hârtie, în ea turnam clei de pește topit, apoi copiam cele ce-mi da colegii pe o foaie, cu cerneală chimică violetă, o aplicam; și trăgeam câte zece exemplare, bineînţeles după ce făceam această treabă pentru cele patru pagini ale revistei noastre.*

Acolo, Eminescu a început să publice diferite aforisme găsite prin cărţile răsfoite de el, între care și poezia „Poetul":

Gânduri multe ca furtuna
A cuprins o minte mare,
Frământând ca'n totdeauna
Bozul lumii spre creiare.
Viaţa apare luminoasă
Înălţându-şi cânturile ...
Moartea este întunecoasă
Distrugând avânturile.
Tu, alege fantezia ...
Urcă-te spre cer nirvanic,
Prieten bun e poezia
Și Pegas un nobil crainic."

Începutul poetic, comunicat mie de Stefanelli, din revista scoasă de el, și din care păstrase vr'o patru numere, pe care voia să le dăruiască Academiei Române, orientează inspiraţia lui Eminescu spre cugetare." (**OCTAV MINAR**: EMINESCU POET – FILOZOF Cultura – Personalitatea – Poezia (Mss. XX638) **Vol. I** Studiu introductiv Dan Toma Dulciu Bucuresti 2014.)

Este greu să ni-l închipuim pe Minar un imitator al lui Eminescu scriind ca poetul la 15 ani și dând poezia ca debutul absolut al lui. Logica faptelor cere să înțelegem că *Rândunica* era o revistă confecționată de elevi cu producții de-ale lor. Vedem că în textul preluat de Perpessicius este „Praful lumei…", iar la Dan Toma Dulciu: „Bozul lumii…"; diferențe de lectură pot exista chiar la Minar – dar, repetăm, în contextul acestei mărturii a sa e greu să-l credem un plastograf. Mai degrabă e ciudat cum de n-a oferit Stefanelli însuși informații, sau un exemplar din această revistă artizanală Bibliotecii Academiei.

Octav Minar consultă intens arhiva sa, și mai reține (copiază) din ea : „În revista școlărească *Rândunica* Eminescu mai publicase și poezia *Zadarnic:*

Nimicul n'are nici o scară
Să te urci spre gând nirvanic,
Ca să nu fii de ocară
Nu'ncerca să-i fii lui crainic.
Din nimic, ce vrei să fie
Când nimicul este nimic ...
Poate un suspin în poezie
Când eşti mare şi el tot mic.

Și mai departe: „Într-o altă strofă, pe care o găsesc rătăcită prin manuscrisele păstrate de Stefanelli, poetul alege tot din odele lui Horaţiu un vers care devine filozofic prin interpretare:

Grijile supărătoare le alungă numai vinul,
Sărăcia chiar dispare împlinindu-se destinul,
Regăsindu-te pe tine, fericit vei fi o clipă ..
Viaţa noastră stă ascunsă, sub a morţii aripă."

Este vorba, așadar, de un „relata referro" (relatez ceea ce mi s-a spus), de informații luate de la prietenul din copilărie al poetului, Theodor Stefanelli, la manuscrisele căruia Octav Minar a avut acces.

Alt exemplu: „În poezia „*Din străinătate"* (1866), încearcă o îmbărbătare: «*Da! da! aşi fi ferice, de-aşi fi încăodată în patria-mi iubită, în locul meu natal, să pot a binezice, cu mintea'nflăcărată, visările juniei, visări de-un ideal*». «*În natură parcă nu e tristeţă, numai în sufletele noastre găsim această moştenire ereditară».*" Explicat în notă: „Din manuscrisele păstrate de Stefanelli."

Chiar și traduceri: „În timpul școlarităţei din Schiller îl înteresase „ *Fecioara de la Orleans".* Portretul Ioanei D'Arc, adus pe scenă în realizarea poetului german, îi dase motive de inspiraţie:

«În cercul tău meschin și strâmt
Stai tot cu ochii spre pământ ...
Nemurirea o privesc numai eu, -
Căci vecinicie fără Dumnezeu.
Nu poate fi, te uită în zarea aurie
De-acolă dreptatea o să vie!»

Cu trimiterea la subsol: „Frederik Schiller, *Fecioara de la Orleans.* Actul 5 scena 4, din manuscrisele păstrate de Stefanelli."

Să recunoaștem că este vorba de un alt Eminescu, pentru care nu cred că suntem pregătiți. Octav Minar mai are asemenea trimiteri: „Din caietul manuscris, păstrat de T. Maiorescu, nedonat Academiei Române."; „Originalul în posesia lui V. G. Morţun, de unde a fost copiat."; „ Din același caiet păstrat de Vasile Pogor" ; „Originalul în posesia lui T. Maiorescu, de unde a fost copiat."; „Din caietul manuscris păstrat de Vasile Pogor.; „Originalul păstrat de profesorul Novleanu din Iași de la care am copiat scrisoarea." ; „Din caietul manuscris păstrat de profesorul A. D. Xenopol."

Practic, el a mers din om în om pe la foștii prieteni ai lui Eminescu și a copiat ori a preluat manuscrise atunci când i s-au dat. Întrebările curg de la sine: ce a făcut V. Pogor cu asemenea documente eminesciene, dar V. Burlă, Novleanu, Stefanelli, V.G. Mortun, etc.? Unde sunt arhivele acestora? Cum si-a protejat Junimea

în general prestigiul de descoperitoare a lui Eminescu?

Este unul dintre motivele – foarte serioase! – pentru care Octav Minar a fost un incomod printre contemporanii lui (dar mai ales pentru cei ai lui Eminescu, atâția câți mai trăiau). Să fie și motivul pentru care ar trebui să refuzăm în bloc ce a colecționat sau copiat el, ce a salvat de la pierdere?

Un alt tip de notație minariană, după un lung șir de citate: „Din întreaga Corespondenţă a lui Eminescu au fost culese aliniatele ce-i lămuresc personalitate, făcând din ele un fragment de autobiografie”.

Acest stil al colajului, definitor pentru Octav Minar, este extrem de derutant: vrei să știi totdeauna și ce este dincolo de fragment, nu te mulțumești niciodată cu ce ți se dă, istoria literară nu se poate face cu porția. Primul care a sudat fragmente de scrisori eminesciene ca să arate cât de greu a fost poetului la „Timpul” a fost Eduard Gruber – și acum, când avem scrisorile din care decupează el, vedem că unele sunt scrise cu veselie de către Eminescu, altele sunt ironice…

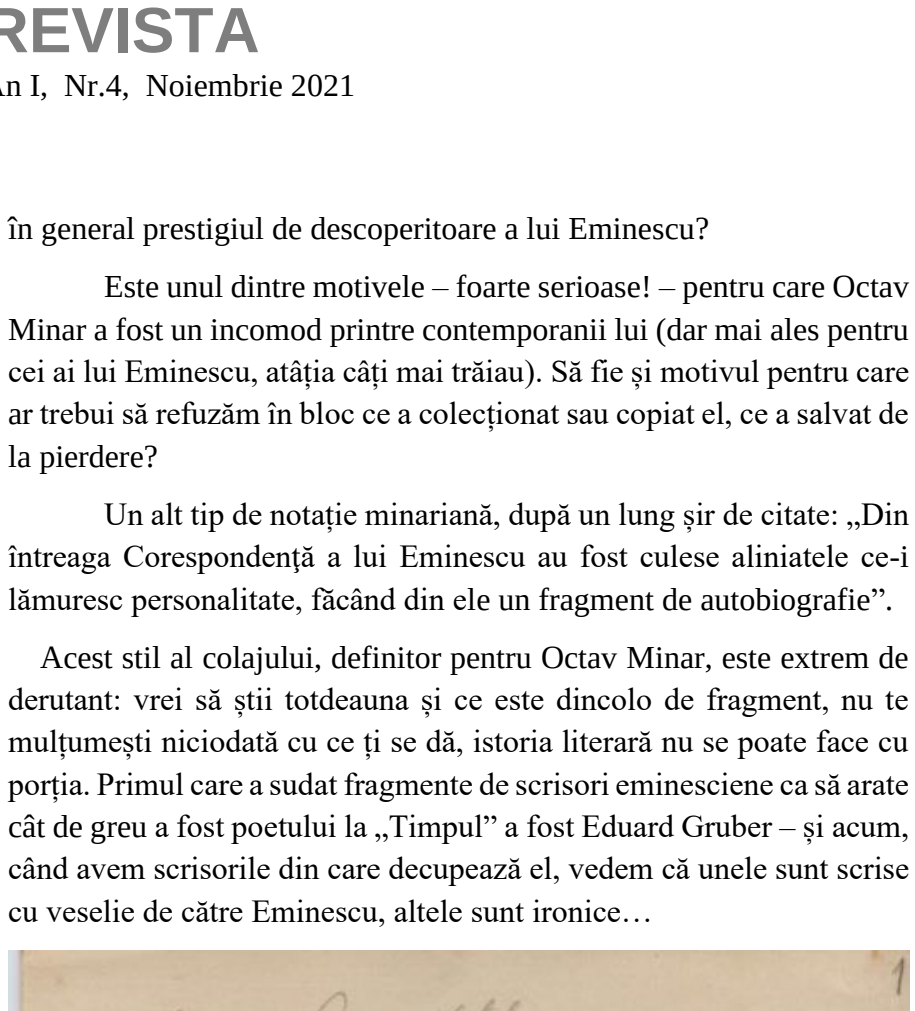

1/ Cultură și Personalitate

I

Criticul contimporan neavând perspectiva creațiunei totale, nu va reuși să aprecieze întâia dreaptă valoare personalității scriitorului studiat. E o lege psiho-istorică prin care trecutul să răzbune contra prezentului. Chiar un filosof ca Maiorescu voind să elucideze acest principiu, scria: « Ne vine greu să-l citățm îndată după Alecsandri, dar înfine poet, poet în toată puterea este și Mihail Eminescu »(1).
Marele poet mai conștient de vocația sa, - și aici intervine reversul legei de mai sus, că nimeni nu poate stăpâni viitorul anticipând prezentul,

1/ T. Maiorescu : Direcția nouă în poezie și proză română (I)

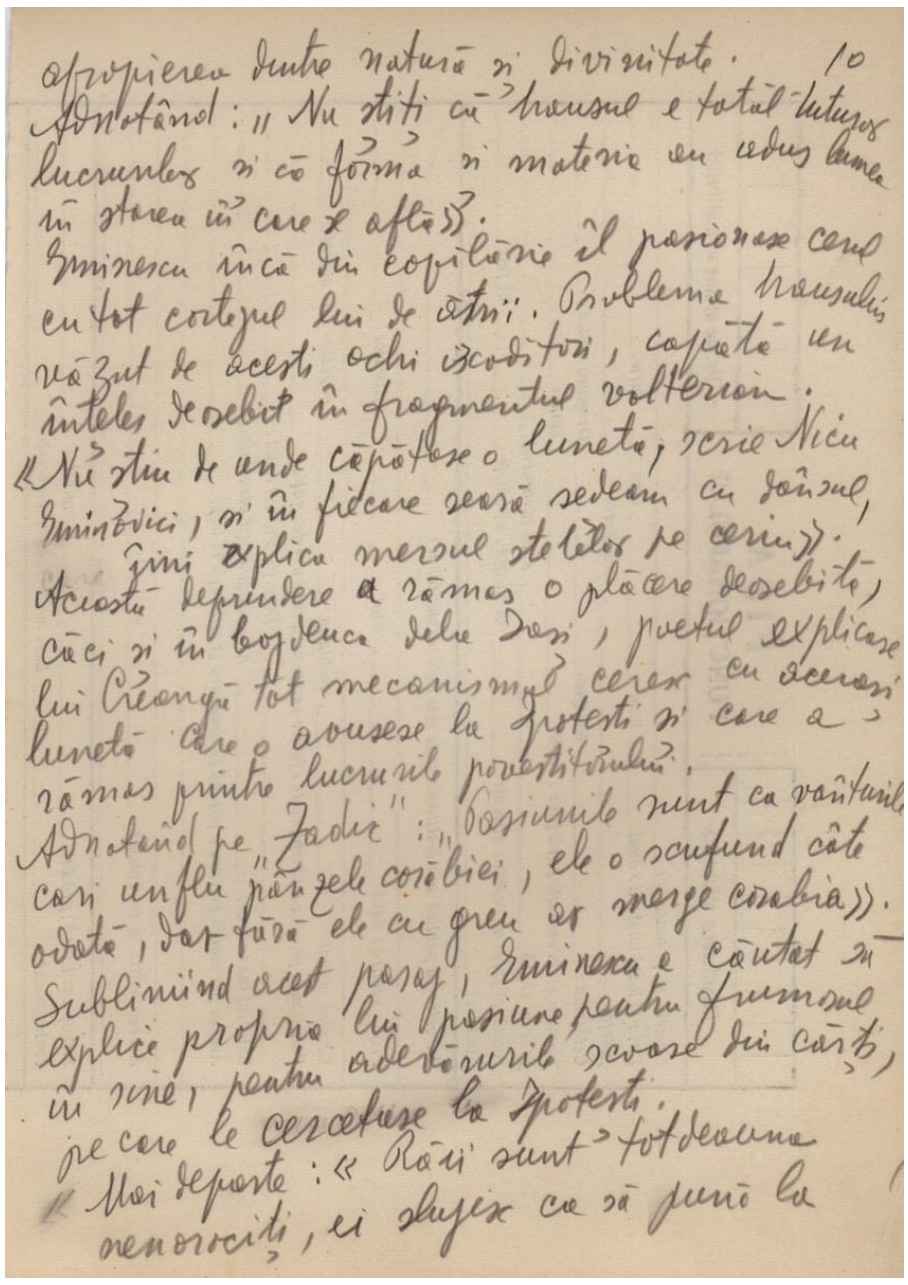

apropierea dintre natură și divinitate. 10
Adăugând: „Nu știți că basmul e totul-întrupat în lucruri și că forma și materia ne redau lumea în starea în care o aflăm”.
Eminescu încă din copilărie îl pasionase acest cuvânt de acești ochi scrutători, capătă un înțeles deosebit în fragmentul volterian.
« Nu știu de unde căpătase o lunetă, scrie Nicu Eminovici, și în fiecare seară sedeam cu dânsul, îmi explica mersul stelelor pe cerîu ».
Această deprindere a rămas o plăcere deosebită, căci și în bogdaproste Dese, poetul explicase lui Creangă tot mecanismul ceresc cu aceeași lunetă care o avusese la Ipotești și care a rămas printre lucrurile povestitorului.
Admirând pe „Zadig”: „Gândirile sunt ca vânturile cari umflu pânzele corăbiei, ele o scufund câte odată, dar fără ele ar merge corabia ».
Sublimând acest pasaj, Eminescu e căutat în explicele proprie lui gândiri pentru fumosul în sine, pentru adevărurile scrise din cărți, pe care le cercetase la Ipotești.
« Mai departe : « Răii sunt totdeauna nenorociți, ei alegi ca să fugă la

Fragmente din manuscrisul minarian editat de Dan Toma Dulciu

Iată cum bunăvoința volumului XVI din OPERE și norocoasa intrare a d-lui Dan Toma Dulciu în arhivele Bibliotecii Metropolitane relansează chestiunea Minar în literatura română. Desigur, e nevoie de căutare a tuturor locurilor unde se află această arhivă – și de editare, sau cel puțin descriere a ei: ar fi o „catagrafie” necesară înainte de a o respinge în bloc sau de a o accepta ca teren de cercetare.

2. *„Eminescu povestind copiilor”*

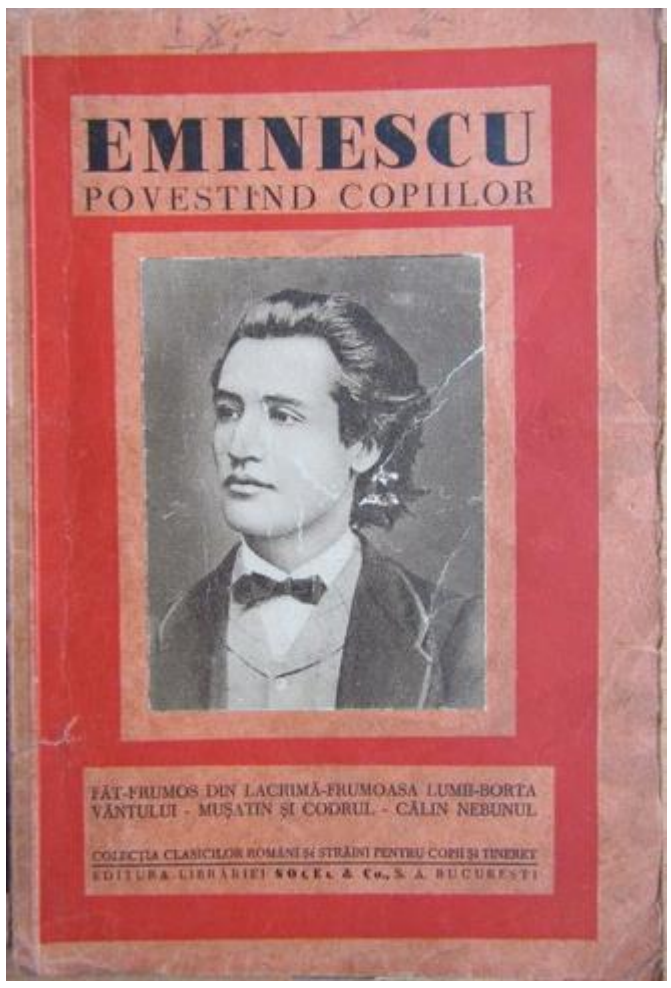

Cu acest titlu apare, în 1928, o carte de Mihai Eminescu, scoasă de Octav Minar, cuprinzând câteva texte potrivite lecturii celor mici: *Făt Frumos din Lacrimă, Frumoasa lumii, Borta vântului, Finul lui Dumnezeu, Mușatin și codrul, Călin nebunul. C*artea nu are prefață și nu este comentată în presă, nici în eminescologia ulterioară, fiind considerată un „minarism", termen sub care înțelegem, în general, plăsmuire făcută de Octav Minar în numele lui Mihai Eminescu. Ce „editează" el nu se potrivește cu manuscrisele eminesciene. Cartea mai are o ediție, în 1931, cu alt conținut: *Poveste indiană, Nuca, măgarul și cârja, Pasărea măiastră, Făt Frumos din lacrimă, Băiatul cel năzdrăvan, Mușatin și codrul, Comoara misterioasă* – la fel: fără prefață, fără comentarii. Volumul VII din ediția academică o semnalează, dar notează sec: „*O. Minar trimite la izvoare ce nu pot fi controlabile*". Desigur, având în față descoperirea d-lui Dan Toma Dulciu, acest manuscris minarian achiziționat de Biblioteca Metropolitană Mihail Sadoveanu din București, trebuiesc rediscutate și aceste povestiri, toate, adică trebuie stabilit locul lor în creația poetului : sunt apocrife, plăsmuiri, sunt de căutat în alte arhive decât cea de la Biblioteca Academiei ori cele cunoscute ca având manuscrise eminesciene?

Una dintre aceste povestiri ne atrage atenția în materialul de față : *Comoara misterioasă*. **Nu se regăsește între manuscrisele eminesciene**. Se sfîrșește cu această notă a editorului : **) Din colecţia de poveşti scrise de Eminescu în 1885 la Odessa. Prelucrare după Edgar Poe. Au fost trimise prietenului său Prof. Novleanu pentru a fi publicate. Reproducerea oprită.* Până aici totul este adevărat: este o prelucrare a povestirii *Scarabeul de aur* de Edgar Allen Poe, cu schimbarea numelui personajului principal (la Eminescu se numește chiar Edgar), cu introducerea unui personaj nou, un oarecare Prinț Glinka, și, mai ales, cu localizarea acțiunii în... Insula Șerpilor din Marea Neagră, a cărei legendă nu ne putem abține s-o redăm (după Eminescu, repetăm):

„Nenorocirile schimbă firea oamenilor. Din veseli îi face trişti, din trişti îi face veseli, încât şi ei se minunează de aceste transformări ale naturii.

Într-o ţară îndepărtată locuia cu părinţii lui Contele de Sex, coborâtor dintr-o veche familie de mari seniori, a căror bunici îşi plimbase plictiseala peste mări şi ţări.

Pe moşia lor de mii de hectare, făcuse tot ce mintea poate să imagineze. Adusese din India un castel întreg din lemn, pe care luni de zile îl transportase corăbiile bucată cu bucată. Reclădit într-o pădure seculară, această locuinţă exotică servea pentru vânătoare.

Viaţa de lux şi trândăvie ruină complet pe aceşti nobili. Fiul lor, Edgar vesel altădată, după moartea părinţilor rămase foarte sărac şi posomorât. Nemaiavând ce sa facă, mai de nevoie, mai de ruşine, într-o zi se hotărî să părăsească ţara unde se născuse şi crescuse. Auzise dânsul de la diferiţi călători de o ţărişoară mică, dar frumoasă. Aceştia îi povestiră că în vechime pe locurile româneşti au trăit regi şi prinţi foarte bogaţi, a căror averi de frica barbarilor, le îngropase în locuri unde numai ei şi servitorii lor credincioşi ştiau unde stau ascunse. Murind în lupte, comorile rămâneau pierdute pentru totdeauna. Astfel Edgar, după multe încercări nereuşite, se stabili într-un sat de la gurile Dunării. îşi făcuse un cort şi se ocupa cu vânătoarea şi pescuitul. Luase în pribegia lui pe fiul indianului pe care îl aduseseră părinţii lui odată cu acel castel fantastic. Mama şi tatăl lui muriseră, încât bietul negru rămăsese singur pe lume, ca şi Edgar, fiul stăpânului său.

Amândoi îşi petreceau vremea cu vânatul şi pescuitul. Din trunchiul unui copac bătrân îşi făcură o lotcă. Spre asfinţit, îi vedeai în largul mării, în căutarea hranei. într-o zi zări din depărtare o insulă care părea că este spatele unui uriaş din poveste care aştepta să se ridice. Fiindcă se înnoptase, se hotărâră ca a doua zi în zorii zilei să se ducă într-acolo, spre a o explora. Ajunşi la ţărm, încercaseră să debarce. Dar observară că insula e pustie. Din depărtare însă auziră fluierături misterioase. Până să se dumerească, mii de şerpi cu gurile căscate săreau şi încercau să se apropie de îndrăzneţii vizitatori.

Cum nu aveau asupra lor nici o armă, se refugiară în lotcă și se înapoiară la cort, cu hotărârea de a se întoarce înarmaţi în ziua următoare. Cum stau în faţa focului, pregătindu-şi cina, deodată se prezintă în faţa lor un tânăr chipeş şi foarte distins.

– Bucuroşi de oaspete?

– Sunteţi bine venit, domnule, răspunse Edgar, întinzându-i mâna.

– Mă recomand prinţul Glinka.

– Contele Edgar de Sex.

După ce îşi istorisiră viaţa lor, prinţul înainte de plecare le istorisi legenda insulei misterioase.

– Aţi văzut, nu este aşa, insula este foarte veche, e din timpul grecilor, care veneau la Tomis, şi în drum când rătăciau drumul poposeau acolo. Bătrânii spun că a fost acolo un templu de marmură măreţ, unde slujea un preot care avea o fată distinsă şi frumoasă. El era şi vrăjitor, căci venind din Elada, adusese diferiţi şerpi pe care îi întrebuinţa pentru leacuri. Se dusese vestea de minunile preotului care lecueşte orice boală. Bolnavii din lumea întreagă veneau sa-şi caute mântuirea.

Un prinţ, cel mai bogat din vechea Eladă, era bolnav fără leac. Chiar zeii, prin gura oracului de la Delfi, i-au prezis moartea. Disperat, el se hotărî să încerce înainte de a muri şi sfaturile acestui preot vestit. În patria lui însă legea oprea să imigreze în alte ţări pe nababii ţinuturilor. Cu multă greutate obţinu favoarea de la rege să plece, ridicându-şi averile. Zece corăbii umplute cu aur şi pietre scumpe plecară în larg. Bătrânul prinţ fu însoţit de fiul său şi de un servitor credincios. Soţia lui murise de întristare mai de mult. Luni de zile se luptară ei cu furia valurilor şi a vânturilor. După multe suferinţe, corăbiile ajunseră la insula misterioasă. Averile fură descărcate şi prinţii fură primiţi cu multă cinste de locuitorii insulei şi de marele preot cu fiica lui.

Bătrânul prinţ se însănătoşi. De bucurie, se hotărî să nu mai părăsească insula. Fiul său se căsători cu fiica preotului, ducând cu toţii o viaţă ferită de lipsuri.

Dar Agamemnon, rivalul bătrânului prinţ, se hotărî să se răzbune în contra lui pentru că plecase fără să-i achite o datorie ce o avea, care se ridica la o sumă mare.

– „Am să-i arăt eu, sgârcitului, cum trebuie să se poarte cu datornicii!". Zis şi făcut. Se îmbarcă pe trei galere cu o ceată de voinici şi plecă să se războiască. Câţiva pescari aduseră vestea în cetate, căci îi zăriseră în larg. Bătrânii îngropară în grabă comorile.

Unde? Nu se ştie! Apropierea lui Agamemnon îi înspăimântară aşa de mult, încât părăsiră cu toţii insula. Rămăseseră numai şerpii care aveau locul lor în altarul sfinţit şi care deveniseră foarte răutăcioşi când preotul încercase să-i ridice pentru a fi îmbarcaţi în corabie. Erau aşa de furioşi, încât l-au muşcat de mâini cu atâta putere, pe bietul preot, încât acesta leşină. Părăsind insula, îi blestemă să trăiască, înmulţindu-se şi mâncându-se unii pe alţii. Insula, de o mie şi mai bine de ani a rămas pustie. Pescarii cântă pe o arie veche aceste cuvinte populare rămase la gurile Dunării:

A fost odată-un prinţ bogat
Valurile, vânturile...
Şi dânsu-aici a îngropat
Comori de aur şi-a plecat
Valurile, vânturile!

A fost şi-un preot minunat,_
Valurile, vânturile...
Ce multă lume-a vindecat
Cu şerpii cari l-au trădat
Valurile, vânturile!

Şi insula e tot pustie
Valurile, vânturile...
O străbate o armonie,
O nenţeleasă poezie
Valurile, vânturile!"

Mai departe, povestea urmează, cu mici rezumate, nuvela lui Edgar Allen Poe. Știm că Eminescu era interesat de autorul american: tradusese împreună cu Veronica Micle *Morella*, o altă nuvelă a lui (alegerea însăși este interesantă, pentru că subiectul amintește de tiparul nuvelei *Lanțul de aur* de Onkel Adam, tradusă de Eminescu pentru *Familia* încă din 1866) –iar I. L. Caragiale publicase, desigur, tot la îndemnul său, două povestiri de Poe, în *Timpul* din 1878. Versurile din finalul fragmentului citat glossează pe tema poezei eminesciene *Dintre sute de catarge* – și, lucru încă mai interesant, și imaginea se regăsește într-o scrisoare a poetului de la Odessa, din 12 august 1885, către Vasile Burlă: *„....vântul si valurile locului, cu freamălul lor neîncetat, iată singurul acompaniament al zilelor si nopţilor care se scurg uniform si monotone ca bătăile unui ceasornic de părete."* (O.XVI, p. 216); de asemenea, începutul amintește de o cugetare a sa din Mss.2258,163 v.: *„Oamenii veseli comit mai multe nerozii decât cei trişti; dar aceştia comit mai grave. Nenorocirea este cel mai bun dascăl; îşi are metoda lui proprie dar de greş nu dă."*

Vrem să spunem că ne aflăm pe tărâm ferm eminescian din punct de vedere al „realiilor" textului – doar că textul ca text ne lipsește. Putem explica în continuare:

Eminescu a stat la băile de Ia Odesa o lună de zile în 1885: între 12 august şi 12 septembrie – iar aceste băi i-au făcut mult bine. Merge acolo împreună cu un grup de prieteni ieşeni, atraşi de un prospect al doctorului E. Max (şi acesta se află la băi în aceeaşi perioadă) – dar aceştia se întorc la sfârşitul lui august şi el rămâne singur. Stă la început chiar în staţiunea Liman, dar mai apoi se mută la Odesa, chiar în casa doctorului curant, un polonez cu care se împriteneşte şi căruia apropiaţii poetului îi vor trimite o telegramă de mulţumiri în limba germană (*„Primiţi profundele noastre mulţumiri şi îndatorarea pentru deosebita atenţie pe care o dovediţi în toate ocaziile pentru Eminescul nostru"*). Aceşti apropiaţi ai poetului sunt din Iaşi, unul este Vasile Burlă, altul Petre Novleanu – iar un altul se numeşte Bodescu şi este directorul „Şcolii comerciale" unde Eminescu suplinise cursurile de Geografie şi Statistică din toamna lui 1884 până în toamna aceasta a lui 1885 (fiind al doilea salariu al său; primul era cel de subbibliotecar). Desigur, scrisorile rămase către ei sunt cereri pentru bani. Nu prea se ştiu împrejurările băneşti în care este pregătit Eminescu pentru aceste băi, este de presupus că prietenii s-au îngrijit întrucâtva să-l ajute; dar este şi cam ciudată această lipsă a banilor într-o perioadă cu două salarii şi cu puţine pretenţii, în fond: era, doar, burlac într-un Iaşi nu prea scump la chirie, mâncare şi băutură – şi plin de prieteni de diferite categorii. Spune, de pildă, într-una dintre aceste scrisori că a primit o sută de ruble şi i-a dat-o doctorului, dar nu mai are cu ce se întoarce şi a mai cerut amintitului director Bodescu „Să-mi trimită o sută de franci ce aveam a-i primi de la Şcoala comercială", (scrisoarea din 2 septembrie 1885 către P. Novleanu). Cunoaştem acum, datorită d-lui Marcel-Dumitru Ciucă, arhiva acestei Şcoli comerciale – şi vedem că Eminescu semna statele de plată. Câteva luni la rând, însă, era indisponibil şi cerea să fie suplinit (în asemenea cazuri suplinitorul era plătit din suma titularului – care lua, totuşi, ceva bani: Ion Creangă şi-a plătit ani Ia rând suplinitori din propriul salariu). Îl suplinea nimeni altul decât Eduard Gruber, prietenul şi apoi soţul Virginiei Micle (în general lumea foarte apropiată lui Eminescu este mică, nu trebuie decât s-o vezi şi o cuprinzi repede între degetele unei mâini). În fine, vom zice că era cam cheltuitor: avea nevoie de tutun, de ziare, cafea etc. Cert este că prima scrisoare din acest lot de patru, cea către Vasile Burlă din 12 august 1885, are o soartă ciudată: destinatarul, profesor de limbi clasice, vechi prieten al poetului, o trimite Ministerului Instrucţiunii şi Cultelor ca să-i achite bunului slujbaş la bibliotecă şi la şcoală deplasarea şi cura pentru însănătoşire. Nu se ştie, desigur, dacă ministerul a dat banii – dar aceştia au venit, o sută de ruble mai întâi – iar apoi alţii, necesari întoarcerii poetului. Toate aceste scrisori au o vervă comunicativă oarecum neobişnuită la Eminescu, el este vesel, glumeţ, ironic, sigur că prietenii îi vor face rost de bani. îi spune lui P. Novleanu că a trimis la Iaşi opt scrisori; se cunosc până acum doar cele trei publicate de Augustin Z.N, Pop în 1962 – şi cea către V. Burlă, publicată încă în 1906 de Gh. T. Kirileanu. Octav Minar vine, în 1928, cu „bomba" lui: cartea „Eminescu povestind copiilor" care conţine povestiri – cu vorbele editorului repetate sub fiecare dintre ele: **„din colecţia de poveşti scrise de Eminescu în 1885 la Odesa şi trimise prietenului său Prof. Novleanu pentru a fi publicate."** Această notă a editorului se încheie stereotip: „Reproducerea oprită". Poate fi aici cauza pentru care cartea n-a fost comentată. Oricum, este destul de obraznică o asemenea ediţie: fără o prefaţă, fără reproduceri fotografice după texte, fără a menţiona cum au ajuns textele de la P. Novleanu la editură... Nu s-a mai întâmplat niciodată cu nişte inedite eminesciene, chiar dacă sunt destinate copiilor. Încă mai ciudat este textul ca text: plin de greşeli tipografice, chiar de exprimare, unele fraze par aruncate în grabă pe hârtie (parcă ar nota ce aude), vom vedea că unele personaje se pierd în naraţiune. Nu ştim dacă editorul, Octav Minar, vrea să certifice paternitatea eminesciană prin aceste neatenţii – care ar putea fi dovada unui Eminescu obosit, bolnav, bătrân la 1885. Chiar aşa presupunând că ar fi, acestea sunt texte scrise în prima aruncătură de condei, neverificate, necorectate – nicidecum ieşite dintr-o minte bolnavă. Poetul are nevoie de bani, cum am văzut, şi dă de lucru unui eventual redactor, adică îi trimite material brut să-l prelucreze în redacţie pentru a trimite „nervum rerum" pe plajă la Liman. Vreau să spun că trebuie să privim cu bun simt asemenea defecţiuni de scris – altfel cădem în capcana pe care ne-a întins-o Minar. Toate „poveştile", mai puțin această localizare din Poe, au configuraţie şi în manuscrisele eminesciene – sunt, adică, titluri date de Minar (sau de autor) pentru titlurile de acolo. Impresia celui care cunoaşte originalele eminesciene din manuscrisele de la Academie (sau ediţiile după acestea) este că poetul recompune din memorie, cu unele sincope, textele odată scrise mai de mult.

Nu este, însă, şi cazul prelucrării după „*Scarabeul de aur*" de Edgar Allan Poe; aici se vede că a avut modelul în faţă, pentru că unele pasaje, mai ales replici, merg neted după originalul francez (sau german). Intervenţiile poetului sunt, însă, prea numeroase: mai mult de jumătate din text îi aparţine şi este invenţie pură faţă de model – motivată, însă, de peisaj: el plasează acţiunea în jurul Insulei Şerpilor – atât de aproape, în fond, de Odessa, şi dezvoltă o legendă a acestei insule cu personaje din mitologia greacă. Nu se poate crede că Minar însuşi ar fi fabricat această povestire în numele lui Eminescu – pentru că arhivarul nu era capabil de atâta fantezie. Unde va fi găsit Eminescu o carte de Edgar Allen Poe? Poate prin anticariatele Odessei, dar mai mult ca sigur în biblioteca doctorului Jankelewicz, la care locuia.

Dacă aceste nuvele nu au girul manuscrisului pentru a fi atribuite definitiv lui Eminescu, în schimb ele demonstrează cert un lucru: la Odessa, Eminescu lucra intelectual, traducea, prelucra, rescria din memorie ce avea scris deja în arhiva lui. Trimitea aceste compuneri la Iași, spre a fi publicate și a primi un oarecare onorariu pentru ele. În epocă se publică enorm de multă literatură prin ziare, și este foarte bine primită de către public, deși nu este tocmai impecabil redată românește – mai ales pentru că traducătorul nu se semna, ori alegea un pseudonim. Nu este deloc exclus ca chiar aceste povestioare eminesciene să fie găsite, cândva, prin atât de puțin cercetata presă ieșeană a momentului.

Este o dovadă de vitalitate, fără pic de îndoială. Teoria dominantă după 1950 fiind aceea că Eminescu a avut, de la 33 de ani în sus, paralizie generală – nu putea să admită că el ar mai fi fost capabil de creație în acest timp: iată un motiv în plus din care asemenea producțiuni n-au fost nici măcar discutate.

N. Georgescu

LAURA DANIELA HANT

În preajma unei aniversări:

Mărturie de minte, inimă și suflet

4 ani cu *Teiul lui Eminescu* la Viena

A venit din nou toamna, zilele cu soare se arată cu zgârcenie, pentru a ne aduce cu alean aminte că vara a trecut.

Copacii își scutură (în vuiet abia șoptit, suspin tăcut venit parcă din ceruri, dând lumii de înțeles taina unei iubiri mărturisite), o mereu renăscută minune a podoabei de frunze, simbol de perenitate, de reînnoire a vieții, așternându-se ca un covor molatec de jertfelnică speranță la poalele trunchiurilor dezgolite.

Doar forfota de stup de albinuțe, revărsată de niciunde pe aleile parcului din centrul orașului, și glasurile copiilor ce se joacă neștiutori de ale lumii griji compensează nostalgicul tablou de octombrie vienez.

Abia sosită de pe meleaguri moldave, unde am adăstat de fiecare dată pentru a simți duhul *Luceafărului* plutind în mireasma de tei a *Parcului Copou* dar și cu amintirea duioasă a monumentului Veronicăi Micle din *Parcul Central* al Chișinăului, pe aleile căruia m-au purtat pașii zilele trecute, am revenit cu sufletul încărcat de duioase visări, de amintiri pline de afecțiune, să revăd deja de acum îndrăgitul pui de tei eminescian din *Stadtpark,* simbolul astral al românilor din orașul dunărean – Viena.

Și, deodată, ca în vis, am retrăit clipele de neuitat din toamna anului 2017, 21 octombrie, când un gând generos, născut din romantică iubire eminesciană, a prins viață ca prin minune din nedezmințita generozitate ieșeană, din abnegația unor iubitori de poezie și, mai ales de Eminescu.

Privesc fotografiile și filmul acelui moment de naștere a unui mit, devenit cu trecerea timpului un veritabil document de istorie, și constat că o bună parte dintre cei ce au participat la acest botez sfințit de nemurire au plecat de pe aceste meleaguri, iar alții sunt deja în cer.

Privind la trunchiul de tei, crescut viguros și mândru, ca un zeu tânăr, așa cum era și Eminescu la 19 ani, îmi simt o boare de lacrimi pe obraz. Cum oare au trecut patru ani? Dar, în cugetul meu, un gând încolțește ca o promisiune plină de speranță: la cât de repede trece timpul, *Teiul lui Eminescu* de la Viena va deveni pe zi ce trece mai iubit și mai plin de sevă ideatică, precum o legendă ce va dăinui în timp.

Visez cu ochii deschiși, imaginându-mi cum va arăta teiul de azi peste aproape trei decenii, când se va sărbători *Bicentenarul* nașterii *Luceafărului*!

Și mai cred cu tărie ceva: așa cum au crescut de falnic copacii din jurul său, sub umbra cărora se adună tineri fericiți, și lui îi va veni vremea să strângă sub coroana sa regală juni îndrăgostiți, și poate – de ce nu – să fie locul de întâlnire al iubitorilor de poezie de pretutindeni.

Pentru cei de azi și pentru cei de mâine, pentru toți cei ce nu își vor uita limba și rădăcinile și neamul, îți făgăduiesc ție, *Luceafăr* sfânt, că prin legământ de iubire și credință îți vom păzi de-a pururi amintirea, că sub chipul tău ocrotitor, ne vom însoți viața, sufletul și gândurile.

După crezul și puterea noastră te vom venera în veac, te vom cinsti și ne vom strădui a-ți cunoaște din ce în ce mai profund viața, creația și iubirea, jertfa și idealurile tale, dătătoare de încredere și speranță.

Iar vouă, celor care, la 21 octombrie 2017, în credință neprihănită întru slava nălucii celui pentru totdeauna nepereche și iubire adâncă pentru cultura noastră națională, ieșenii mei dragi, și celor ce prețuiesc strădaniile *Asociației Mihai Eminescu* -Viena, oriunde vă găsiți, vă țin promisiune și legământ că *Teiul lui Eminescu* (fiul iubit al celuilalt tei, aflat în Copou) va trăi în veac de veac, înconjurat de dragostea tuturor celor ce trăim pe aceste meleaguri, a celor ce iubesc cu adevărat pe marele nostru poet, Mihai Eminescu.

TANȚA TĂNĂSESCU

Interviu cu pictorul Elian Băcilă la 10 ani de activitate

L-am reîntâlnit pe Elian Băcilă în ziua de 16 august 2021, la vernisajul expoziției ce a avut loc la *Muzeul Național de Geologie* din București, Str. Kiseleff nr.2, eveniment ce a marcat 10 ani de activitate în arta plastică prin expoziția intitulată „*Piramide și Monoliți,* eveniment organizat în colaborare cu Galeria „*Arhiva de Artă"* și găzduit de *Institutul Geologic al României*, în saloanele muzeului mai sus amintit.

La vernisaj a fost prezent un numeros public, evenimentul fiind prezentat de pictorul Vergil Cojocaru-Cover.

Având ca motto „*Lumina vine din întuneric"*, expoziția, de o rară complexitate, vine să confirme crezul artistic al autorului, un artist unic în peisajul artei plastice românești. Evenimentul dă viață unui proiect ce a debutat la Roma, în 2020, în *Atelierul Montez*, unde, la cea mai mare expoziție de artă plastică contemporană din lume, marcând intrarea în *Cartea Recordurilor*, a fost expusă lucrarea sa „*Negru Luminos"*.

Remarcat tot mai mult pe meridianele globului (cu expoziții la Paris - unde a fost prezent în cadrul manifestărilor mișcării artistice *Ephemer* - dar și la Tbilisi, la Balcic, în Spania sau SUA), având opere personale expuse în colecții private din Franța, Olanda, Japonia, SUA, maestrul Elian Băcilă a intrat și în conștiința iubitorilor de frumos din țara noastră, care au putut să îi admire creațiile, expuse de pildă la ediția a XII-ea a *Salonului Național de Artă Medievală*, de la București.

Și în actuala expoziție se observă că pictorul este însetat de lumină, pe care o vede ca o eliberare din întuneric. Ne putem întreba: de ce expoziția are loc la Muzeul Național de Geologie? Răspunsul este simplu: după cum declară pictorul, sursele sale de inspirație sunt geologia și structurile geologice, preistoria și muzica sferelor. De aici și conexiunea între culorile telurice ale operelor sale.

La rândul său, maestrul Elian Băcilă a expus publicului câteva dintre avatarurile organizării acestei expoziții (un panotaj special, o dispunere specială a unora dintre lucrări, pentru a crea impresia de imponderabilitate, dispunerea luminilor, semnificația unor tablouri etc).

Artistul a oferit celor prezenți autografe pe albumul cu opere de artă, ce a fost lansat cu acest prilej, zi ce a reprezentat și sărbătorirea zilei de naștere.

Am plecat de la această grandioasă expoziție cu un autograf pe album și cu promisiunea unui interviu pe care vi-l prezint în continuare:

Tanța Tănăsescu: Puteți alege o nuanță cromatică pentru a reda starea actuală a omenirii?

Elian Băcilă: Îmi place și gri-ul. Dintotdeauna lumea a fost și gri.

T.T.: Care dintre culorile curcubeului vi se potrivește?

E.B.: Albastrul. Pentru mine, *Pictorul de Negru*, dincolo de negru este albastru!

T.T.: Are uneori cuvântul "negru" o conotație neplacută ? Dacă da, de ce?

E.B.: Depinde cum privim lucrurile. Nu și da! În pictura abstractă, în modă, el este autoritar, modern, elegant, nu obosește niciodată, generează lumină, este exotic. Pentru mine, negrul este precum exoticul fruct *hala*, care arată asemenea exploziei unei planete. Motto-ul meu fiind „*Lumina vine din întuneric"*. Până la Coco Chanel, lumea se îmbrăca în negru doar în context funebru. Din păcate, am pierdut foarte mulți oameni pe care i-am iubit dar eu nu asociez negrul cu doliul. În schimb, după apariția lui *Little Black Dress* lumea a avut o altă poziție legată de negru, negrul a ajuns să fie văzut ca acea culoare care te poate salva într-o situație atunci când nu știi cu ce să te îmbraci. Este salvator, putându-se asocia cu orice. În schimb, dacă vorbim de alb, în cultura japoneză el reprezintă doliul. Cum spuneam la început, depinde cum privim lucrurile.

T.T.: A existat un moment din viața Dumneavoastră în care ați simțit că ați fi vrut să faceți altceva decât pictură ?

E.B.: Niciodata, pentru că am foarte multe de spus aici. Este practic un subiect inepuizabil pentru mine, pentru care mi-ar trebui cel puțin două vieți. Este vorba de o mare pasiune și determinare, unde trebuie să muncești tot timpul în atelier pentru a face lucruri frumoase și a obține rezultate. Întotdeauna mi-au plăcut proiectele mari și lucrările de mari dimensiuni.

Abstractul ilustrat în pictură este un subiect interesant atât pentru artiști cât și pentru pictori și bineînțeles pentru public. Picturile abstracte sunt printre cele mai populare tablouri folosite pentru decorarea locuințelor și localurilor. Interesul ridicat pentru picturile abstracte vine din faptul că acestea sunt învăluite în mister și necesită descifrări. Pictura abstractă este pictura prezentului și a viitorului. Ea are o familie, are o moștenire, are un viitor. Nu aș putea să fac altceva decât pictură abstractă. Am multe surprize pregătite pentru voi.

T.T.: Care dintre anotimpurile anului vă inspiră cel mai mult ?

E.B.: Toate, în special vara, când apar acele umbre absolut minunate, mai ales în cazul eclipselor de soare, cum a fost cea trăită în România în 11 august 1999.

T.T: Credeți că se poate preda pictura *online* studenților de la Arte Plastice?

E.B.: Se poate aproape orice, numai că nu este același lucru. Se poate potrivi sau nu. E ca și cum iți iei pantofi *online* și constați mai apoi că numărul nu corespunde.

T.T.: Considerați că ati fi capabil să pictați cu o ipotetică pensulă laser? Dar cu una 3D? Adică aș vrea să știu dacă tehnologia poate fi acceptată în artă...

E.B.: Da, sună bine. Ar fi ca un experiment, doar un experiment.

Pictura abstracta eu o voi face mereu doar în mod clasic, manual, cu bidinele, pensule, raclete și efecte speciale.

Aici este adevărata muncă, truda, și satisfacția să simți materia și să te transpui. Să existe acea emoție și legatură cu ceea ce creezi. Este ca un contact. Eu îmi numesc pictura acțiune iar ce urmează să se întâmple pe pânză, un eveniment!

T.T.: Cine dintre colegii pictori contemporani v-au atras cel mai mult atenția ? De ce?

E.B.: Este un mare pictor american, care imi place și mă inspiră, Kelly Ellsworth. Am găsit niște punți, niște lucruri care ne apropie oarecum.

T.T.: Unde vă simțiți în largul Dumneavoastră pentru a picta: în atelier sau în aer liber ?

E.B.: În atelier, unde iți poți aduna toate forțele și unde ai liniștea necesară. Pictura pe care o realizez eu nu o poți face în aer liber, pe câmpuri.... este altceva pe câmp!

T.T.: Cum vă alegeți sursa de inspirație sau...cum vă alege sursa de inspirație?

E.B.: Depinde de locul în care te afli. De multe ori ambele. În pictura abstractă te inspiră orice.

Pentru mine pictura abstractă este pictura concretă.

T.T.: Puteți enumera trei dorințe pentru anul viitor?

E.B.: Să scot un nou album de artă, să realizez expoziții cu care să surprind, ca anul acesta, cei zece ani de activitate și să creez noi proiecte unicat!

Sunt doar câteva din ceea ce doresc să fac! Scopul artei este să bucure.

T.T.: Pentru cei care nu vă cunosc, cine este Elian Băcilă?

E.B.: Pentru cei care nu mă cunosc, îi invit să mă cunoască. Elian Băcilă este un Pictor român care a Luminat Negrul. A scos negrul din întuneric și l-a transformat într-o culoare luminoasă.

T.T.: Vă mulțumesc pentru francheța răspunsurilor și pentru posibilitatea de a creiona un portret în cuvinte al unui artist în plină glorie!

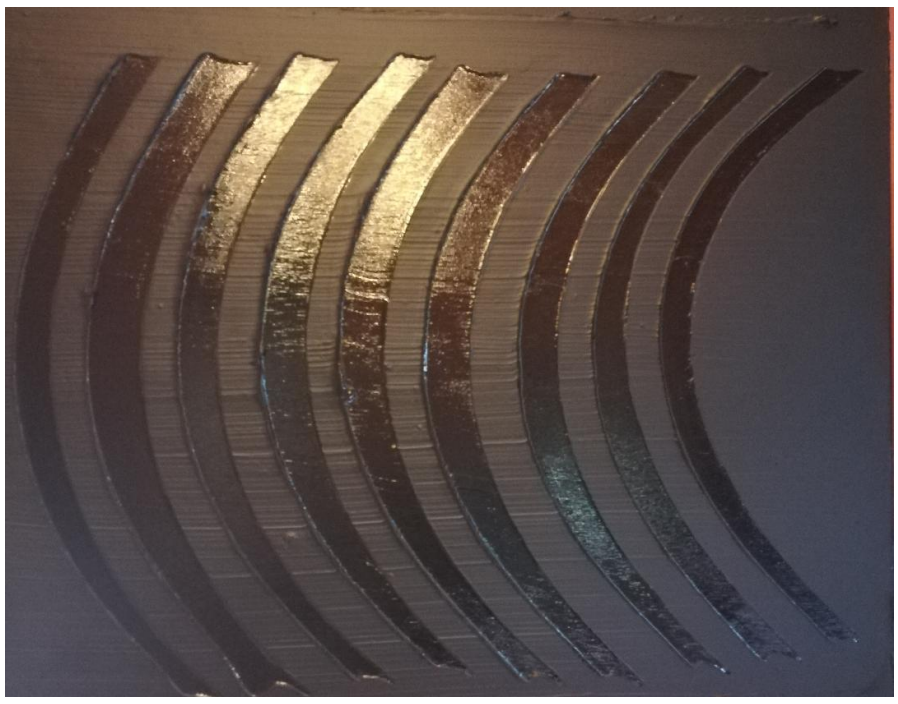

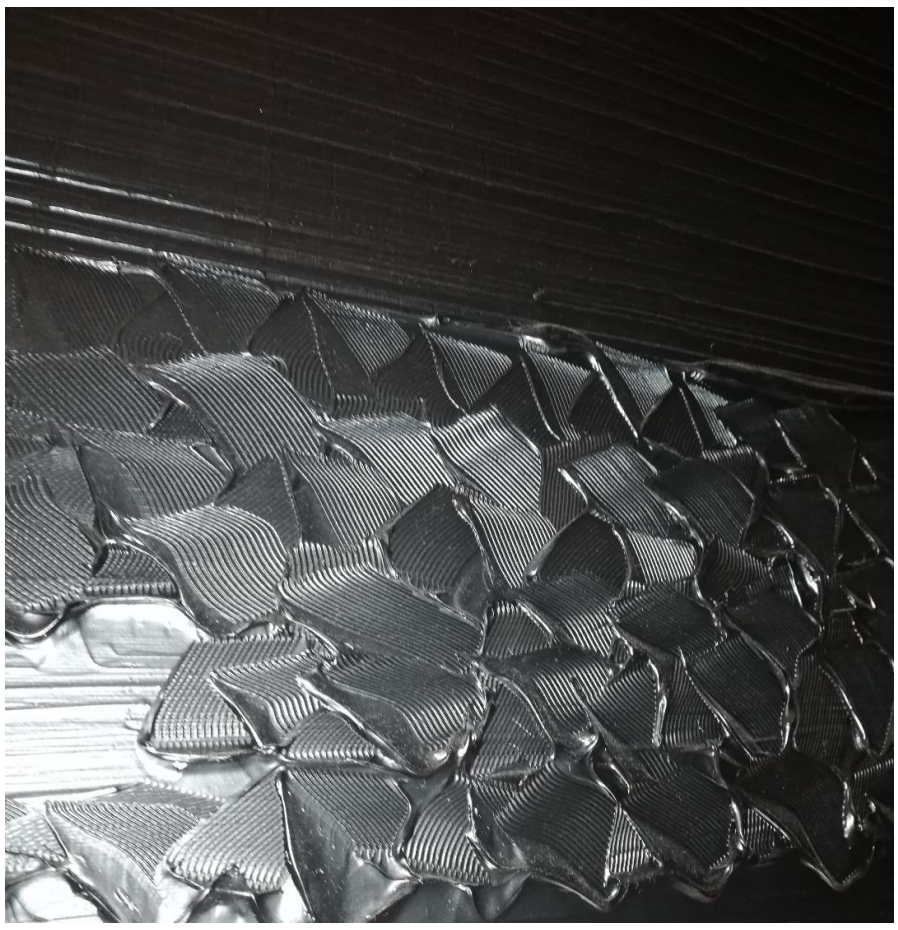

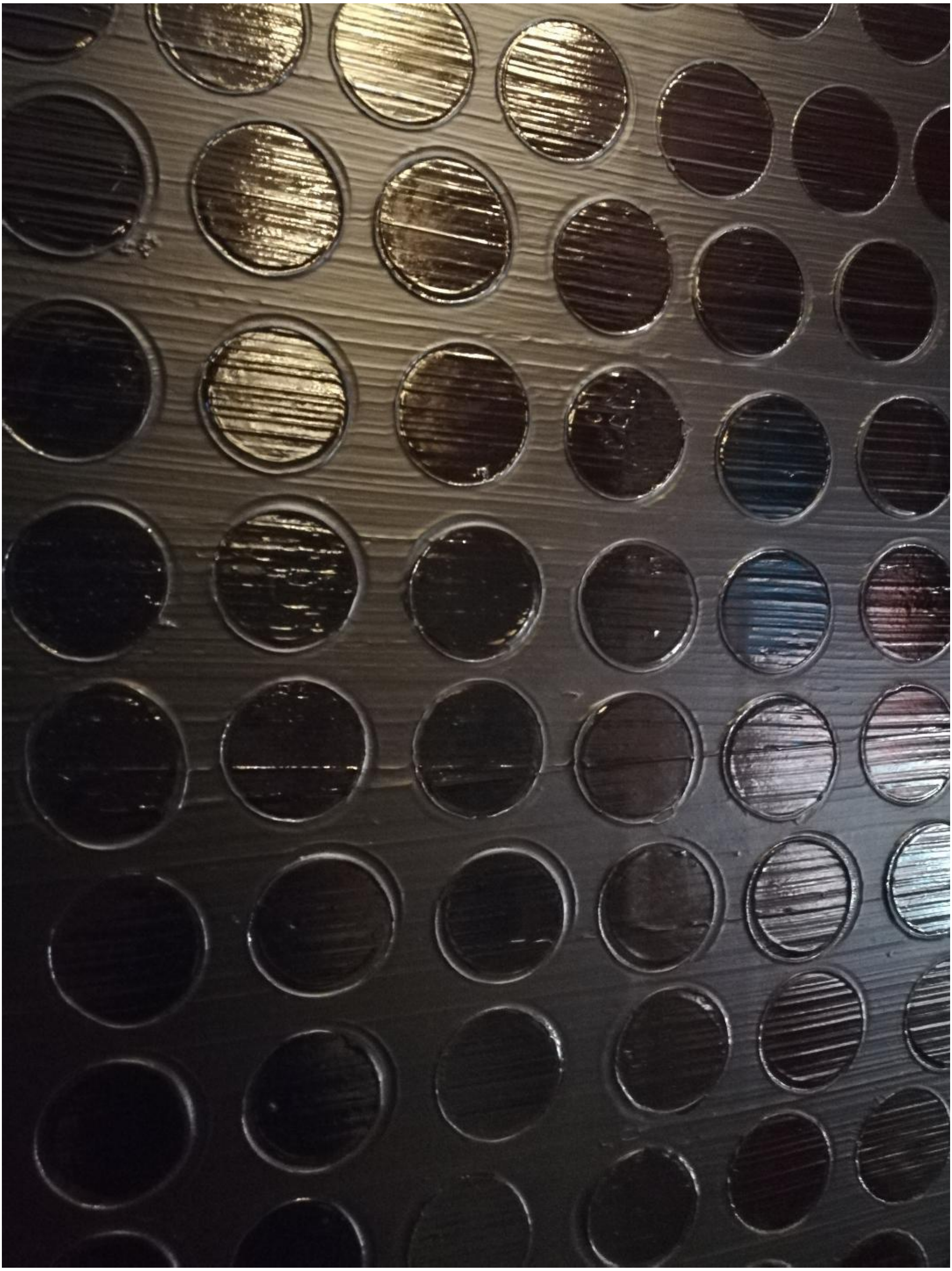

MARIA DOBRESCU

Lampa lui Aladin

Arta străveche a creării obiectelor de aramă

Influenţa Imperiului Otoman asupra Peninsulei Balcanice a lăsat urme adânci nu numai în limbaj, port, obiceiuri, religie, ci şi în meşteşuguri şi artele decorative. Unul dintre cele mai importante segmente al acestei înrudiri este domeniul producerii obiectelor de aramă, piese ce se întâlnesc adesea în bazaruri şi în pieţe, pe tarabele vânzătorilor de antichităţi şi suveniruri, în muzee. Acestea sunt şi cele mai valoroase, nu numai prin vechime, modele, rafinament, dar, mai ales, prin tradiţiile îndepărtate în timp ale manufacturării pieselor. Ele sunt create pe aversul şi reversul unei plăci de metal, bătută cu dalta şi ciocanul pe o nicovală de lemn, şi înfăţişează scene istorice, motive florale sau geometrice. Este în fond arta gravurii care a făcut istorie în întreaga lume, fiind sursă de inspiraţie pentru artişti celebri.

În Turcia şi în majoritatea statelor balcanice, Albania, Bulgaria, Macedonia de Nord, Serbia, Croaţia, Bosnia-Herţegovina, Muntenegru, în oraşele lor turistice şi nu numai, există bazaruri cu antichităţi, în special cu obiecte de aramă care aduc un plus de farmec oriental, seducător acelor localităţi şi atrag în special vânătorii de suveniruri originale, tradiţionale. Sigur, alături de piesele vechi se găsesc şi lucrări noi, a căror fascinaţie o reprezintă întoarcerea în lumea celor *O mie şi una de nopţi* şi imitarea meşteşugită a acesteia prin vase mai strălucitoare în comparaţie cu cele peste care timpul şi-a pus amprenta. Găsim tipsii, opaiţe, râşniţe, ulcioare, ibrice, piuliţe, nenumărate vase pentru uzul zilnic (pentru prepararea, conservarea şi servirea alimentelor, transportul şi depozitarea apei, a laptelui, a vinului etc.) şi pentru ritualuri religioase cum sunt vasele de abluţie la musulmani.

Arabii şi Imperiul Otoman

Studiile istorice şi de arheologie precizează că arama (cuprul) şi bronzul au fost folosite încă din mileniul zece î.Hr., în China şi Asia Mică, iar din mileniile şase şi cinci, se răspândesc în Peninsula Balcanică şi în regiunea Carpaţilor. În timpul acestei epoci, cuprinsă între neolitic şi epoca bronzului, cuprul începe să fie folosit pentru prima oară pentru confecţionarea uneltelor din metal, alături de cele deja existente, care erau din piatră. Frecvent utilizat mai apoi în aliaj cu cositorul, el este materialul din care s-au fabricat vase, căni, statuete de zei, regi şi de muritori de rând. Culoarea lor este de regulă roşu-maroniu, iar când începe să se oxideze devine verde-albăstrui. Unul dintre exemple este celebra Statuie a Libertăţii din New York realizată din cupru, care, după 100 de ani, a căpătat culoarea verde.

Lumea arabă şi Imperiul Otoman au adus meşteşugul gravurii în metal, în secolul al XV-lea, la rangul de artă, pe care l-au exportat apoi în majoritatea ţărilor unde şi-au exercitat influenţa sau dominaţia şi cu care au avut legături comerciale. Astfel, Turcia, Bulgaria, Abania, Grecia, România, provinciile fostei Iugoslavii etc. deţin colecţii interesante de astfel de obiecte de artizanat, expuse la tarabe pentru comercializare sau în muzee ca piese memoriale ce au aparţinut unor personalităţi.

Cândva, în fiecare casă exista cel puţin un vas de aramă în care se păstra apa pentru că, se spune, avea calitatea de a purifica lichidul conţinut. Eu personal deţin numeroase vase şi miniaturi din aramă, printre care şi magica *Lampă a lui Aladin*, cu gravuri deosebite, dar nu atât de multe piese ca ale răposatei doamne Zulfie Seidali, membră a minorităţii tătare din România, care a înfiinţat la Cobadin, în judeţul Constanţa, un muzeu ce adăposteşte obiecte tradiţionale, vechi de sute de ani. Muzeul se numeşte „Casa tătărească Zulfie Totay“, iar cei care au sprijinit acest demers au fost copiii, familia şi numeroşi locuitori din comună, tătari, români şi aromâni, care i-au dat o mână de ajutor la amenajarea şi strângerea obiectelor.

„Cronica lumii” şi Albrecht Dürer

Cuprul, al cărui nume vine de la cuvântul latinesc cyprium (etnonim de la Insula Cipru) şi descoperit al treilea după aur şi argint, a jucat un rol important în civilizaţiile antice, fiind folosit, printre

altele, la bijuterii, statui şi arme. Alchimiştii l-au denumit *Venus* pentru că această planetă, spun ei, este reprezentată de cupru. Artefactele de aramă, împreună cu cele din ceramică, sunt deosebit de valoroase pentru ilustrarea unor epoci din istoria omenirii, a modului de trai al comunităţilor. Momentul de glorie al gravurii în aramă a fost înregistrat în secolele XIV-XVI, în Germania, Italia şi Anglia, unde artişti celebri creează adevărate capodopere pe pergament şi lemn, precum pictorul german Albrecht Dürer (1471-1528), care a lucrat timp de cinci ani la ilustrarea cărţii „Weltchronik" („Cronica lumii") de Hartmann Schedel, medic, umanist, istoric, unul dintre primii cartografi care a folosit hârtia imprimată, sau Francisco de Goya şi William Blake (sec. XIX).

Gravura (*gen al graficii în care imaginea artistică este obținută prin reproducerea după o placă pe a cărei suprafață a fost trasat sau gravat desenul, în adâncime sau în relief; DEX*) câştigă un prestigiu remarcabil în secolul al XV-lea prin cele 350 de gravuri în lemn şi 100 de gravuri în cupru ale lui Albrecht Dürer, care a contribuit în mod hotărâtor, prin ciclurile de opere de mari dimensiuni (*Apocalipsa, Patimile lui Hristos* şi *Viaţa Fecioarei Maria*), la dezvoltarea gravurii ca formă de artă. Pasionaţii de poveşti şi legende cunosc beneficiile cuprului şi ale vaselor de aramă în gospodărie. În prezent, la Templul lui Shiva din oraşul indian Rameswaram, se folosesc vase mari pentru a depozita apa adusă din fluviul Gange spre a-i fi oferită zeului Shiva. Se crede că, păstrată în felul acesta, ea rămâne proaspătă ani la rând.

Poveşti. Poveşti adevărate, demonstrate de utilizarea aramei şi a tehnicilor de prelucrare de-a lungul a peste zece milenii. Istoria lumii s-a scris multă vreme la flacăra magică a *Lămpii lui Aladin*, unde sălăşluieşte duhul legendar care aşteaptă să-şi împărtăşească minunile.

SAȘA BUTURUGĂ

Scrieri alese

Sex şi Dumnezeu

Și, veţi pleca şi voi. Cei cu amantele femei, cu banii tipăriți cu cifre străine, cu trufia care buchisește cu greu istovite cuvinte românești, cu chefurile în care stabileaţi câte zile să aibă săptamâna. Vor pleca și copiii voștri, si neamul vostru care s-a îngropat în cavourile ce adăposteau câţiva eroi, morți de durerea glonţului și nu de indigestie.

Sau, în numele religiei. Cu sexul, descoperit într-un târziu, că nu ar fi cel cuvenit, după ce fusese creat. Că identitatea nu este cea care a fost dată, prin concepție, ci cea dorită. Că s-a greșit pe undeva, că ADN-ul nu era cel potrivit, când încă nici nu exista. Că tatăl, nu trebuia să aibă penis. Poate, așa este. Toți avem dreptul de a crede. Toți credem că avem drepturi. Dar, sunt și ceilalți, născuți otova, cu un ochi ceacâr, cu laringită acută, care au avut neșansa să nu simtă nostalgia unei discriminări că nu pot dobândi un cancer la sân, sau că nu au extazul lunar al unui modest ciclu menstrual. Și nu au nici cel putin, curajul de a protesta. Nici timp. Copiii lor, așa oropsiți de identitate cum sunt, cer zilnic de mâncare, cu același sex demodat, cu aceeași voce, încă în formare, aducătoare de nelinişti metafizice. Poate simți uneori că nu ești tu, sau că nu ești cel ce pari a fi. Și nici celorlalți poate că nu le convine că par a fi, ceea ce nu sunt. Dar, nu poți dori o identitate, dacă nu ai identitate. De unde știi atunci, că ceea ce îţi lipsește, este ceea ce nu ai ? Și cei care au deja, simt că nu vor să mai aibă.

Nu sunt un om religios. M-am certat și cu Dumnezeu și cu dracul. Stăteam supărați zile întregi. Încăpățânați. Fiecare, o ținea pe-a lui. Nu am fost niciodată vreun exaltat religios, care bătea la mătănii ziua, iar noaptea bătea ca surdu 'n clopot. Credința nu-i tocmită pe căprării. Prim credincios, vice, subprefect. Iubeşti fata, sau nu. Il iubeşti pe Dumnezeu, sau nu. Nu ca șef de promoție, nu ca președinte de CAP, nu ca proaspăt absolvent de Teologie. Dincolo de gândire există Dumnezeu. Dincolo de proteste, dincolo de moarte. Dumnezeu nu are pensie de urmaş, nu are hernie de disc, nu are parodontoză. Energie, de dincolo de cuvânt, ca și cum te ungi cu năvalnic. Te vezi, ca și cum ai fi orb, auzi ca și cum ai fi surd, te tulburi de o bucurie nebună, care iți zmotocește simțurile, și gândurile. Nu mai știi cine ești, ci doar că eşti. Existența nu are nevoie de timp, de spațiu. Ci, spaţiul și timpul, există. Nici Dumnezeu nu are nevoie de timp, de spațiu.

Este acum, oriunde. Nu Dumnezeu există în mine ci eu exist în Dumnezeu. In Ființă. Nu pot să exist, mai mult sau mai puţin. Atât cât sunt. Mai mult, faţă de ce? Mai puțin, faţă de ce? De existența mea? E la purtător. Și credința, izvodeşte din existenţă. Nu existența, din credință. Ca să crezi, trebuie să existi. Uneori, te iubesc, Doamne.

Alteori, te urăsc. Că prea nu mi -au ieşit multe. Dar, întotdeauna, exişti. Altfel, nu aş avea pe cine iubi Și fără iubire, devin singur. Îmi revin, după o sticlă de whisky. Și iară, încep să mă urăsc. Dar, la iubire nu ajungi decât după ce te-ai lepădat de ură. Nu poți ajunge bogat, dacă nu ai fost sărac. Nu poți fi înțelept, dacă nu ai fost ignorant. Te urăsc Doamne, ca să te pot iubi. Și, regret că nu te pot urî mai mult.

Ciocu' mic !

Am acceptat să ne fiți părinți. Să îndurăm povara de a ne crește. De a ne lăsa îngrijiți. Să vă simțim alături, când ne era rău. Să vă permitem să suferiți, ca și când nu ar fi fost durerea noastră. Câteodată, vă auzeam oftând, înfundat. Cât egoism. Să profitați că nu știam să plângem, și să plângeți în locul nostru! Uneori, nici nopțile nu dormeați. Vă speriați că febra crescuse. Era febra noastră. Nu ne-ați cerut niciodată acordul să vă internați în același spital. Să stăm în același pat. Și, mai târziu, când prin propriul efort am început să creştem, voi îmbătrâneați. Și iară, nici nu ne-ați cerut măcar părerea. Nu aveați nevoie. Voi, desigur, hotărați şi pentru noi. Și, vi se face dor. Ca și când am fi obligați să vă fim mereu prin preajmă. În loc să vă purtați de grijă, vă îngrijorați pentru noi. Vă temeți că vom îmbătrâni, că poate vom intra în panică și noi pentru cei mici. Dar, nu este viața voastră, nu, nu mai este. Destul cu obsesiile voastre. E dreptul nostru să hotărâm. Suntem tineri. Suntem puternici. Și, uneori n amintim de cei care se bucurau de primii noștri pași, ca de o izbândă personală. Același egoism. Avem încă răbdare să îmbătrâniți. Dar, faceți-o mai repede. De când eram mici, îmbătrâneați, fără ca noi să știm, să vrem. Încă ne sfidați, că vă gânditi la noi. Fără permisiune. Ați facut destul. V-ați făcut părtaşii copilariei noastre. Ai adolescenței. Nu v-a fost îndeajuns. Vreți să plecați cu noi în amintire. Trucuri învechite. Totul gratuit, nu? Ca și atunci când plângeam și voi nu adormeați, până ce febra nu scădea. Nu vă faceți iluzii. Nu mai plângem, demult. Nu ați băgat de seamă, nu?

Nostalgii ratate

Tăcerea aceea resemnată, de dascăl care își amaneta identitatea pentru a respecta orgoliul de tânăr elev, cu drepturi europene, și părinți cu câte două joburi românești. Dascăl care deslușea inocența ce de-abia se răzvrătea în ochi de copil, cu gene rimelate, cu voce schimbată, cu ruj cumpărat din pensia bunicilor. Cu prezervative ieftine și subsuori încă neepilate, cu laicuri tremurate spre divele de curand scăpate de adolescență, cu haine de la second, cu poşete ce imitau forma ghiozdanelor. Cu nopți și zile în care se vorbea în română, în limba aceea barbară, în care plângeați cândva după biberon. Cât de dor o să vă fie de vocile tremurate ale părinților,

care își economiseau șoptit banii de medicamente, își ignorau simptomele spunând că accidentele vasculare apar mai târziu, și foloseau aparate de bărbierit uzate, că, de ici, de colo, se mai încropea de câte o meditație.

Cât de bine v-ar fi prins engleza aceea, predată cu accent vulgar, românesc, căci din salariul de profesor nu îți permiți frazări de Oxford. Mai foloseau încă discurile de vinil, rămase în inventarul școlii, căci accentul se imprimase și pe acele dezgustătoare forme de existență paleolitică. Ce dor o să vă fie de profesorii aceia, ce vor fi dispărut demult, îngropați în locuri de veci uzate, fără contract de concesiune, căci și odihna nu li se cuvine decât odată la 7 ani. Vin apoi rudele cele tinere, în aceleași gropi de familie, căci economiile prind bine copiilor, încă vii.

Ce târziu veți reveni în tăcerea de etnie română, din care, parcă se mai aud frânturi de voci ce numărau zilele până la salariul următor.

Ei, suflete, suflete

Amintiri, cu botox în privirea îmbătrânită, cu vocea dogită de tutun prost, de băuturi ieftine, de cruci năduşite, mirosind a credință lăsată moștenire.

Suflet, adoptat pe caiet, anesteziat de dor. Neliniștea care tulbură materia, neliniște rafinată și tristă, se prăbușește acum în propria închipuire. Capătă chip. Chip de apă, chip de om. Eveniment cuantic sau prăbușirea funcției de undă, ar jubila fizica cuantică. Mărul și Eva cea pofticioasă, păcatul biblic, ar... Dor, substantiv comun, ar spune grămaticii. Ei, suflete, suflete. Te prefacuşi în om, și vrei deja să te lepezi. Bântui prin întuneric, din ființă în ființă, mereu același, mereu neschimbat. Bolnav de neființă, căci erai neasemănător. Nu mureai de bătrânețe, nu erai arestat la domiciliu. Acum, te zbaţi în trup, urmezi clasele primare, mergi de-a buşilea. Pluteai cândva. Hrăneai lumina, cu zaţ de suflet, căci tu erai lumina. Erai Dumnezeu. Erai înger. Fără atacuri de panică, fără împrumuturi la cămătari, fără pensie anticipată. Aici, eşti observatorul din spatele cuvintelor care apar acum pe Facebook, tremurând de spaima regăsirii, a recunoașterii. Suflet care citeşte, și care se vede în același timp, citind. Propriul martor. Dacă sunt același, cine e celălalt ? Nebunie lucidă, conștientă că există. Oglinzi care se reflectă în propria imagine. Acelasi gol. Naivă alcătuire. Divină alcătuire. Nu ai știut că nu ai plecat nicăieri, că Aici e la fel ca Acolo, că nu există sus și jos, în Tot. Că, uneori eşti înlăuntrul tău, Eter, iar alteori eşti propria-ţi umbră. Corpuscul și undă. Energie și materie. Că Dumnezeu se cunoaşte pe Sine, inventându-se, pentru a se îmbolnăvi de dorul Său. Că plângi, picurând lumină, recreându-te.

Ei, suflete, suflete.

GÂNDITORUL ȘI PERECHEA SA, MNIR

TRADUCERI

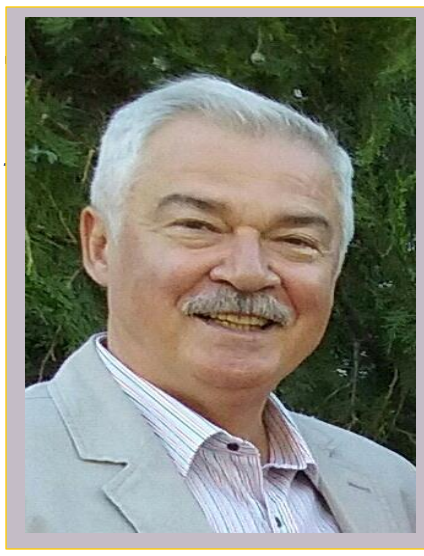

OCTAVIAN HÂRȘEU

Culegere de versuri din lirica egipteană și arabă

Mi-au adus aminte
cântă: Oum Kalthoum
versuri: Abdel Wahab Mohamed
muzica: Mohamed Abdelwahab

Iar mi-au vorbit de tine și mi-au adus aminte,
Aprinzându-mi în inimă și în priviri focul dragostei pentru tine.
Iar trecutul mi-a revenit, cu dulceața, avuția, farmecul, chinul și rănile..
Mi-am amintit fericirea cu tine și cum ne-am depărtat...
După ce crezusem că te pot uita și că inima mea își va trăi doliul,
Cu o simplă șoaptă m-au schimbat...
De ce, de ce mi-au adus aminte (de tine)?

După ce mă obișnuisem, fără să vreau, cu absența ta
Și după ce îmi pierdusem speranța și uitat năzuințele,
Cu câteva cuvinte, au reușit să-mi spulbere tăria,
Să-mi semene în ochi nostalgia surâsului tău
Și să-mi alinte auzul cu vorbele tale,
Dar și să-mi reaprindă gelozia și îndoiala.
Iar inima a început să ofteze și să mă chinuie
Și noaptea s-a prelungit la nesfârșit,
Ascultându-mi inima, care te chema,
Căci sufletul meu îți aparține, orice-ar fi
Și viața nu-și mai are rostul, când nu ești lângă mine,
Iar lumea-mi e pustie, fără tine.

Revin, iubite, la tine și la ce am trăit împreună,
După ce crezusem că te pot uita și că inima mea își va trăi doliul,
Cu o simplă șoaptă m-au schimbat.
De ce, de ce mi-au adus aminte (de tine)?

Mi-au vorbit de tine, după ce ai lipsit atât de mult,
Rana care era doar amintire au redeschis-o
Și m-au ținut trează, gândind la ce mi se poate întâmpla
Mâine, poimâine...
Viața mea! Sunt amețită, febrilă și dornică să te revăd,
Să scap de chin și să mă arunc în brațele tale.
Certurile, despărțirea și nopțile negre
Nu mă vor face să uit dragostea ta!
Acest sentiment îl port mereu în suflet,
Iar el nu s-a schimbat niciodată, chiar dacă ne-am despărțit.
Este adevărata dragoste și mai mult de-atât,
Este pasiunea adevărată și mai mult de-atât,
Este exact același lucru.
Ah, iubite, nu pot trăi fără tine!
Și viața e atât de scurtă...
De ce să o sacrificăm cu despărțiri și certuri?
Când putem să zămislim o lume mai bună.
Prin tandrețe și apropiere, viețile noastre vor renaște,
Iar iubirea va alunga pentru totdeauna mâhnirea
Și vom trăi copleșiți de vise.
De la bucuria noastră, Luna va fi mai strălucitoare
Și stelele vor sclipi mai vesel,
Iar arborii vor înverzi înaintea primăverii...
Trecutul și necazurile le vom uita
Și ne vom întoarce în timp, la zilele senine,
Căci viața noastră, fără să ne fi reîntâlnit, n-ar mai fi fost aievea,
Că doar nu trăim de două ori, iubite drag!

Cum mi te-au amintit, când eu te uitasem?
Acum ești atât de aproape de mine!
Ah, iubite, chiar dacă ești departe
Și zilele vor trece, iar noi ne vom stinge,
Dragostea ta va rămâne cu mine pentru vecie
Și nu se va stinge niciodată!

A trecut pe lângă noi
cântă: Abdel Halim Hafez
versuri: Hassein As-Said
muzica: Mohamed Abdelwahab

A trecut pe lângă noi, eu și el,
Și ne-a zâmbit, mie și lui...
I-am răspuns iar și iar, până s-a depărtat.
Am uitat de mine, m-am trezit, dar ea dispăruse în lumină...
Atunci, m-am tot gândit și m-am întrebat amețit
De ce continui să mă gândesc la ea?
Și de ce mă frământ atât?
Vroiam să știu dacă mă vrea pe mine și nu pe el,
Dacă zâmbetul ei era pentru mine și nu pentru el...
Și-atunci, de ce eu și nu el?

Altă dată, tot din întâmplare:
Eu și el ne plimbam și am văzut o trecătoare drăguță,
O a treia umbră care ne însoțea.
Când m-am întors, era ea,
De necrezut, dar chiar ea era...

Atunci, am simțit în inima mea murmurul dragostei
Și un cântec pe care nu-l știam.

Am ascultat câteva cuvinte,
Cuvinte pe care ea nu le rostea.
Și am simțit pentru întâia oară că mă topesc în șoaptele ei...

Mi-a surâs din nou și a trecut mai departe,
Ca viața care apare și dispare dintr-o dată.

M-am uitat la prietenul meu, dar era atent la altceva,
Și vroiam să-mi confirme sentimentul din inima mea.

Aș fi vrut să-l întreb dacă și el simțea ceva sau era tulburat,
Aș fi vrut să-l întreb repetat:
De ce continui să mă gândesc la ea?
Și de ce mă frământ atât?
Vroiam să știu dacă mă vrea pe mine și nu pe el,
Dacă zâmbetul ei era pentru mine și nu pentru el...
Și-atunci, de ce eu și nu el?

M-am întors acasă și nu înțelegeam ce-i cu mine,
Ce mi s-a întâmplat cu adevărat în acea zi...
Eram fericit și doream să râd,
Eram trist și vroiam să plâng,
Dar nu-mi găseam lacrimile și un umăr de sprijin.

O iubeam, da, o iubeam
Și nu puteam să-i uit surâsul.
Era ea oare bucuria vieții mele, fericirea pe care am găsit-o?
Unde erau ascunse aceste zile minunate, unde?
Binecuvântate fie ea și zâmbetul său!

Trec două zile și inima mea tresaltă de fericire,
Mă întreabă când o mai văd și unde?
Dar nopțile mă framântă, cu gânduri negre și vise,
Iar umbra geloziei îmi întunecă privirea.

Mi-am revăzut prietenul fericit și mi-am zis: s-a văzut cu el...
Dar în ochii lui am citit apoi tristețea și mi-am zis: l-a părăsit...

Și n-am găsit calea să scap de caznă, decât încercând să o revăd și s-o întreb,
Da, am găsit soluția după îndelungi încercări:
I-am trimis două rânduri, doar două fraze, spunându-i:
Ai milă și zi-mi ce e cu mine?

Și răspunsul a venit: mă așteaptă!...
Și de la început a zâmbit celui brunet,
Adică mie, și nu lui...

Ne mângâie briza și ne cheam-acasă...
cântă: Feyrouz
versuri: Assi & Mansour Rahbani
muzica: Assi & Mansour Rahbani

(Refren):
Ne mângâie briza din căușul văii...
Oh, dulce adiere, du-mă-n goană acasă!
(3x)

Ia-mă pe aripile tale și du-mă-acolo unde mă așteaptă
Micsandra din fereastră și portretul mamei!
(2x)

Mi-așa de frică, inimă, să trăiesc printre străini
Și să nu mă mai recunoască cei de-acasă...
Te implor, du-mă iară-n pragul casei!

(Refren)

Iubite, oare ce-i cu noi?
Căci eram fericiți, dar ne-am despărțit...
Ce-am pățit?
(2x)

Până și soarele a rămas în ușă,
Plângând și fără grai,
Căci doar dorul de casă îmi vorbește
Și mă cheamă să mă-ntorc acasă...

(Refren)

Frumoasă tare...
cântă: Farid Al Attrache
versuri: Mamoun Al Shannawi
muzica: Farid Al Attrache

(Refren):
E tare frumoasă și n-are pereche,
Nici măcar în visele mele cele mai ascunse!
E frumoasă ca o gazelă...

De ce îmi pare lumea așa minunată,
Când tu ești cu mine?
De ce inima mea se simte vrăjită
Și uit de toate relele?

Mă întrebi de ce? Chiar că nu știu
Care o fi secretul, nu înțeleg...
Poate-o fi dragostea și candoarea vârstei,
Sau pentru că ești atât de frumoasă?

(Refren)

De ce îmi cântă inima de fiecare dată când te văd
Și zilele-mi cântă și mă liniștesc?
Vederea ochilor tăi mă fascinează,
Iar dorul pentru tine mă îmbată...
Poate-o fi dragostea și candoarea vârstei,
Sau pentru că ești atât de frumoasă?

(Refren)

De ce, oare, te iubesc florile, păsările și cei din jur?
E pentru bunătatea inimii tale,
Pentru felul cum te porți sau cum arăți,
Sau poate pentru hazul și zâmbetul tău?

(Refren)

OLIVIA COSTEA
Consul onorific al României în Sölvesborg, Suedia
Președinte al Asociației Cultura Fără Frontiere

Regal de teatru și muzică românească în Suedia:”Brâncuși-mon amour!” de Claudia Motea. Interpreți Claudia Motea și Felix Goldbach

Am avut privilegiul să pot citi tot ce a scris doamna Claudia Motea și știam deja că fiecare cuvânt așternut pe hârtie vine din adânc, simțit profund, trecut prin suflet. Prima impresie după citirea textului ”Brâncuși - mon amour!” a fost că nici nu se putea să fie scris altfel decât așa și nici altcineva nu cred că ar fi putut exprima mai bine esența poveștii. Faptul că ea este cea care a avut inspirația și puterea să dea viață femeilor care și-au legat destinul de cel al lui Brâncuși are și dimensiunea unui act de răsplată din partea sorții, Claudia venind din același pământ binecuvântat al Gorjului.

M-a dus gândul la asocierea cu credința strămoșească ce spune că atunci când un om este bolnav, îl vindecă apa din fântâna casei unde s-a născut. Ei bine, textul piesei este exact apa aceea miraculoasă care îi vindecă nu doar creatoarei febră și nevoia viscerală de adevăr, frumos și dăruire, ci și nouă celor din diaspora dorul, nevoia de regăsire a rădăcinilor, nevoia de conexiune cu valori adevărate.

Apoi a venit premiera din orașul suedez Karlskrona. Când participi la pregătirea unui eveniment, asiști la repetiții, afli deja aproape tot. Domină disciplina minții pentru detaliile tehnice și organizatorice, mai ales în contextul în care alături de diaspora erau prezenți spectatori suedezi din lumea artei. Două culturi diferite, școli diferite, liantul dintre ele fiind inițial sculptorul Christian Berg, admirator și discipol al lui Brâncuși. Ne spuneam noi, cei din planul doi, că ne vom permite să ne bucurăm după ce cortina o să cadă și vom fi siguri că lucrurile au decurs conform planificării. Așteptările erau mari din toate părțile dar ceea ce ne doream cu maximă intensitate era să ajungem la înțelegerea și sufletul spectatorilor, să simtă mândria, admirația și bucuria pe care o simțim și noi când se pronunță numele Brâncuși sau îi admirăm sculpturile, ca și mândria că un teatru românesc atinge nivelul de excelență. Știam că textul, interpretarea, scenografia, costumele, muzica, proiecțiile care aduceau iarăși un element de noutate prin filmări bazate pe teoria fractalilor, erau minuțios gândite și armonizate.

Ideea era să înțeleagă și să simtă toata lumea, români și suedezi, câtă trudă, câtă căutare, câtă durere omenească se află în fiecare sculptură și să aducem în lumină omul Brâncuși, prin femeile care l-au iubit și i-au descătușat harul creației. Au fost femei total diferite, din toate mediile sociale. Au avut însă ceva comun: intensitatea iubirii lor, pasiunea și dăruirea, acea esență feminină pe care Brâncuși a descoperit-o și a finisat-o până la perfecțiune, dincolo de rochia și bijuteriile cele mai rare și scumpe sau cea mai simplă ie românească, țesută în seri de iarnă, împletită cu vise și înnobilată cu cunună de sânziene.

Mai rămânea să se petreacă Magia.

A început spectacolul și Magia s-a întâmplat: totul a venit parcă de la sine, a curs frumos, luându-ne pe toți în poveste, emoționându-ne până la lacrimi. Parcă ne-ar mai fi trebuit o pereche de ochi să admirăm proiecția discretă a sculpturilor care se compuneau și se descompuneau, să o admirăm pe Claudia, care a dat viață rând pe rând celor 9 muze, ca o flacără cu forme și nuanțe diferite, între vâlvătaie și foc mocnit, învăluiți de muzica lui George Enescu, cu măiestrie și sensibilitate interpretată de Felix.

A fost un regal de interpretare, răsplatit cu aplauze pe măsură și aprecieri la superlativ. Știu că numai cineva chemat și ales, cu har și dar, care își pune alături de inteligență și tot sufletul, putea să atingă o astfel de interpretare demnă de un premiu Oscar.

A fost unul dintre momentele când se confirmă faptul că atunci când lucrurile sunt făcute cu dăruire și bună credință, vine și răsplata.

Mă simt onorată să le mulțumesc celor doi maeștri, Claudia Motea și Felix Goldbach, în numele spectatorilor români și suedezi, al meu personal, pentru darul pe care ni l-au făcut cu frumusețea prezenței lor.

”Brâncuși-mon amour!” este un spectacol de înaltă clasă, care trebuie arătat lumii. Numele lui, al celor doi interpreți, au devenit o conexiune cu România. Acest dar este încă o ofrandă la edificiul pe care noi, cei de aici, ne străduim să-l clădim și să-l întreținem, promovând cultura, valori autentice românești. Premiera acestui spectacol face parte din manifestările prilejuite de aniversarea a 10 ani de la deschiderea Consulatului onorific din Sölvesborg.

(Nota redacției: Fotografiile sunt realizate în cadrul Seratei “Eminescu jurnalistul” din 27 septembrie 2021, credit foto: Tanța Tănăsescu)

Dr. ION CONSTANTIN

Pantelimon Halippa – apostol al Basarabiei

Între personalitățile cu rol major în înfăptuirea idealului unității naționale a românilor, basarabeanul Pantelimon Halippa se situează, fără îndoială pe un loc de frunte.

Născut pe 1 august 1883, în satul Cubolta din judeţul Soroca, localitate aşezată pe ambele maluri ale râului cu acelaşi nume, un afluent al Răutului, care se varsă în Nistru, Pantelimon Halippa a urmat cursurile școlii primare din satul natal, apoi a învățat la Şcoala Spirituală de la Edineţ, care funcţiona după sistemul lankasterian. În primul an, din cauza necunoaşterii limbii ruse, nu este primit în clasa I, ci în clasa pregătitoare. În cei cinci ani de şcoală, a învăţat bine limba rusă. După terminarea şcolii din Edineţ, urmează Seminarul Teologic din Chişinău, între 1898 şi 1904. În anii petrecuţi la Chişinău, a avut contact cu tineretul intelectual, care se pregătea pentru domenii de activitate civile, constatând tot mai mult că nu este atras de cariera de preot, motiv pentru care s-a înscris la facultatea de studii naturale de la Dorpat (Tartu) în Estonia.

Începuturile activității lui Pantelimon Halippa ca militant pentru drepturile românilor basarabeni datează din perioada studiilor la Universitatea din Dorpat (Estonia), unde el a activat în cadrul grupării „Pământenia basarabeană“ și a avut contacte cu membri ai mişcării socialiste ruse. Halippa n-a apucat, însă, să termine facultatea, din cauza izbucnirii revoluţiei (1905). Fiind student în anul trei, a aderat la greva generală a studenţilor din Rusia, declarată în sprijinul primei revoluţii ruse, ceea ce i-a atras eliminarea pentru activitate „subversivă”. Cunoscând ideile narodnicilor ruşi, el devine tot mai conştient de faptul că acestea sunt prielnice pentru promovarea cauzei basarabenilor.

În 1906, el pleacă la Moscova, ca delegat al ţărănimii basarabene la Congresul Uniunii ţăranilor din întreaga Rusie. Aici este arestat pe motiv că nu avea paşaport (pe care Ohrana din Chişinău nu a vrut să i-l elibereze), închis în închisoarea Butîrka, iar apoi eliberat şi expediat în Basarabia, din post în post, pe jos, cale de peste 1500 km.

Încă din acea perioadă, Pantelimon Halippa s-a manifestat ca exponent al grupării radicale în cadrul mișcării pentru drepturi politice și naționale a basarabenilor, punând accentul pe reformele cu caracter social. Potrivit membrilor acestei grupări, ţăranului ar fi urmat să i se asigure bunăstarea printr-o largă reformă agrară. El considera că nu este suficient obiectivul răsturnării ţarismului, fiind nevoie ca toate forţele fizice şi spirituale să fie mobilizate pentru prosperarea neamului.

Revenit la Chişinău, Pantelimon Halippa ia legătura cu Constantin Stere, profesor la Universitatea din Iaşi, cu avocatul Emanuil Gavriliţă, cu Ioan Pelivan şi Paul Gore, dar şi cu boierul Vasile Stroescu, un mare filantrop basarabean, care încercase să construiască școli moldovenești în Basarabia, dar din cauza obstrucțiilor făcute de administrația țaristă, și-a reorientat resursele de care dispunea, cheltuind o mare parte din avere cu întreținerea școlilor românești din Transilvania. Împreună cu aceştia, Pantelimon Halippa participă la întemeierea Partidului Naţional Moldovenesc (P.N.M.), sub preşedinţia lui Paul Gore, cu un program de revendicări naţionale. Căci, după cum constata el: „*Noi, moldovenii, nu eram formaţi politiceşte şi gândeam deosebit unul de altul. Astfel, N.N. Alexandri era tolstoian, Mihai Vântu – socialist revoluţionar, Porfire Fală – naţionalist, Ştefan Ciobanu şi cu mine – poporanişti! Mai târziu noi toţi ne-am nivelat*

şi nici nu ne mai puneam întrebarea din ce tabără politică facem parte: eram moldoveni şi râvneam să ne slujim neamul. Şi cum această năzuinţă de slujire a neamului nostru venea în contradicţie completă cu politica ţaristă, noi ne simţeam revoluţionari. Ceea ce ne înfrăţea era visul de a ne vedea scăpaţi odată de sub regimul absolutist al imperiului rusesc".

De menționat că, în anii 1905 – 1906 existau în cadrul mișcării naționale din Basarabia trei grupări distincte. Cea mai radicală era constituită în majoritate din studenții basarabeni, care se reîntorseseră la Chișinău, după ce Universitățile din Rusia, unde studiaseră, au fost închise de autorități ca urmare a grevelor. Această grupare punea accentul pe reformele cu caracter social, militând pentru o largă reformă agrară în măsură să-i asigure bunăstarea țăranului moldovean. Cel mai important exponent al acestui grup a fost Pantelimon Halippa. O altă grupare era formată din boierii moldoveni, în frunte cu Pavel Dicescu și Paul Gore, militanți pentru un partid național, care să excludă, însă, orice reforme sociale de amploare. Exista și un al treilea grup compus din intelectuali ce se adunaseră în jurul lui Ioan Pelivan și care căutau să împace revendicările naționale cu cele de ordin social.

Cu ajutorul lui Constantin Stere, care s-a deplasat special de la Iași, la 24 mai 1906 s-a reuşit editarea primului număr al ziarului *Basarabia*, cu caractere latine, prima publicaţie în limba română apărută la Chişinău, având subtitlul de *gazetă naţională democratică*. Aici face Halippa adevărata şcoală de gazetărie, începând colaborarea ca redactor, iar peste puţin timp ajungând coordonator al întregii activităţi redacţionale. Din punct de vedere tematic, interesul publicistului Halippa gravitează în jurul problematicii ţărăneşti, preocupare permanentă pentru toată viaţa, dezvoltată în toate publicaţiile la care a colaborat sau pe care le-a redactat. Nu-i erau străine articolele de sinteză sau cele de atitudine, în care îşi exprima, adesea, într-o manieră tranşantă opinia cu privire la diverse fapte şi evenimente. În ziarul *Basarabia*, alături de Pelivan, Gurie Grosu, Alexe Mateevici, Sergiu Cujbă, Pantelimon Halippa semna cele mai multe şi mai radicale articole, motiv pentru care era atent urmărit de autorităţile ţariste. El cerea ca pământul să fie dat poporului care îl munceşte, drepturi pentru populaţia băştinaşă, şcoli naţionale în limba maternă. Totodată susţinea folosirea limbii române de către biserică, judecătorii şi celelalte instituţii locale, conchizând : dorim autonomie (*desîneocârmuire*).

Ziarul *Basarabia* a jucat un rol important în trezirea conștiinței naționale a basarabenilor, dar în același timp ea a învrăjbit și mai mult administrația țaristă împotriva celor care au inițiat-o. Încă de la primele apariţii, *Basarabia* a intrat în conflict cu autorităţile ruseşti. Poliţia a confiscat mai multe numere, uneori chiar din sediul redacţiei. În mai multe rânduri, publicistul de tristă faimă Pavel Crușevan, antiromân și antisemit, a atacat *Basarabia* în gazetele rusești. Pentru a micșora și chiar anula influența pe care o exercita *Basarabia* în rândurile moldovenilor, în scop diversionist, autoritățile Ministerului de Interne țarist au pus la cale editarea unei alte gazete „moldovenești".

Pentru articolul lui Pantelimon Halippa – *Liga ţăranilor şi Stăpânirea* – , publicat în numărul din 22 iunie 1906, directorul publicaţiei, E. Gavriliţă a fost dat în judecată şi condamnat „la ostrov" pe termen de o lună sau plata unei amenzi de 100 de ruble. În ultimul număr al gazetei *Basarabia*, Halippa publică, vădit la adresa lui Gh. Madan, directorul revistei proţariste *Moldoveanul*, marşul lui Andrei Mureşanu „*Deşteaptă-te române!"* Acest act de curaj deosebit a fost drastic sancţionat de autorităţile ţariste, care au interzis gazeta. Momentul trist al suspendării publicaţiei basarabene în martie 1907, când a apărut ultimul număr (nr.78), este astfel relatat de Pantelimon Halippa în memoriile sale: „Ziarul «*Basarabia*», care mă lega de Chişinău, dispăruse: ultimul număr a fost redactat de mine şi, ca să bravez autorităţile, am publicat imnul deşteptării naţionale «Deşteaptă-te, române!». Acest număr al «*Basarabiei*» a apărut la 4 martie, iar peste un scurt timp a început să apară «*Viaţa Basarabiei*», care fusese anunţată chiar prin ultimul număr al «*Basarabiei*»…".

Cu toate că a avut o viaţă scurtă, de numai câteva luni, publicaţia *Basarabia* are o însemnătate aparte în istoria mişcării naţionale din provincia dintre Prut şi Nistru. Printre membrii redacţiei şi a colaboratorilor acesteia s-au numărat cele mai importante figuri de luptători pentru desprinderea Basarabiei de imperiu şi unirea ei cu România. Între acestea, Pantelimon Halippa s-a aflat pe un loc de frunte.

În 1908, Halippa a tipărit la Chişinău, cu caractere chirilice, *„Pilde şi poveţe"* (în colaborare cu P. Rejepa), prima carte literară din Basarabia. În „precuvântarea" la carte, autorul, care semnează cu pseudonimul „P. Cubolteanu", adresează un emoționant și însuflețitor îndemn la învățătură copiilor moldoveni : „*Dragi copii basarabeni, Pui din neamul românesc! Luaţi cărticica în mână şi cetiţi! Destul cât aţi fost orbi din pricina neştiinţei de carte. Destul! Căci au trecut de-acum vremurile acelea când omul putea trăi şi fără carte. Şi slavă Ţie, Doamne, că au trecut! Astăzi omenirea a părăsit drumurile vechi ale neştiinţei şi ale robiei sufleteşti. Toate noroadele se trag la lumină şi toate se abat la ştiinţă… Ţi-a venit vremea şi ţie, moldovene, să te gândeşti: cum stai, cum trăieşti şi pe care drumuri trebuie să apuci în viaţă? Şi iarăşi, slavă Ţie, Doamne, că vremea aceasta a venit!*

Luaţi deci, moldovenilor, cartea în mână. Căci nu degeaba din străbuni se zice că cine n-are carte, n-are nici parte. Ş-apoi nu-n zadar se mai zice că ştiinţa de carte îţi prinde (bine) până la moarte şi că meşteşugul te hrăneşte cu pâine şi sare, iar ştiinţa îţi dă şi cinste mare. Deci, luaţi cartea în mână şi prin ştiinţă dovediţi că sunteţi vrednici de a purta sfântul nume de moldovan. Prin această carte mică, pe care v-o punem în mână, noi vă chemăm pe voi, moldoveni din întreaga Basarabie, spre lumina ştiinţei, spre unire, spre dreptate, spre deplina deşteptare..."

În toamna anului 1908, Pantelimon Halippa s-a refugiat în România, unde, cu sprijinul lui Constantin Stere, se înscrie ca student la Universitatea din Iaşi, primind şi bursă pentru studii. Aici, împreună cu Nicolae Alexandri, a urmat, între 1908 şi 1912, cursurile Facultăţii de Litere şi Filozofie, având ca profesori pe A. D. Xenopol la istoria românilor, Alexandru Philippide la limba română, Ilie Bărbulescu la limbile slave, Garabet Ibrăileanu la literatură, Ion Petrovici la filozofie, Ion Simionescu la geografie, Petre Râşcanu la istoria veche şi Ion Ursu la istoria nouă. Ca student s-a format sub influenţa lui Zamfir Arbore şi Constantin Stere, pe atunci socialişti. În această perioadă a colaborat la *Viaţa Românească, Arhiva din Iaşi, Revista ştiinţifică V. Adamachi*, semnând cel mai adesea cu pseudonimele P. Basarabeanu sau P. Cubolteanu. La *Viaţa Românească* i se creează o rubrică permanentă, intitulată „*Scrisori din Basarabia"* (pe lângă cele din Transilvania şi Bucovina, mai vechi). În această rubrică, Halippa aduce în atenţie probleme importante ca de exemplu studiul limbii române în şcolile din Basarabia, crearea unei noi pături de intelectuali, procentul funcţionarilor români din Basarabia fiind doar de circa 10% ş.a. Deosebit de profitabilă pentru formarea sa ca intelectual şi militant naţional, şederea în România i-a permis ca, încă până la Unire, să dobândească o experienţă publicistică, prin colaborarea la revistele şi ziarele sus-menţionate, dar şi la alte publicaţii din regat, precum *Adevărul, Dimineaţa* ş.a.

Un mare rol îl vor exercita asupra activităţii sale viitoare contactele realizate în mediile politice şi culturale din România. În afară de Iași, Pantelimon Halippa a vizitat şi alte centre româneşti, inclusiv Capitala, unde l-a întâlnit pe vechiul socialist basarabean Zamfir Arbore, care va avea, alături de C. Stere, un rol important în îndrumarea şi sprijinirea acţiunilor sale social-politice. Aceștia doi cunoscuseră încă din ultimii ani ai secolului precedent rigorile administrației represive țariste, care i-a condamnat la ani grei de exil în Siberia. A cunoscut, de asemenea, pe ardelenii George Coşbuc şi Octavian Goga, pe bucovineanul Iancu Flondor, precum şi pe regăţeanul Petre Constantinescu-Iaşi, care „*mai târziu, în 1918* - după cum arăta Halippa - *m-a şi felicitat telegrafic pentru actul Unirii din 27 martie*".

Aşa cum notează Halippa, „*în cercurile politice, am avut prilej, prin răposatul C. Stere - un alt mare prieten al meu -, să fac legături cu oameni de la care am înţeles mult şi din metodele politicii practice. Astfel, prin C. Stere, am făcut cunoştinţa marelui om al şcolii româneşti Spiru Haret, îndemnul căruia a contrabalansat invitaţia profesorului meu P. Râşcanu de a rămâne la Iaşi, spre a mă pregăti pentru cariera universitară. Glasul conştiinţei mele de fiu al Basarabiei moldoveneşti oropsite mă îndeamnă în zilele de doliu din luna mai 1912, când se comemora o sută de ani de la răpirea Basarabiei, să scriu o schiţă istorică şi geografică asupra provinciei dintre Prut şi Nistru şi din vânzarea broşurii îmi formam primul fond pentru tipărirea «Cuvântului moldovenesc» la Chişinău*”.

La terminarea studiilor universitare la Iaşi, profesorul său, A.D. Xenopol i-a propus lui Halippa să rămână la universitate, ca un fel de asistent, pentru ca să-şi facă o carieră ştiinţifică. El i-a dat următorul răspuns : „*Nu voi face lucrul acesta, întrucât consider mult mai important să mă întorc de unde am venit, în Basarabia, şi acolo să fac ceea ce a făcut şi fratele meu, Ion Halippa“.* I-a mai spus : *„Domnule profesor, dumneata ai fost în corespondenţă cu fratele meu şi îl apreciai pentru felul său de a activa în Basarabia. Ei bine, pentru acel fel al lui de-a activa pe tărâm naţional şi cultural, el a fost scos din Basarabia şi dus în Rusia, unde a ajuns mai întâi inspector şcolar pe pământul Ekaterinoslavului, pe urmă în Taurida, şi Basarabia a rămas văduvită de un om care să se ocupe de problemele acele fundamentale ale istoriei naţionale, care trebuie să steie la baza acţiunilor noastre în provincia răsăriteană a Moldovei*”.

După terminarea studiilor la Iași, Pantelimon Halippa s-a întors la Chișinău, considerând că prezența sa aici era mai necesară. Din mai 1913, cu sprijinul aceluiași mare mecenat – boierul Vasile Stroescu –, el scoate împreună cu N. Alexandri *Cuvânt Moldovenesc*, „*gazetă pentru moldovenii din Basarabia și de peste Nistru*”. Argintul viu al redacției era același Pantelimon Halippa, care îndeplinirea și funcția de director al noi publicații. Despre aceasta, Halippa nota mai târziu în *Viața Basarabiei*: „*Este singura publicaţie săptămânală din Basarabia pentru poporul de jos care apare cu intenţia de a-l cultiva în sensul adevărat al cuvântului. Nimeni nu se poate îndoi de această bună intenţie şi nimeni nu poate tăgădui meritul acestei gazete culturale româneşti pentru poporul basarabean*”.

Obiectivul principal al revistei *Cuvânt moldovenesc* era să-i acomodeze pe moldovenii basarabeni cu limba literară română și totodată să-i inițieze în problemele culturale, economice și sociale, în spiritul unei gândiri progresiste. Profesorul transilvănean Onisifor Ghibu aprecia că, în „*caietele lunare, de câte 4-6 coale, tipărite frumos și împodobite și cu ilustrații din viața românilor de pretutindeni, această revistă deschidea înaintea moldovenilor minunata «ladă cu comori» a geniului românesc de pretutindeni, dându-le posibilitatea de a se hrăni cu tot ceea ce un veac de-a rândul fuseseră lipsiți și de a-și lărgi orizontul cu idei și probleme, care dau vieții un înțeles și un farmec nou*”.

După câteva luni de activitate, care i-a convins pe inițiatori de „*calea norocoasă pe care au apucat*”, la începutul lui ianuarie 1914, Halippa și colaboratorii săi își lărgesc baza de lucru, adăugând la revistă, o gazetă bisăptămânală cu același nume, destinată populației de la țară. „*Ceasul în care a apărut noua gazetă* - arată același O. Ghibu - *, a fost un ceas cu noroc. În adevăr, «Cuvântul Moldovenesc», în noua lui înfățișare, izbuti să-și fixeze un program de activitate nespus de cuminte și de potrivit cu nevoile moldovenilor. El avea să fie o școală sănătoasă de îndrumare și de întremare, cum de decenii întregi n-a mai fost alta nicăieri la români*”.

Revista *Cuvânt Moldovenesc* a tipărit lucrări reprezentative din operele lui Alexandru Donici, Alecu Russo, Vasile Alecsandri, B.P. Hașdeu și Mihai Eminescu, dar și studii și articole pe teme de istorie națională, creând un curent de conștiință românească în Basarabia și peste Nistru, printre românii moldoveni de acolo. Relevant în acest sens este articolul *Despre naționalitate*, publicat de Pantelimon Halippa (P. Cubolteanu) în numărul din 8 februarie 1917 al revistei : „*Noi, moldovenii din Basarabia, suntem de naţionalitate românească, adică suntem din neamul românesc, care alcătuieşte un popor numeros de vreo 15 milioane de suflete, ce locuieşte pe întinderea mare de pământ dintre râurile Tisa, Nistru şi Dunărea şi Marea Neagră. Sângele, care curge în vinele noastre, este daco-roman, adică, al vechilor daci şi romani, cu o mică amestecătură de sânge al altor neamuri, care au trecut prin părţile noastre sau cu care noi am venit în atingere în cursul veacurilor. Şi sângele, şi limba, şi trecutul şi interesele de azi şi de mâine - într-un cuvânt, totul, ne deosebeşte de neamurile care ne înconjoară, ceea ce dovedeşte că naţia noastră are menirea ei deosebită pe pământ. Astfel fiind, noi trebuie să ne înţelegem cât mai bine menirea noastră şi să ne punem pe înfăptuirea visurilor noastre naţionale cât mai degrabă. Din nefericire, în sânul neamului nostru nu-şi prea dau seama de lucrul acesta. Păturile de sus ale neamului moldovenesc arată o nepricepere vădită în ceea ce priveşte menirea lor naţională, iar păturile de jos rămân chiar nepăsătoare faţă de întrebarea de ce neam sunt şi trebuie să fie. Această stare de lucruri este foarte primejdioasă pentru neamul nostru, căci pune în cumpănă chiar însăşi fiinţa lui pe pământ*”.

Programul gazetei *Cuvânt moldovenesc* a urmărit să țină la curent pe moldoveni asupra evenimentelor din întreaga lume și să asigure legătura între cei aflați pe teatrele războiului care tocmai începuse, și între cei care rămăseseră pe la vetrele lor sau în cazărmi și în întreprinderi de tot soiul. În paginile gazetei se regăseau, de asemenea, literatura și științele aplicate. După cum va arăta Pantelimon Halippa, într-o cuvântare înregistrată pentru Academia Română, în martie 1973, „*redacţia «Cuvântului Moldovenesc» din strada Jucovscaia (a Iaşilor din 1918) a ajuns loc de întâlnire pentru sutele de moldoveni şi mai ales de organizare a diferitelor asociaţii, comitete şi comisii*“.

Pantelimon Halippa era conștient că înfiriparea unei mișcări revendicative cu caracter social și național nu este posibilă fără organizarea unui nucleu constituit în jurul unei reviste sau al unui ziar, acționând constant în această direcție. Ca om politic, el a fost un realist, fapt consemnat și de Onisifor Ghibu: „*Lui Halippa i se pare că ceea ce facem noi, fără să ţinem cont de mersul lucrurilor, e o operă fără viaţă. Programele scrise n-au nici un rost, dacă ele nu cearcă să canalizeze în mod concret viaţa*”. În acest fel, Halippa milita pentru afirmarea spiritului românesc în Basarabia și pentru unirea acestei provincii cu România.

Referitor la această perioadă din activitatea lui Pantelimon Halippa, căpitanul Gheorghe V. Andronachi arăta într-o succintă schiță biografică despre fruntașul basarabean că, „*editând «Cuvânt Moldovenesc», care nu-i aducea nici un folos material, ba îl îngloda în nesfârşite datorii, dl Halippa nu avea săptămâni întregi un lemn în soba din cămăruţa ce o ocupa la capătul străzii Sf. Haralambie, în marginea unei mahalale. Adesea scria şi umbla flămând zile întregi, fără a se plânge nimănui, mereu întărit de ideea pentru care lupta şi pentru care bucuros ar fi voit să se jertfească completamente, fără altă plată decât triumful cauzei naţionale pentru revenirea tuturor românilor sub o singură stăpânire, independenţi. Acesta era dl Halippa până în momentul când începuse defecţiunea armatei ruse şi mişcarea naţională a popoarelor din imperiul pravoslavnic, care începuse să se afirme*”.

Între 1913-1916, Pantelimon Halippa a organizat la Chișinău școala duminicală pentru muncitori și adulți, iar apoi prima școală moldovenească. A făcut parte, de asemenea, din Societatea Culturală Moldovenească reînființată în 1917. În această perioadă, desprinderea politică de Rusia sau unirea cu România nu se cristalizaseră drept obiective majore, întrucât persista incertitudinea, teama și mentalitatea filorusă.

În înțelegerea particularităților mișcării de emancipare națională și politică a românilor din Basarabia trebuie ținut cont de faptul că, în perioada ocupației rusești, legăturile acestora cu frații lor

din celelalte provincii românești au fost practic întrerupte ca urmare a politicii de teroare, deznaționalizare, izolare a Basarabiei dusă de imperiu. Fiind provincie (gubernie) de frontieră, în Basarabia se aflau trupe imperiale ruse dispuse de-a lungul graniței cu România, autoritățile țariste urmărind împiedicarea oricăror legături între românii de dincolo și de dincoace de Prut

La 27 februarie 1917, în urma acţiunii revoluţionare a forţelor democratice din Rusia şi impactului războiului mondial, se prăbuşea Imperiul ţarist absolutist. Acest eveniment avea să răstoarne din temelii vechea ordine politică şi socială din Rusia, să trezească la o viaţă nouă popoarele fostului imperiu, inclusiv românii basarabeni. Febra căutărilor unor noi rosturi politice, sociale şi naţionale a cuprins întreaga societate basarabeană. În noua conjunctură politică, fiecare pătură socială din fosta gubernie a fostului Imperiu Rus căuta să-şi dobândească, în mod separat, corporativ, drepturile şi libertăţile de castă, de care a fost privată pe parcursul a mai bine de un veac de umilinţă şi asuprire socială şi naţională.

Din primăvara lui 1917, în Basarabia au început să circule ideile de autonomie, libertate a limbii materne în școli, biserică și administrație, de alcătuire a unei armate naționale, mergând în ultimă instanță până la noțiunea de autodeterminare și chiar de despărțire de Rusia prin independență. Astfel de idei erau vehiculate în mentalitatea tuturor popoarelor din fostul imperiu țarist, interconduiționându-se reciproc.

Vestea izbucnirii revoluției de la Petrograd a fost făcută cunoscută în Basarabia de ziarul *Cuvânt Moldovenesc*, al cărui director era Pantelimon Halippa. În nr. 20 din 8 martie 1917 acest periodic anunța pe cititorii săi că „*ocârmuirea veche s-a prăbușit și pe dărâmăturile ei se clădește o viață nouă. Dee Domnul ca felul nou de ocârmuire în împărăție să ne fie și nouă moldovenilor spre o înnoire a vieții și spre deșteptarea din somnul de moarte în care ne-a ținut stăpânirea veche! Fie ca soarele ce răsare asupra împărăției să ne dee o rază mântuitoare de lumină și slobozenie și nouă moldovenilor care am fost robi nevinovați mai bine de o sută de ani!*”.

În aceste împrejurări, soldații moldoveni de pe toate fronturile încep să se organizeze în „comitete moldovenești”. Astfel, s-au format comitete la: Odessa, în frunte cu ofițerul Emanuil Catelly, la Iași, condus de Andrei Scobioală, la Roman, condus de Gherman Pântea, la Ecaterinoslav, în frunte cu Elefterie Sinicliu, la Novo-Gheorghievsk, condus de Martânovski, la Sevastopol, în frunte cu marinarul Grigore Turcuman etc. În primăvara anului 1917, Odessa a devenit centrul organizațiilor militare de basarabeni.

În contextul mișcărilor revoluționare ce au început în Rusia, în februarie 1917, activitatea politică a lui Halippa s-a intensificat, iar la 3 aprilie, împreună cu Vasile Stroescu, Paul Gore, Vladimir Herţa şi transilvăneanul Onisifor Ghibu, el a înfiinţat Partidul Naţional Moldovenesc, care îşi fixează în program autonomia Basarabiei, cu dreptul de autodeterminare naţională.

Ca reprezentant al Partidului Național Moldovenesc sau al ziarului *Cuvânt Moldovenesc,* Pantelimon Halippa a participat activ la congresele diverselor categorii socio-profesionale din Basarabia, ce au avut loc în această perioadă.

Anul 1918 l-a găsit pe Pantelimon Halippa în fruntea curentului unionist, având o contribuţie esenţială la acţiunile care pregăteau unirea Basarabiei cu România. La propunerea sa, pe 24 ianuarie 1918 (de ziua Unirii Principatelor Române), Republica Moldovenească Autonomă se proclamă independentă.

În această perioadă marcată de o puternică resurecție națională, Pantelimon Halippa a desfășurat o intensă activitate pentru propăşirea culturală a Basarabiei, fiind unul din întemeietorii Universităţii Populare din Chişinău (18 februarie 1918), al cărei consiliu l-a condus.

Activismul său politic este relevat de înseşi funcţiile şi posturile pe care le-a ocupat în Sfatul Ţării, organul legislativ al Basarabiei, care a votat, la 27 martie 1918, Unirea Basarabiei cu Patria-Mamă, cu 86 voturi pentru, 3 contra, 13 absenţi şi 36 abţineri. Astfel, în cadrul Sfatului Ţării, Pantelimon Halippa a avut mandat validat de la 21 noiembrie 1917 până la 18 februarie 1919 şi a îndeplinit funcţiile de vicepreşedinte (21 noiembrie 1917–25 noiembrie 1918), preşedinte (25 noiembrie 1918–18 februarie 1919), membru al Comisiei de Redactare, membru al Comisiei de Declaraţii şi Statute. Aşa cum va arăta însuşi Pantelimon Halippa în însemnările sale cu caracter autobiografic, rolul său în Sfatul Ţării a fost acela de a „*ţine grămăjoară pe deputaţii moldoveni, fie că erau din congresele noastre profesionale, fie că reprezentau judeţele basarabene. Treaba aceasta o făceam prin aşa-zisul Bloc Moldovenesc, care discuta toate problemele ce veneau la ordinea zilei în Sfatul Ţării*”.

Pantelimon Halippa a făcut parte, împreună cu dr. Daniel Ciugureanu, Ştefan Ciobanu şi Ioan Pelivan, din delegaţia care a plecat la Iași, pentru a remite guvernului român actul unirii votat la Chișinău. El s-a aflat, de asemenea, în delegaţia Sfatului Ţării, care a fost desemnată să reprezinte Basarabia la marile adunări naţionale de la Cernăuţi (28 noiembrie 1918) şi Alba Iulia (1 Decembrie 1918) şi să salute hotărârile istorice adoptate acolo.

Sub președinția lui Pantelimon Halippa s-a ținut ultima ședință a Sfatului Țării, cea din 27 noiembrie/10 decembrie 1918, care a hotărât renunțarea la condițiile de unire cuprinse în rezoluţia din 27 martie/9 aprilie 1918 şi proclamarea unirii necondiţionate a Basarabiei cu Patria-Mamă.

Ca o recunoaștere a meritelor sale în plan cultural și național, pe 18 octombrie 1918, Pantelimon Halippa a fost primit în Academia Română, ca membru corespondent.

În întreaga sa activitate desfășurată cu multă stăruință pentru Unirea Basarabiei cu Patria-Mamă România, Pantelimon Halippa a fost animat de un crez profund pe care îl afirma de fiecare dată : „*Noi, poporul român din Basarabia - Republica Moldovenească Independentă -, am avut tot dreptul de a ne uni cu fraţii noştri de peste Prut. Mai întâi pentru că noi suntem români ca şi dânşii, fiindcă noi am stăpânit această parte a Moldovei de două milenii, iar ţărâna acestui pământ e stropită cu lacrimi de suferinţe şi îngrăşată cu sângele moşilor şi strămoşilor noştri care l-au apărat de duşmani şi năvăliitori. Câteva veacuri în urmă, prin secolele XIII, XIV, XV, voievozii moldoveni, Alexandru cel Bun, Ştefan cel Mare, Petru Rareş şi alţii au ridicat cetăţile de strajă de pe dreapta Nistrului şi îşi petreceau cele mai plăcute clipe din viaţa lor, pe meleagurile actualei Basarabii. La data Unirii din 27 martie 1918, cu tot sistemul de rusificare, cu tot sistemul rusesc de a strămuta sate întregi de români din Basarabia în pustietăţile Siberiei, pe Omsk, Akmolius, Irtîş, Amur etc., cu toate că funcţionarii români din Basarabia erau transferaţi în îndepărtatele gubernii din Rusia şi cu toată statistica ticluită de ruşi, noi românii, aveam între 75 - 80 % din numărul total al populaţiei din Basarabia. Acest adevăr îl confirmă înşişi istoricii, geografii şi etnografii ruşi....”.*

Între cele două războaie mondiale, Pantelimon Halippa a fost unul din membrii marcanţi ai Partidului Naţional Ţărănesc şi a deţinut mai multe funcţii publice. Ca parlamentar sau ministru, el a militat pentru prosperitatea economică, socială şi culturală a Basarabiei, devenind unul dintre liderii regionalismului basarabean. Şi nu o dată cuvântul său protestatar a răsunat fie de la tribuna parlamentară, fie la diferite adunări publice, fie în paginile diferitelor publicaţii ale timpului. Datorită atitudinii sale, pe bună dreptate, atât intelectualitatea democratică, cât şi ţărănimea basarabeană îl considerau pe Halippa un apărător al basarabenilor şi al Basarabiei, el devenind unul (poate chiar cel mai proeminent) dintre liderii regionalismului basarabean. În această perioadă, el a desfăşurat o luptă intransigentă pentru apărarea valorilor autentice ale culturii româneşti, a raţionalismului şi umanismului, într-o vreme de mari înfruntări politice şi ideologice, când însăşi existenţa democraţiei parlamentare era pusă sub semnul întrebării de ofensiva tot mai puternică a curentelor de extremă dreaptă.

Halippa a fost unul dintre liderii naţional-ţărăniști care au protestat energic, prin scrisori trimise Corpurilor Legiuitoare, împotriva notelor ultimative din 26 şi 27 iunie 1940, transmise de guvernul sovietic, prin care România era nevoită să cedeze Basarabia şi nordul Bucovinei. În împrejurările dramatice legate de ocuparea de către puterea sovietică a acestor teritorii românești, la 28 iunie 1940, Pantelimon Halippa se refugiază cu familia la București, unde a desfăşurat o activitate susţinută în sprijinul refugiaţilor din Basarabia. În timpul războiului pentru dezrobirea pământurilor strămoşeşti răpite de Uniunea Sovietică, Pantelimon Halippa a vizitat Transnistria, a ţinut conferinţe la Odessa. Peste tot unde a ajuns a căutat să consolideze elementul românesc.

Din păcate, ocuparea ţării de către Armata Roşie, în anul 1944, şi înţelegerea dintre anglo-americani şi sovietici asupra sferelor de influenţă în Europa de Sud-Est au fost factorii decisivi care au marcat intrarea României în zona de dominaţie a U.R.S.S. şi instaurarea – prin voinţa Moscovei – a regimului comunist. Situaţia dramatică a refugiaţilor basarabeni din România era semnalată de Halippa, într-un memoriu adresat la începutul anului 1945 trimisului special al Guvernului S.U.A., M. Etherige. În condiţiile în care guvernul condus de Petru Groza dădea semne că este dispus să cedeze şi să abandoneze interesele ţării în privinţa Basarabiei, nordului Bucovinei şi ţinutului Herţa, Pantelimon Halippa, cu toate riscurile care decurgeau din aceasta, atrăgea atenţia asupra gravităţii unei asemenea atitudini şi a necesităţii susţinerii dreptului istoric al României asupra acestor teritorii la Conferinţa de Pace de la Paris. El propunea intensificarea propagandei pentru Basarabia Românească în ţările neutre, sau în centre mai importante internaţionale. În acest fel, demersurile sale veneau în întâmpinarea celor întreprinse de reprezentanţii exilului românesc din Occident. Din nefericire, problema graniţei româno-sovietice şi a clarificării statutului Basarabiei, nordului Bucovinei şi ţinutului Herţa nu a mai fost abordată în nici un fel de către guvernul condus de Petru Groza, nici în documentele oficiale ale diplomaţiei României, nici în dezbaterile forumului păcii, unde chestiunea a fost „soluţionată”, pur şi simplu, prin reluarea aidoma a textului din articolul 4 al Convenţiei de armistiţiu, semnată la Moscova la 12 septembrie 1944. Prin articolul 1 al Tratatului de Pace de la Paris, din 10 februarie 1947, frontiera sovieto-română a fost stabilită „în conformitate cu Acordul sovieto-român din 28 iunie 1940 şi cu Acordul sovieto-cehoslovac din 29 iunie 1945”.

În perioada regimului comunist, Pantelimon Halippa a avut poate destinul cel mai frământat dintre toţi liderii basarabeni care jucaseră un rol de seamă în realizarea Marii Uniri de la 1918. În anul 1950, el a fost arestat şi condamnat la 2 ani de închisoare la Sighet. În martie 1952 a fost predat organelor sovietice şi dus la Chişinău. Aici a fost ţinut într-o închisoare a KGB, unde s-a făcut ancheta în cursul căreia i s-au cerut dovezi că Unirea Basarabiei cu România nu s-a făcut legitim. Tribunalul Militar Ucrainean din Chişinău l-a condamnat pe Pantelimon Halippa la 25 de ani de muncă silnică în Siberia. A fost eliberat în anul 1955. Întors în ţară, în loc să fie adus acasă, a fost dus la Gherla, unde a mai stat la închisoare până în 1957, fără nici o judecată.

După eliberare, Pantelimon Halippa nu a încetat să lupte pentru cauza basarabeană în condiţiile deosebit de dificile ale regimului comunist. La mijlocul anilor `60, odată cu noul curs de relativă independenţă înregistrat în politica externă a României, Pantelimon Halippa şi-a pus mari speranţe într-o schimbare de percepţie a autorităţilor în privinţa problemei basarabene. El a sugerat chiar găsirea unei soluţii de unificare a celor două state româneşti în cadrul sistemului socialist.

Din această perspectivă, trebuie înţeleasă şi colaborarea pe care Pantelimon Halippa a stabilit-o, după 1965, cu Institutul de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., condus de Ion Popescu-Puţuri. Un moment de referinţă al acestei colaborări l-a reprezentat întâlnirea pe care Halippa, împreună cu avocatul transilvănean Adrian Brudariu (fost decan al Baroului de Avocaţi din Timişoara, înainte de război), au avut-o, în ziua de 13 februarie 1967, cu Puţuri, director al Institutului şi al revistei „Anale de Istorie”. Întâlnirea a fost solicitată şi stabilită prin intermediul directorului adjunct al Institutului, Augustin Deac. Problemele care i-au fost prezentate directorului Institutului de istorie a partidului fuseseră hotărâte cu o zi înainte în casa lui Pan Halippa, împreună cu un grup de fruntaşi basarabeni. Ele vizau determinarea unei atitudini din partea statului român în chestiunea deportărilor care se făceau printre românii din stânga Prutului în scopul modificării compoziţiei etnice în acest teritoriu, al raporturilor culturale care trebuiau întreţinute cu românii basarabeni şi al ajutorului care ar fi trebuit dat acestora, chestiunea schimburilor culturale cu U.R.S.S., dreptul de a scrie şi de a publica pentru basarabenii din România în vederea întăririi ideii naţionale şi a unităţii poporului român.

După cum reiese din minuta realizată cu ocazia audienţei, Ion Popescu-Puţuri l-a primit pe Pantelimon Halippa, cu „*întreaga curtoazie diplomatică, acordându-i toată atenţia ce se cuvenea reprezentantului, în viaţă, al Basarabiei şi Sfatului Ţării*”. Calm şi afabil, demnitarul comunist a dat un răspuns copleşitor de lung gravelor probleme ridicate, răspuns în care încerca să explice că nu se poate cădea în cursa revendicării Basarabiei, care ar putea declanşa o intervenţie armată în România, din partea sovieticilor, cum s-a întâmplat în Ungaria, în ’56. El a arătat că este cunoscută atitudinea Moscovei faţă de popoarele din U.R.S.S., „*unde se practică imperialism, nu comunism, şi chiar şovinism*”, că noi facem politica instinctului naţional, „*politica poporului, care are un instinct milenar de conservare care l-a scos de atâtea ori la liman*”, că „*Maniu n-a fost un trădător, cum l-au făcut alţii, şi are meritele lui, cu care a intrat în istorie*”. Dar, „*toate lucrurile la vremea lor; nu trebuie să ne lăsăm intimidaţi sau provocaţi*”.

Ion Popescu-Puţuri adresa îndemnul ca „*bunii patrioţi să scrie faptele istorice la care au participat efectiv…, să nu se supere dacă nu toate pot fi azi publicate, căci publicarea unora poate face rău azi ţării… Sunt fapte care nu pot fi azi date la iveală, dar bunii patrioţi să lase memoriile şi amintirile istorice la Academie, pentru că posteritatea va pomeni aşa cum se cuvine faptele la care au participat*”. Îndemnul era explicabil, având în vedere că, în acea perioadă de relativă deschidere, Institutul de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., împreună cu Direcţia Generală a Arhivelor Statului şi alte instituţii începuseră o amplă campanie discretă pentru strângerea de documente referitoare la drepturile României asupra Basarabiei, în scopul folosirii lor în lucrări istorice, dar şi pentru eventuale revendicări la ivirea momentului potrivit. În aceeaşi perioadă au fost realizate contacte şi purtate discuţii cu Onisifor Ghibu şi alte personalităţi care au avut un rol important în Unirea Basarabiei cu România şi dispuneau de material documentar pe această temă.

După această audienţă, Pantelimon Halippa a menţinut o relaţie de colaborare cu Institutul condus de Ion Popescu-Puţuri, adunând material informativ şi documentar cu privire la Moldova de Răsărit, prezentând cărţi şi documente cu valoare ştiinţifică pentru studiul problemei basarabene.

Printr-un memoriu adresat conducerii Institutului, purtând data de 27 februarie 1968, Halippa semnala o serie de neadevăruri şi calomnii cu privire la Sfatul Ţării, precum şi aprecieri jignitoare la adresa României, apărute în ziarul *Moldova Socialistă* (nr. 40 din 16 februarie 1967 şi nr. 13 din 16 ianuarie 1968) – oficiosul Comitetului Central şi al Guvernului R.S.S. Moldoveneşti, în care se afirma că „*Moldova de peste Prut este pământ rusesc, şi nu românesc*”. În consecinţă, Pantelimon Halippa solicita lui Popescu-Puţuri să aprobe o cameră în localul institutului sau în altă parte, pentru ca, în ziua de 27 martie, membrii primului parlament al Moldovei care a hotărât Unirea cu România să se poată aduna, în prezenţa unui reprezentant al institutului, spre a reconstitui conţinutul şedinţei istorice a Sfatului

Ţării din 27 martie 1918, precum şi faptele mai importante petrecute pe durata fiinţării acestui parlament (21 noiembrie 1917–27 decembrie 1918). Demersul era motivat de zvonul care începuse să circule în epocă, potrivit căruia actele referitoare la activitatea Sfatului Ţării şi în special cele care privesc Unirea Basarabiei cu România sunt înstrăinate, cât şi de faptul că în viaţă se mai aflau doar 15 deputaţi din acest parlament. Scrisoarea purta semnăturile lui: Pan Halippa, fost preşedinte al Sfatului Ţării; Elefterie Sinicliu, fost secretar al Biroului de Organizare al Sfatului Ţării şi fost deputat în Sfatul Ţării, fost secretar al Comisiei de Organizare a Armatei Moldoveneşti; Ion Văluţă, fost deputat în Sfatul Ţării şi Director General al Industriei şi Comerţului; Anatolie Moraru, fost vicepreşedinte al Comitetului Central al Ostaşilor Moldoveni şi fost deputat în Sfatul Ţării; Ioan Păscăluţă, fost preşedinte al Blocului Moldovenesc şi deputat în Sfatul Ţării, fost preşedinte al Comisiei de Organizare a Congresului Militar Moldovenesc din octombrie 1917. Ulterior, între Pan Halippa şi Ion Păscăluţă s-a iscat o polemică referitoare la anularea condiţiilor de Unire a Basarabiei inclusiv în Declaraţia Sfatului Ţării din 27 martie 1918. Ion Păscăluţă nu era de acord cu hotărârea luată de Sfatul Ţării la 27 noiembrie 1918, pe care o considera o „*greşeală regretabilă*”, prin care „*s-au anulat condiţiile unirii de la 27 martie 1918*” şi au fost „*suprimate libertăţile şi drepturile social-politice ale poporului*”. Fără a intra în detaliile acestei polemici, nu putem omite că ea reflectă ampla dezbatere de idei şi preocuparea existentă în rândul fruntaşilor basarabeni pentru stabilirea adevărului istoric privind Marea Unire de la 1918.

Pantelimon Halippa a predat Institutului de Studii Istorice şi Social-Politice mai multe documente şi memoriile sale, intitulate *Cronica vieţii mele* (13 caiete tip studenţesc, în total 1480 de pagini). La predarea acestor caiete, el a cerut expres să i se dea şi lui copii de pe ele pentru a le face eventuale completări. Acest lucru i s-a promis şi numai cu această condiţie le-a dat. După câţiva ani, cerând aceste copii, a fost refuzat, ceea ce evident l-a nemulţumit. Conducerea Institutului îşi motiva refuzul spunând că aceste caiete „*au fost cerute de conducerea de stat şi nu mai pot fi luate de acolo*”. El arăta că „*îl cinsteşte faptul că memoriile sale au fost cerute de conducerea de stat, care se interesează de ele, dar nu înţelege atunci de ce nu i s-a acordat audienţa solicitată de el*”. Aceste caiete îi erau necesare şi pentru un alt motiv, anume, la el vin „*o mulţime de oameni*”, care îi cer lămuriri asupra evenimentelor petrecute în Basarabia, precum şi „*asupra drepturilor noastre asupra Moldovei de răsărit*”, iar el nu mai are nici un document cu care să-i lămurească în această problemă „*asupra căreia atenţia noastră trebuie să fie ţinută permanent trează*”.

Halippa a acţionat cu o stăruinţă remarcabilă pentru sensibilizarea oficialităţilor regimului comunist, în legătură cu problema Basarabiei. A încercat, de asemenea, să atragă anumite persoane de origine basarabeană aflate în conducerea de partid şi de stat, precum Leonte Răutu sau Alexandru Bârlădeanu, pentru a determina o schimbare de atitudine a autorităţilor în chestiunea teritoriului dintre Prut şi Nistru şi, îndeosebi, a iniţierii unor legături culturale între R.S. România şi R.S.S. Moldovenească. Deosebit de interesante sunt relaţiile pe care Pantelimon Halippa le-a avut cu primul lider al Partidului Comunist din România, Gheorghe Cristescu Plăpumaru, fiind evident faptul că, în pofida deosebirilor de vederi şi, uneori, a disputelor acerbe care existau între ei pe problemele de politică internă, oamenii politici români din perioada democraţiei parlamentare se regăseau, în general, pe o platformă comună în ceea ce priveşte interesul ţării şi marile probleme de politică externă.

Ca toţi foştii oameni politici din perioada „burghezo-moşierească”, Pantelimon Halippa s-a aflat cvasipermanent în atenţia organelor de Securitate, dar în pofida supravegherii permanente, el n-a ezitat să organizeze la locuinţa sa întâlniri sistematice cu alţi basarabeni din România sau din afara ţării, purtând, în acelaşi timp, corespondenţă cu fruntaşi basarabeni stabiliţi în Occident. Din materialele acumulate în cursul urmăririi informative rezulta că, încă din toamna anului 1966, Pantelimon Halippa „*s-a preocupat de strângerea unor documente care să ateste faptul că Basarabia şi Bucovina sunt ţinuturi româneşti*”. În acest scop, el a luat legătura cu o serie de persoane originare din Basarabia şi Bucovina, „*motivând că are însărcinarea din partea organelor de partid*”, iar în martie 1968 grupul din jurul lui a întocmit un memoriu către C.C. al P.C.R., cu scopul de a obţine aprobarea unei manifestaţii colective cu privire la aniversarea a 50 de ani de la Unirea Basarabiei cu România. Documentele cercetate relevă, însă, şi faptul că, mai ales la începutul perioadei ceauşiste, autorităţile regimului comunist l-au susţinut tacit pe acesta în activitatea de documentare pe care o făcea cu privire la problema Basarabiei, uneori chiar şi în luările de atitudine faţă de această chestiune. Aspectul este evidenţiat de conţinutul şi natura discuţiilor pe care fruntaşul basarabean le-a avut cu unii reprezentanţi ai Securităţii, care, pe de o parte, aveau sarcina de a controla şi tempera manifestările grupului de basarabeni, pentru a „*nu supăra pe marele vecin de la Răsărit*”, iar pe de altă parte au acordat sprijin în diverse situaţii, împărtăşind, totodată, afinităţi şi opinii favorabile în chestiunea teritoriului dintre Prut şi Nistru. Mărturie în acest sens stau chiar afirmaţiile lui Halippa, făcute într-o convorbire cu un interlocutor, la sfârşitul lunii decembrie 1972: „*În unele discuţii avute cu Securitatea ei îmi spuneau că şi ei vor Basarabia. Şi ei dau semne de românism şi noi trebuie mereu să ţinem coarda românismului încordată şi pe ea să batem. Nu ne abatem cu nimic. Poate să se spună că e o strategie greşită, dar trebuie încercat în toate părţile, aşa cum îmi spunea generalul Ciupercă. Noi trebuie să spargem cercul acesta principal. Situaţia e favorabilă. Deci trebuie să acţionăm. Restul nu e deocamdată în favoarea noastră. Dar dezmembrarea Rusiei e în favoarea noastră şi a atâtor state, a Europei, a lumii. Deci aici suntem ajutaţi…*”. Iar un apropiat al lui Pantelimon Halippa, Grigore Sinicliu arăta că, „*dacă în trecut* (basarabenii) *erau închişi, alungaţi de peste tot, acum au ajuns să discute prieteneşte cu aceleaşi organe, dar nu cu aceleaşi persoane. Azi s-a ameliorat situaţia. Stăm de vorbă, uneori chiar ne spun că vor şi ei acelaşi lucru ca şi noi, dar ne spun că n-a venit momentul. Ei caută să te convingă să fi mai domol…*”. Toate acestea îndeamnă la o abordare nuanţată a poziţiei pe care au avut-o în diverse momente autorităţile regimului comunist faţă de chestiunea Basarabiei, cât şi faţă de cei care au jucat un rol de seamă în istoria acestei provincii, precum Pantelimon Halippa, dar şi în ceea ce priveşte tratarea problematicii Securităţii, instituţie care nu a avut acelaşi caracter, aceleaşi obiective şi metode de acţiune pe tot parcursul existenţei sale.

Documentele cercetate arată, însă, tenacitatea şi hotărârea fermă a fruntaşului basarabean de a nu renunţa la acţiunile care vizează recuperarea Moldovei de Răsărit. Semnificativă în această privinţă este replica pe care i-a dat-o unui reprezentant al Securităţii, într-o discuţie pe care a avut-o în noiembrie 1978 : „*Dvs. trebuie să vă faceţi datoria, dar şi noi trebuie să ne facem datoria, pentru că unirea Basarabiei e făcută de noi, pentru că e copilul nostru şi noi nu renunţăm la opera noastră*”.

Fiind în general „nepublicabil” în ţară, Pantelimon Halippa nu a ezitat să se adreseze unor oameni politici și diplomaţi occidentali pentru a le solicita să intervină în susţinerea cauzei Basarabiei. În anii 1968-1974 el a trimis mai multe memorii unor şefi de stat, ca preşedintele francez Charles De Gaulle sau cel american, Richard Nixon, având totodată contacte şi discuţii cu reprezentanţi diplomatici ai unor ţări din Vest acreditaţi la Bucureşti. Se detaşează pe acest plan contactele pe care Halippa le-a avut cu diplomatul american Harry Barnes, pe fondul interesului acestuia pentru pregătirea lucrărilor de licenţă, respectiv doctorat, pe teme referitoare la istoria ţării noastre, dar şi al fruntaşului basarabean, privind mai buna cunoaştere în străinătate a chestiunii Moldovei de Răsărit.

În cadrul strategiei gândite de Pantelimon Halippa şi cei din jurul său, pentru sensibilizarea Occidentului în legătură cu problema teritoriului dintre Prut şi Nistru, un rol aparte îl aveau basarabenii din exil. Pornind de la faptul că basarabenii îl consideră pe Anton Crihan din S.U.A. „ambasadorul” lor în străinătate, Pantelimon Halippa păstra

legături prin corespondenţă cu el, iar după plecarea lui Ioan Păscăluţă în Canada, a acţionat pentru influenţarea acestuia, în direcţia angrenării în acţiuni de sensibilizare a opiniei publice internaţionale, în legătură cu chestiunea basarabeană. Halippa a acţionat cu tact şi înţelepciune pentru depăşirea divergenţelor la care ajunseseră cei doi, îndemnându-i să adopte o poziţie realistă şi constructivă pentru susţinerea interesului naţional.

Toate acestea arată cele două dimensiuni ale personalităţii lui Pantelimon Halippa. Prima este cea a militantului activ, tenace, hotărât, dispus în orice moment să se arunce în luptă fără a ţine cont de riscurile pe care le incumbă aceasta. A doua natură este cea a omului chibzuit, pragmatic, realist, care, pe baza experienţei dobândite, procedează în conformitate cu realităţile existente la un moment dat, pentru slujirea interesului naţional pe termen lung. Aşa cum s-a mai constatat, „*faptul că, uneori, nu părea suficient de hotărât nu denotă îndoiala, ci mai degrabă biruinţa celei de-a doua personalităţi, adică a omului chibzuit”. Totul era subsumat credinţei nestrămutate a lui Pantelimon Halippa că „viitorul nu poate fi decât în folosul unirii Basarabiei cu România. Altfel, această provincie ar fi jertfită pentru nişte idei care n-au nici un rost în viaţa omenirii. Popoarele trebuie să trăiască aşa cum le dictează interesul, sufletul şi conştiinţa”*.

Viaţa şi activitatea lui Pantelimon Halippa sunt, în multe privinţe, exemplare pentru spiritul de jertfă şi devotamentul luptei în slujba interesului național. Cel pe care îl numim „Apostol al Basarabiei” reprezintă, fără îndoială, un model pentru toți românii, dar în mod special pentru tânăra generație, dacă ținem cont doar de rolul pe care și l-a asumat în înfăptuirea Marii Uniri, această generație, din care, în anul de grație 1918, făcea parte și Pantelimon Halippa.

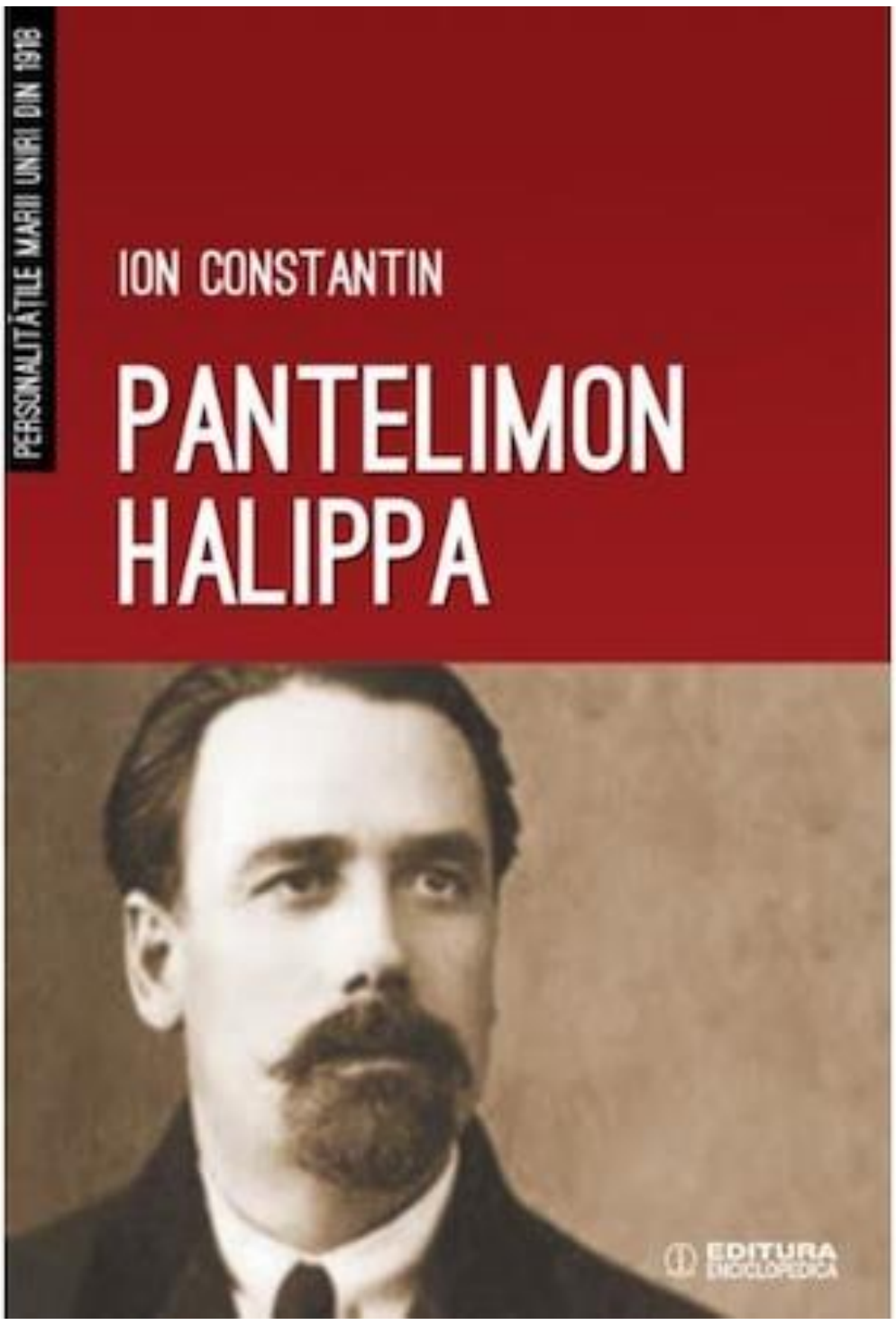

IONEL NOVAC

Junimiști cahuleni

Înființarea Societății Literare „Junimea” se pierde în negura vremii, nici măcar fondatorii săi (Titu Maiorescu, Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, P.P. Carp și Th. Rosetti) necăzând la un numitor comun privind data exactă a înființării acesteia. „La banchetul anual prin care se serba aniversarea înființării Societății „Junimea”, secretarul perpetuu – acela eram eu - avea obiceiul să ție un discurs glumeț, care începea totdeauna cu următoarele cuvinte: „Originea „Junimii” se pierde în noaptea timpurilor”... Mulți membri ai „Junimii” cred că societatea lor datează din toamna anului 1863, însă aceasta nu poate fi, de vreme ce eu, unul din cei cinci fondatori, m'am întors din străinătate în Iași, după săvârșirea studiilor, în seara de 25 Octomvrie 1863, iar T. Maiorescu, altul dintre fondatori, pleca, cu o zi înainte din Iași la Berlin, și amândoi ne-am încrucișat în drum la Botoșani, unde petrecurăm noaptea în același han, fără să ne facem cunoștință și fără măcar să ne întrevedem”, își începea amintirile sale despre „Junimea” Iacob Negruzzi[1].

„La fiecare banchet de aniversare a înființării societății *Junimea*, d. Iacob Negruți avea specialitatea ca să stabilească în mod exact data întemeirei Junimei și totuși în curs de vre'o 14 ani nu a reușit complect să o stabilească! De ce? Fiindcă îndată ce oratorul - bine înțeles într'un discurs umoristic - determina o dată oarecare, o droaie de întrerupători, vociferând, îi aruncau cele mai energice desmințiri. Oratorul obosit și dominat de un tumult asurzitor, era nevoit să se așeze și să renunțe la restul cuvântărei. Atunci, ca un mijloc de conciliare, se scula d. Vasile Pogor și striga: „Domnilor nu vă mai certați degiaba, de la data înființării societății noastre, căci părerile sunt așa de împărțite încât pentru o societate atât de disciplinată ca a noastră (la cuvântul disciplinat, un ura! colosal ieșea din piepturile tuturor) acest lucru este mărul de discordie; de aceea eu propun să votați următoarea dată asupra căreia cred că avem să convenim cu toții... Să convenim, domnilor, că originile *Junimei* se perd in noaptea timpurilor...”, notează și celălalt important memorialist al „Junimii”, George Panu[2].

Totuși, anul 1863 este considerat de către mulți cercetători drept anul fondării Societății „Junimea” de la Iași. Un document redactat mai târziu, păstrat în original în Arhiva Muzeului Literaturii Române din Iași, cu sediul central în Casele lui Vasile Pogor, unde s-au ținut o mare parte din ședințele societății, atestă ca dată 19 octombrie 1863[3].

Oricare ar fi data înființării Societății „Junimea”, aceasta rămâne ca cea mai importantă grupare ideologică și culturală din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Circulaţia ideilor junimiste în epocă a fost asigurată de faptul că societatea avea o tipografie proprie, o librărie și că edita, începând cu 1 martie 1867, revista „Convorbiri literare”.

„Preocupările Junimii s-au concretizat în patru direcții de activitate: de educare a publicului prin conferințe, de promovare a unor principii lingvistice care să ducă la unificarea limbii literare, de formare a unor scriitori de valoare și publicarea operelor acestora și de combatere a formelor fără fond, adică a acelor instituții create prin imitația unor modele occidentale pentru care noi nu aveam fond literar”[4].

La ședințele „Junimii” vor participa nume importante ale culturii și științei românești, iar în paginile revistei vor fi publicate atât articolele lui Titu Maiorescu, cât și operele marilor clasici ai literaturii române (Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, Ion Luca Caragiale ș.a). Între cei care s-au numărat printre membrii Societății „Junimea”, care au participat la ședințe, și-au citit din lucrări sau au publicat în „Convorbiri literare”, se află și trei nume ale căror destine se leagă mai mult sau mai puțin de municipiul de pe Frumoasa, Cahul: Theodor Șerbănescu, Dimitrie Crăciunescu și Vasile Conta.

Theodor Șerbănescu s-a născut la 29 decembrie 1839, la Tecuci. După școala primară din localitate a urmat Academia Mihăileană din Iași, absolvind apoi și Școala Militară (1859), ca șef de promoție. Și-a început cariera militară ca sublocotenent în trupele de geniu, retrăgându-se apoi peste zece ani din armată, cu gradul de căpitan.

Debutul publicistic s-a produs în „Steaua Dunării”, iar cel poetic în „Ateneul Român” (1861). A mai colaborat la „Albina Pindului”, „Convorbiri literare” (care l-a consacrat), „Literatura și arta română”, „Oltul”, „Perseverența”, „Revista contimporană” ș.a. Membru al Societății „Junimea” din 1868.

La 17 septembrie 1876, printr-un decret semnat de Regele Carol I, a fost numit prefect de Cahul. Începând Războiul de Independență (1877-1878), se reîntoarce în armată, participă la luptele de la Plevna și ajunge la gradul de colonel, care îi va permite să îndeplinească, după 1878, funcția de comandant de garnizoană la Brăila și comandant de brigadă la Buzău și Bacău.

În 1893 Theodor Şerbănescu se retrage definitiv din armată, fiind preocupat de literatură, în special de poezie. În 1894 este ales membru corespondent al Academiei Române. A decedat la Brăila, în ziua de 2 iulie 1901.

Creatia sa poetică, relativ bogată, a rămas în paginile unor reviste sau în manuscrise (scrisori, albume etc.). Primul volum, „Poesii”, este postum, apărând în 1902. I-au mai apărut volumele „Poesii alese”, editate de E. Lovinescu (1927) și „Poesii”, comentate de I. Petrovici, nepotul poetului, și N. Cartojan (1941)[5].

Theodor Şerbănescu a devenit membru al Societății „Junimea”

în anul 1868. Încă de la început acesta a fost primit cu entuziasm în rândul membrilor societății, ba chiar fiind apreciat de către ideologul „Junimii”, Titu Maiorescu, care susținea că „între cele mai plăcute produceri ale literaturii române sunt și vor rămâne poeziile d-lui Șerbănescu. De la cele dintâi încercări ale d-lui Bolintineanu, care se deosebeau prin aceeași însușire, nu cunoaștem poezii a căror limbă să fi produs auzului aceeași plăcere ca poeziile citatului autor”[6]. Peste câțiva ani, același Maiorescu avea să noteze: „Splendidă seară! Frumoase poezii de Eminescu, o baladă de Gane, poezii drăguțe de Șerbănescu”.

Nici George Panu nu a rămas insensibil față de creațiile poetice ale lui Theodor Șerbănescu, acesta notând următoarele: „Iai tabla de materie a „Convorbirilor” în anii întâi, unde citești o mulțime de poeți. Câți au mai rămas peste 10 sau 15 ani ca poeți? Afară de Șerbănescu, nici unul”[7]. Totuși, potrivit lui Iacob Negruzzi, „poeziile sale dădeau loc la multe discuții, care adeseori făceau pe autor să asude din greu... Bietul Theodor Șerbănescu! Câte sudori au curs pe uniforma sa de căpitan și maior în vreme ce i se discutau vers cu vers poeziile pe care el le declama cu glas așa de puternic”[8].

Cu toate acestea, deși astăzi este mai puțin cunoscut sau receptat, istoricii literari îl consideră „printre cei mai citiți și agreați scriitori de sfârșit al secolului al XIX-lea. Titu Maiorescu, singurul martor de epocă al poeziei scrisă de Theodor Șerbănescu, îl nominalizează în grupul de cinci autori români notabili ai momentului”[9].

Dimitrie Crăciunescu s-a născut la 1 martie 1840, în Chișinău, unde a și absolvit Liceul Regional, fiind distins cu medalia de argint. Între 1859 și 1863 a urmat cursurile Universității din Sankt-Petersburg, obținând licența în drept. A urmat aceeași facultate și la Paris, după care s-a întors acasă, unde s-a înscris la biroul tribunalului românesc din Cahul[10].

Ca urmare a activității desfășurate, Dimitrie Crăciunescu a devenit unul din „luceferii” unanim recunoscuți și apropiați ai orașului și județului Cahul, autoritatea ce o avea în mediul populației fiind confirmată și de faptul că în perioada aflării celor trei județe sudice, Cahul, Bolgrad și Ismail, în componența României, acesta a fost deputat de Cahul în parlamentul țării, exercitând, în unii ani, și funcția de prefect al județului[11]. Din aceste ipostaze a fost prieten cu mulți fruntași ai țării, dintre care Mihail Kogălniceanu îi scria deseori de la moșia sa – Râpi, de la 1870 până după 1878, când județul Cahul a trecut iarăși la Rusia[12].

Apropiat al poetului Theodor Șerbănescu, în perioada în care acesta era perfect al județului și îi trecea adeseori pragul casei, Dimitrie Crăciunescu devine membru al Societății literare „Junimea”, unde se împrietenește cu aproape toți junimiștii (Titu Maiorescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Vasile Alecsandri, Ion Luca Caragiale, Iacob Negruzzi ș.a.). Totodată, este un „devotat” al „Convorbirilor literare”, revistă la care colaborează și pe care o susține și o promovează în această parte a Basarabiei.

Elocventă în acest sens este scrisoarea pe care o primește, la 1 ianuarie 1872, de la „secretarul perpetuu” al „Junimei”, Iacob Negruzzi: „Iubite amice, Odată cu felicitările de anul nou, te rogu să-mi faci o îndatorire. Îți trimetu o listă de abonamente pentru „Convorbiri literare”. De la 1 Martie c. când începe al șaselea anu al acestui jurnalu, vreu să-i dau proporții mai mari: în locu de a apari de două ori pe lună câte două coli, am să scotu numai o singură broșură in quarto pe lună de la cinci până la șapte coli, pentru ca materia să nu se tot întrerupă și ca să potu tipări romanuri și în genere articole mai lungi. Prețul abonamentului rămâne însă tot de unu galben (ori 12 fr.) pe anu. Știu că am să trebuiescu a face jertfe materiale mai mari încă decât până acuma, dar nu voiu nici decum să încetezu cu activitatea mea literară. Deaceea mă adresezu la toți amicii mei ca să-mi facă cât se poate de mulți abonați în districtele lor, și credu că amicu ca și pentru mine te va face să te ocupi întru câtva de această foaie și să-mi trimiți banii abonamentelor strânse cât de curând”.

Dimitrie Crăciunescu s-a stins din viață la 13 martie 1908, la Cahul, unde a fost și înmormântat.

Descendent al unei familii de preoți din zona Neamțului, Vasile Conta s-a născut în Ghindăoani (astăzi în județul Neamț), la 15 noiembrie 1845. Unul dintre primii săi biografi, Octav Minar[13], susține că acesta ar fi văzut lumina zilei la Cahul, idee la care s-a raliat și publicistul și eseistul Dumitru Păsat[14], dar niciunul nu au reușit să aducă mărturii verosimile în acest sens. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal până la vârsta de 9 ani, când se mută cu familia în oraşul Tîrgul Neamţ, unde urmează şi cursurile şcolii primare.

După studiile primare la Tg. Neamț (1854-1858), unde se spune că l-ar fi avut coleg pe Ion Creangă, Vasile Conta urmează altele la Academia Mihăileană (Liceul Național) din Iași și la Gimnaziul Central din același oraș. Obține bacalaureatul spre sfârșitul anilor șaizeci (1868), iar în anul următor începe cursurile Facultății de Drept a Universității din Iași, pe care însă le întrerupe după numai un an. Motivul îl reprezintă plecarea în Belgia, la Anvers, cu o bursă de studii oferită de „Societatea pentru încurajarea junimii române la învățătură”. Aici va urma studii comerciale în cadrul Institutului de Comert din Anvers. După absolvirea Institutului, în 1871, își continuă studiile la Universitatea din Bruxelles, unde obține, după numai un an, titlul de doctor în drept.

La întoarcerea în țară, Vasile Conta va practica avocatura. De asemenea, reușește să obțină (în 1873), prin concurs, Catedra de Drept Civil de la Facultatea de Drept a Universității din Iași, unde va preda până la dispariția sa prematură. În 1879 este ales deputat de Iaşi şi, în ciuda unor legături cu junimiștii, alege să practice activitatea politică în tabăra liberală. În urma acestei opțiuni, la 20 iulie 1880 devine ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor. Pentru că legea învăţământului, pe care a dorit să o adopte, era prea îndrăzneaţă pentru timpul său, după mai puțin de un an de zile este nevoit să-şi dea demisia din guvern (10 aprilie 1881).

Pe de altă parte, boala de care suferea încă din fragedă copilărie (tuberculoză) se agravează şi îl sileşte să meargă în Italia pentru tratament. Vasile Conta se stinge din viață la 24 aprilie 1882 și este înmormântat în cimitirul „Eternitatea” din Iaşi, cu funeralii naţionale.

Iată ce scria la moartea acestuia prietenul său, Mihai Eminescu, în ziarul „Timpul” din 25 aprilie 1882: „S-a săvîrşit din viaţă fostul ministru de Culte şi instrucţiune publică Vasile Conta (…) În dealmintrelea fondul caracterului lui era blând şi inteligenţa sa caldă; nici nu se putea altfel, căci era originar din ţinutul Neamţului, din acea rasă arhiromână de munteni care vorbeşte şi cugetă încă şi astăzi precum se scria în secolul al şaptesprezecelea. (…) Conta era un român get-beget şi ca atare onest în fundul inimii lui şi iubitor de adevăr”[15].

Între anii 1865–1869, pe când era elev în ultimele clase ale Liceului Național din Iași, Vasile Conta și-a petrecut vacanțele la Cahul, unde tatăl său, preotul Grigore Conta, fusese numit protoiereu (1865). La finele acestor vacanțe se simțea atât de bine încât credea că a scăpat definitiv de boala crudă ce-l chinuia.

Conta n-a folosit aceste vacanțe numai în scopul întremării sale fizice, ci, în ciuda tinereții sale, a desfășurat și o remarcabilă activitate culturală. „Kogălniceanu, care era la cuțite cu bătrânul Kara-Vasile, și Vasile Conta sunt figurile cele mai populare la Cahul. Cahulenii își fac o mândrie, că marele filozof român și fost ministru, Vasile Conta, s-a jucat pe ulițele Cahulului și că și-a petrecut o parte din copilărie printre dânșii. Îl țin minte mulți... când juca teatru în grădina lui Zuliano! Dar nu știu altceva despre el decât că a ajuns mare om în țară și că a fost ministru!... Despre cealaltă calitate, care, într-adevăr, i-a asigurat un loc printre nemuritorii neamului nostru... habar n-au”[16].

Despre pasiunea lui Vasile Conta pentru teatru în perioada cahuleană își va aminti, peste ani, sora sa, Ana Conta-Kernbach:

„Rămas cu patima teatrului, organizează și joacă teatru de societate. Tot repertoriul acestor vremuri îl trece prin mâini: Alecsandri, Millo, C. Negruzzi. Dânsul era și regizorul și actorul de forță. Juca pe Cucoana Chirița, pe Baba Hârca, pe Pălimarul din „Florin și Florica" etc. Cânta frumos, improviza cupletele de actualitate, le făcea și muzica. O melodie drăguță a lui, pe care și-o amintește soră-mea, am scris-o și am dat-o dlui Humpel. O dramă originală, care avea să se joace în Cahul, a rămas în păstrarea colegului Camil Ressu. Cine va fi găsit-o?"[17].

De asemenea, rătăcind prin localităţile de pe malul Prutului, îndrăgostitul de folclor Vasile Conta va elabora o culegere de poezii populare de pe meleagurile cahulene, intitulată „Cântece basarabene", pe care o va transmite spre lectură şi lui Mihai Eminescu, aflat la studii în Viena. Acesta îi va transmite următoarea apreciere: „Mi-ai trimis, domnule Conta, un prieten sincer ca să mă iau în ceasuri lungi şi plictisitoare. A fost o revelaţie pentru mine Cântecele basarabene. Multe dintre ele seamănă cu cele din Moldova de Sus. Ah! cum aş dori să văd această parte înstrăinată…".

Vasile Conta va reveni pentru ultima oară la Cahul în august 1872, după ce își susținuse teza de doctor în drept la Bruxelles: „Era într-o seară de vară. Căldura copleșitoare și așteptarea neliniștită le mai trăia încă. Tata, care se dusese la Iași să îl aducă, se coborî cel dintâi din trăsură, adresându-se către noi:

- Iată-l, vi l-am adus.

Nalt, slab, ras cu totul, cu părul blond, puțin buclat, și în toată făptura lui ceva așa de străin și așa de altfel decât la ceilalți oameni! Deși boala se manifestase de un an aproape, dânsul era vesel; cânta ori fluiera și era vorbăreț și bun cu noi, copiii, și bun cu toată lumea"[18].

Din 1873 Vasile Conta frecventează ședințele „Junimii", devenind în scurtă vreme unul dintre membrii de vază ai societății. Aici susține o serie de „prelecțiuni populare", între care cele intitulate „Materialismul", „Fetișismul", „Starea economică" etc., sunt apreciate de marii oameni de cultură, printre care și Mihai Eminescu, pe atunci redactor al „Curierului de Iași". Totodată, în revista „Convorbiri literare" își publică primele sale lucrări filosofice: „Teoria fatalismului" (1875-1876); „Teoria ondulaţiunii universale" (1876-1877); „Originea speciilor" (1879); „Încercări de metafizică" (1879).

Vasile Conta a fost un mare iubitor și apărător al Basarabiei. Când, după războiul din 1877, rușii și-au manifestat intenția de a răpi din nou cele trei județe din sudul Basarabiei, a început să scrie articole de presă în apărarea acesteia: „Basarabia", „Chestia Orientului" și „Viitorul României pregătit de domnii Brătianu și Kogălniceanu". Articolele au fost preluate de toate ziarele româneşti ale vremii, toate trei, dar mai ales ultimul, având un mare ecou. Ca urmare, Vasile Conta, pe atunci profesor universitar şi filozof consacrat, a ajuns personalitatea zilei, prin aceste materiale demonstrându-și încă o dată, în mod public, dragostea și ataşamentul pentru Basarabia.

---

[1] Iacob Negruzzi, Amintiri din „Junimea", Editura „Cartea Românească", București, 1943

[2] G. Panu, Amintiri de la „Junimea" din Iași, Editura Remus Cioflec, 1942

[3] Constantin Parascan, Eminescu și Creangă la Junimea, Editura Timpul, Iași, 2002

[4] Floarea Necșoiu, Societatea Junimea, în „Independența Română", 5 octombrie 2016

[5] Const. Solomon, Theodor Serbănescu. Contribuții la viața și opera sa, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună", Iași, 1943

[6] Titu Maiorescu, Critice, Editura Minerva, București, 1915

[7] G. Panu, Op. cit.

[8] Iacob Negruzzi, Op. cit.

[9] Lucian Chișu, Theodor Șerbănescu sau poezia devenită filă de istorie literară, în „Ex libris", Buletin de informare bibliografică, Brăila, 2001

[10] Gh. Bezviconi, Familia Cara Vasile și D.C. Crăciunescu, în „Din trecutul nostru", august-septembrie 1939

[11] Alexandru Manoil, 88&333 copământeni, Cahul-Chișinău, 2016

[12] Gh.Bezviconi, Op. cit.

[13] Octav Minar, Opere complecte, Filozoful Conta, Librăria Școalelor, București, 1910

[14] Dumitru Păsat, Vasile Conta: ispita de a construi un sistem, în „Cahulul literar și artistic", nr. 5, 2021

[15] Mihai Eminescu, Opera politică, vol. XIII, Editura Academiei RSR, București, 1985-1989

[16] Articolul „Din Basarabia", în State Dragomir, Dramaturgie și publicistică, Editura Labirint, Chișinău, 2014

[17] Ana Conta-Kernbach, Biografia lui Basile Conta, Iași, 1916

[18] Ana Conta-Kernbach, Op. cit.

SILVAN G. ESCU

UN FEL DE PĂLMAȘ

Omul nostru, căruia nu-i suntem proprietari dar așa îi spunem, despre care chiar el consideră că nu trebuie să poarte un nume, așa că ne-a luat o povară (acum, la acest aproape început de primăvară, nici nu contează în ce an) de pe umerii gândului onomastic, acel om spuneam, obosit de cât nu privise într-un singur loc, și deși nu făcuse decât atât, culmea, se simțea epuizat fizic, de parcă ar fi fost un simplu, dar de toată isprava și admirația întregii omeniri omenoase, străduindu-ne să-i zicem cât mai pe scurt, pălmaș. Unul, blestemat de soartă, fiindcă nu avusese norocul să fie altfel, ielele fiind în toane rele la nașterea sa, aflate în mare gâlceavă cu ursitoarele, cel care, transpirat și sleit de puteri se oprește din săpat, ca și cum abia de mai avea puterea să desfacă bocceluța cu merinde, împachetate cu migala desăvârșirii casnice, fiecare aliment pus de iubita lui mamă separat în câte o foaie de ziar de pe vremuri, însă nu oricum, ci folosind doar ultima pagină. Literele ziarului, amestec de plumb și cerneală tipografică, ambele dăunătoare sănătății, ambele anihilate, parțial, cu lapte, se imprimaseră pe botul de mămăligă, și, așa, mai mult pentru relaxare decât pentru a afla ce mai e nou în lumea politică, se strădui din greu să înțeleagă ce scrie la gazetă.

Dar după ce se chiorî suficient, trecându-i prin minte, nu știm de ce, că nu a știut niciodată să citească, însă, scuturându-și un pic capul, se dezmetici, amintindu-și că a buchisit vreo doi ani la o carte numită abecedar, și își dădu seama că scrisul se imprimase invers, în oglindă cum se spune, dar, ghinion, nu avea la îndemână nici măcar una retrovizoare; pur și simplu o lăsase în mașina pe care, dacă săpa dublu decât până acum, urma să o cumpere. Și atunci, înciudat de această umilitoare neputință, care-l urmărea ca o soție enervant de fidelă, s-a apucat să mănânce literele, și acelea pe dos, făcute sendviș între două bucăți de mămăligă, renunțând la ceapă, alegând, ca să nu i se aplece, numai drobul de sare care era împachetat separat între foile acesteia, ca nu cumva să cadă și s-o panicheze pe femeia care s-ar fi uitat înmărmurită la el. Dar și la el. Acestea erau cele trei alimente, sărmane „feluri” de mâncare puse în desagă de oropsita și ea de soartă, draga lui mamă. După ce a îngurgitat „sendvișurile”, bietul pălmaș a început să râgâie cuvinte noi, literele înghițite aleatoriu încolonându-se în spatele limbii, sub formă de sudalme la adresa politicii mondiale, care nu-i permitea decât să-și scuipe în palme. Dar, uitându-se jur împrejur, până hăt în zare, chiar dacă nu vedea nici un orizont, deci pe nimeni acolo, tot se temea; așa i se ordonase: să se teamă, indiferent unde s-ar afla și chiar când era singur, astfel că nu îndrăznea să le dea forma graiului. Nici atunci, când ochiul și timpanul erau peste tot, nici acum, când se spune că n-ar mai fi. Sincer, nouă care suntem reci ca un aisberg, chiar ne vine să plângem de mila sa, dar nu-l putem ajuta, scrisul nu ne lasă!

Imaginându-și deja această cutremurătoare postură, omul nostru, și de acum și al vostru, că de-aia v-am luat confidenți, nu?, aproape că-l luă cu leșin, începând cu capul, dar salvarea veni de unde nu se aștepta. Tocmai de aici, de aproape, de la stâlpul lumii aflat în spatele său cu fața. Privindu-l pe acest om-stâlp, ca pe un posibil sprijin, își reveni, chiar înainte să cadă pe spate. Dar acesta fiind bine încălzit de licoarea aromată dată de pruna brumată, ce se scursese pe conducta de gaz, venind pe jos cu viteza posibilului gaz tocmai din Ardeal, acest câștigător la loteria vieții, nu făcu altceva decât să se lanseze într-un nesfârșit monolog. Folosind cuvintele pe care nu le putuse rosti pălmașul, vorbe care stârniră până și interesul celor de la mesele vecine, aflate în mod strategic la granița cu țara vecină, despărțită totuși de necesarele (douăsprezece?!) scaune ale prieteniei oarecum (rău de tot) scrâșnită. Pentru că nouă, fiind ceva mai vechi decât cei noi, care nu se respectă nici măcar pe ei, ne-a rămas în minte că așa este și amabilitatea. Uneori. De multe ori.

Așadar, fiindcă bruma de onestitate căpătată în copilărie, însă subțiată pe parcurs, ne obligă să spunem adevărul, iată ce gânduri mature scoatem noi printre buzele tinere, dând naștere prin cezariana gurii următoarelor: oamenii, în covârșitoarea lor majoritate, deci și cei aflați de cealaltă parte a baricadei destinului, huzurind nerușinat în timpul programului în acel local, și el fără nume, se bucură rezervat, cu un rictus abia disimulat în colțul gurii, de reușitele altora, în schimb sunt foarte relaxați, dezinvolți și afișează o satisfacție la fel de prost camu(m)flată față de eșecurile acelorași. Ambele manifestări umane par ceea ce nu sunt. Dar mai ales invers.

Altfel, dacă tot am ajuns până aici, ca să scăpăm de (certele) vorbe grele venite din partea generozității dumneavoastră, vom spune, luînd poziția arogantă a unor pre(a)făcuți înțelepți, stând picior peste alt picior (dar tot al lor!), explicând superior unele accente ironice strecurate mai sus, că ironia nu este altceva decât nesfârșitul joc al fanteziei cu propriile sale produse și, plecând de aici, dar totuși rămânând, pare că face trecerea, cu o ușurință condamnabilă în unele cazuri, peste tot ce este esențial și serios. În foarte multe situații, însă, sub haina rugoasă a ironiei, sau în măsură chiar mai mare, a autoironiei (pe care, de această dată, din grijă pentru prețioasa noastră credibilitate, am ocolit-o!) sălășluiește o profunzime incredibilă și o uimitoare rigurozitate. Ca să fie chiar așa cum ziserăm mai înainte, și uneia și celeilalte nu le lipsește decât fardul seriozității. Fiindcă așa nefardată, seamănă cu inversul (sau inversa?!) ei. Oricum, acest lucru (dacă chiar lucru o fi) se poate întâmpla oricând, oricui.

CONSTANTIN LUPEANU

EVALUARE

Institutul Cultural Român de la Beijing a reprezintat și va fi în viitor nu un simplu spațiu fizic, ci un cadru de gândire și de acțiune performativ și în același timp discursiv pentru practicile artistice românești. El a devenit deja o platformă cunoscută pentru realizarea celor mai diferite evenimente românești cu caracter cultural-artistic, un instrument propice pentru parteneriatele dintre România – China, sprijinind atât politicile artistice tradiționale, cât și arta modernă și tendințele noi, contemporane.

Grație experienței și legăturilor pe o lungă perioadă de timp a subsemnatului cu mediile literare și artistice din China, Institutul Cultural Român de la Beijing și-a conturat încă de la înființare, din 14 iulie 2015, un profil de marcă pentru iubitorii din China ai culturii și artei românești.

Există un public axat în preajma centrelor universitare, în cadrul unor asociații profesionale și de cultură, cum ar fi: Uniunea scriitorilor, Uniunea ziariștilor, Asociația cărturarilor cu studii în Europa și America, Asociația bibliotecarilor, universități de renume din principalele orașe, organizații neguvernamentale din domeniul culturii, inclusiv ale elevilor, numite sugestiv: Micii Ambasadori, Micii Ziariști și altele, cu care s-au stabilit Parteneriate utile, iar cu deosebire, încă din primul an, am reușit câștigarea marelui public. Tot în baza unui parteneriat benefic, România a pătruns pentru prima dată, prin intermediul Institutului Cultural Român de la Beijing, pe scena Teatrului Mare Național și apoi a fost prezentă cu mai multe spectacole în acest templu al artei chineze.

Institutul a oferit Diploma „Sol al prieteniei” prietenilor chinezi care s-au implicat activ în promovarea culturală a României.

ICR Beijing este vârful de lance al promovării culturii românești în China și a reușit în scurt timp să organizeze și să desfășoare evenimente artistice, acțiuni culturale, dezbateri, diseminări de informații și cunoștințe, invitând frecvent personalități culturale și recunoscuți artiști români, care au promovat țara noastră încă de la deschiderea oficială.

Sunt evenimente care depășesc cotidianul, iar Institutul Cultural Român de la Beijing, China, i-a învățat pe pasionații după cultura României să aștepte acțiuni culturale cu îndelung ecou în societate, cu totul peste 500 de evenimente până la sfârșitul anului 2019, deoarece apoi, din cauza pandemiei mondiale, practic și-a închis porțile. Așa se face că subsemnatul a fost singurul Director.

Arte vizuale, muzică, teatru și dans, film, carte tradusă în limba chineză, cursuri de limba română, cursuri de dans popular românesc, Cinemateca românească, expoziții foto, costumul tradițional și meșteri populari iscusiți, conferințe, mese rotunde, dezbateri de artă etc. Teatrul Național din București, Teatrul de Comedie, Teatrul Notarra, teatrele din Sibiu, Craiova, Petroșani, trupe de teatru independente, cum este cea a lui Dan Victor, care a trezit la viață „Inimă de gaz” de Tristan Tzara. Teatrul Țăndărică singur printr-un turneu larg în 4 orașe, prin frecvența pe scena Teatrului pentru copii din Beijing și prin cooperarea la transpunerea scenică a romanului clasic chinez „Însemnarea călătoriei spre vest” conturează adesea mega-evenimente!

Anul Cucuteni.

ICR Beijing a organizat în luna Mai 2017, în parteneriat cu Institutul de Arheologie al Chinei și cu Lăcrămioara Stratulat, directorul general al Muzeului de istorie găzduit de Palatul Culturii Iași, și Magda Lazarovici, cercetător la Institutul de arheologie al Academiei, Expoziția ”Cultura Cucuteni, cultura Yangshao, întâmplare sau destin comun?”. Expoziția s-a bucurat de success, a incitat un interes fără egal. Exponatele Cucuteni (planșe, fotografii, hărți, lucrări ceramice) au fost apoi plimbate în mai multe locuri din China. Recent, în Noiembrie și Decembrie 2018 s-au aflat la Majiayao (o altă cultură similară, mai târzie decât Yangshao) și în capitala provinciei Gansu. Acest eveniment a declanșat o cooperare benefică româno-chineză, România fiind singura țară din Europa unde în prezent specialiștii chinezi fac excavări arheologice pe bani proprii.

Ce este Cucuteni? Un sat presărat pe coasta unui deal și un simbol al lumii noastre străvechi. Pe același palier al vieții se situează în China Yangshao. Nu cumva, în urmă cu milenii, în România de astăzi ființa un trib mare cât un imperiu, iar noi, românii și chinezii suntem deopotrivă urmașii? Tribul s-a scindat, oamenii au migrat și spre apus și spre răsărit. Cei care au luat-o spre vest au populat Europa. Cei plecați spre est au format colonii în drumul lor și s-au oprit poate în China, în localitățile numite astăzi Yangshao, Qijia, Majiayao. Mai mult, îmbrăcămintea unor minorități din sudul Chinei, și în primul rând minoritatea Miao, minoritatea Zhuang, minoritatea Yi, aduce izbitor cu cea din zonele noastre de munte, iar mai recent se vorbește de un grup din Taiwan care se consideră coborâtor din geți.

Am scris de mai multe ori. Eu văd un Seminar român – chinez de ținută internațională desfășurat alternativ în cele două țări, întins pe câțiva zeci de ani, agrementat cu săpături arheologice șamd, care va ajunge să rescrie începuturile civilizației lumii și legăturile străvechi dintre România, Europa și China.

Anul Brâncuși. Anul Enescu. Anul Lipatti, Anul Titulescu. Anul Milescu etc au fost marcați cu success, prin activități specifice. Institutul i-a avut oaspeți pe: Gheorghe Zamfir, Alexandru Tomescu, Ilinca Dumitrescu, Felicia Filip, Matei Rogoz, Matei Varga, Marius Mihalache, Ion Crețeanu, Călușul și dansul bărbătesc „Călușarii”, Ansamblul „Doina Gorjului”, formațiile Imago mundi, Nomen est omen, și mulți alții.

Festivaluri ale filmului și fotografiei României în China, prezență românească la festivalurile de teatru, la festivalurile de poezie etc.

Evidențiem recitalul de poezie Mihai Eminescu de Emil Boroghină și recitalul Eminescu – Creangă, intitulat: „Domnule și frate Eminescu” susținut de Constantin Chiriac.

De exemplu, Anul Marii Uniri a însemnat activități de reală valoare. Am tipărit cartea „*Istoria Românilor*” de Acad. prof. univ. dr. Ioan Aurel Pop, actualul Președinte al Academiei. Am prezentat prin două spectacole, cu actori chinezi, piesa de teatru dedicată centenarului românesc: „*Prima zi a ultimei luni*” de scriitorul Ilie Cristescu. Concertele s-au ținut pe tot parcursul anului în Beijing și în alte localități ale Chinei, iată: Orchestra română de tineret; „Sosirea primă-

verii” – Corul Regal; „Muzica Centenarului unirii, de la Ciprian Porumbescu la Anatol Mitcu”, cu artiștii Bogdan Mihăilescu, chitară, și Rafael Butaru, vioară; Corul Allegretto în turneu în China și altele.

Un alt mega - eveniment a fost Expoziția intinerantă Corneliu Baba, cu 60 de lucrări selectate din 17 muzee românești și din colecții particulare, vernisată în 6 mari orașe, Noiembrie 2018 – Octombrie 2019, la: Hangzhou - 9,5 milioane locuitori, Nanchang - 5,5 milioane locuitori, capitala provinciei Jiangxi, Ningbo - 7,7 milioane locuitori, Shanghai - 24 milioane locuitori, Handan - 9,5 milioane locuitori și în capitala Chinei, orașul cu 20 de milioane de locuitori - Beijing.

Pentru a înțelege dimensiunile extraordinare ale impactului, extragem un fragment din raportul Domnului Waley Liu (pictorul Liu Junfa): „În cele 58 de zile cât a funcționat la Hangzhou, întreaga comunitate a municipiului a răspuns cu interes și căldură și aproape 20.000 de persoane au vizitat expoziția. Din prima săptămână, au fost prezenți zi de zi în sălile expoziției între 300 și 500 de oameni, în week end numărul acestora crescând la 600 – 800.”

Grație festivalurilor de teatru și deopotrivă strădaniilor noastre, mari actori și colective teatrale din România au câștigat publicul chinez cu arta interpretativă a actorilor români. Ion Caramitru și Teatrul Național ILCaragiale din capitală au prezentat spectacolul „Furtuna” de Shakespeare, George Mihăiță și Teatrul de Comedie din București au jucat „Revizorul” de N.V. Gogol, Constantin Chiriac și Teatrul Național Radu Stanca din Sibiu, au prezentat „Oedip”, după Sofocle, cu scenariul original al lui Silviu Purcărete, reușind, și unii și alții, câte trei seri la rând, să umple sălile de teatru și să primească elogii la scenă deschisă, cu casele închise și sălile de câte 1.000 – 1.500 de locuri arhipline.

În perioada 2015 – 2019, am câștigat publicul chinez cu 7 piese de teatru românești și cu încă tot atâtea din dramaturgia mondială, în viziunea românilor, premiere absolute în China și în Asia.

În aceeași perioadă, am îngrijit traducerea în limba chineză și publicarea – fără bani din țară, a peste 2 duzini de cărți, o adevărată performanță.

Poezie: Mihai Eminescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Ștefan Dumitrescu, Valeriu Butulescu (Aforisme), Carolina Ilica, Cassian Maria Spiridon, Aura Christi, Peter Sragher și o antologie: „Poezie română contemporană”.

Proză: „Basmele românilor” de Mite Kremnitz, „Vladia” de Eugen Uricaru, „Cartograful puterii” de Gabriel Chifu, „Vizuina” și „Fericirea obligatorie” de Norman Manea și antologia: „Proză scurtă română contemporană”.

„Istoria românilor” de Ioan-Aural Pop și o lucrare de referință, extrem de utilă pentru introducerea unei țări: „România enciclopedică”, sub pana unor scriitori locali: Li Xiuhuan și Xu Gang.

Dar și: „Istoria culturii române moderne” de Grigore Georgiu; „Gramatica limbii române contemporne” de Prof. univ. dr. Dong Xixiao; „Arta românească de la origini până în prezent” de Vasile Florea – în lucru; Marius Stoicescu - „Următorii șapte ani” – economie; Nicolae Bud - „La hotarul dintre milenii: Mineritul, încotro?” – o lucrare de inginerie, știință, economie, sociologie; un album de artă Mircia Dumitrescu etc.

Chinezii organizează, în ultima săptămână completă a lunii August, un Târg internațional de carte, cinci zile, care în ultimele două zile – Sâmbăta și Duminica - are porțile deschise pentru publicul larg. Cu toate că Institutul Cultural Român și-a inaugurat o reprezentanță în China abia pe14 iulie 2015, am negociat din timp prima participare românească la acest târg chiar din acel an și am ajuns ca în 2019 România să fie la cea de-a cincea participare, de data aceasta în calitate de Țară Invitată de Onoare – un mare succes!

Am desfășurat o activitate intensă pentru împlinirea obiectivelor strategice ale ICR, reușind în bună măsură să durăm o imagine pozitivă și dinamică a culturii și artei românești. De reținut situarea la cote înalte a interesului, a vizibilității. Proiectele și evenimentele culturale au fost apreciate atât cantitativ, cât și calitativ, pentru caracterul lor artistic de real interes, foarte ridicat ca valoare estetică, fiind reprezentative pentru țara noastră.

Aceste reușite se datorează muncii asidue, foarte bunei conlucrări cu gazdele și cu organismele culturale din țară.

În încheiere, de menționat că, la 24 august 2016, Constantin Lupeanu a primit Marele Premiu pentru Literatură al Chinei, în calitate de sinolog, ca o recunoaștere a activității de traducere și a promovării culturii și artei României în China.

Constantin LUPEANU

Directorul Institutului Cultural Român de la Beijing

Diplomat și Ambasador

Membru al Uniunii scriitorilor din anul 1978

Redacția: La Centrul de Cultură și Arte „George Topîrceanu” din Curtea de Argeș a avut loc luni, 2 august 2021, lansarea recentelor romane ale Excelenței Sale Constantin Lupeanu, cel mai mare sinolog al României, Ambasador, Diplomat, primul director al Institutului Cultural Român de la Beijing, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din România. Cele trei cărți, „Templierul din Carpați”, „Crimă la MAE” și „Ambasador în Musonia” au apărut anul acesta la Editura RawexComs din București.

TANȚA TĂNĂSESCU

Despre transhumanța bârsană, cu scriitoarea IONELA BRAN

Duminică, 19 septembrie 2021, a avut loc la Muzeul Național al Țăranului Român lansarea cărții „*TRANSHUMANȚA BÂRSANĂ. CAPETE DE ISTORIE. Mocani în zodia Bărăganului, Secolele XIV-XIX”* (Editura Metamorfosi, Slobozia, 2021), avându-i ca autori pe Răzvan Ciucă și Ionela Bran. A fost ultima zi a „*Zilelor Muzeului Țăranului*” (9-19 septembrie 2021), dar și – suprapunere fericită – ziua în care în Țara Bârsei are loc „*răvășitul oilor*” (acel moment din an în care ciobanii își adună turmele și separă oile trimise în transhumanță de cele lăsate în gospodării).

Deschiderea evenimentului a fost făcută de directorul *Muzeului Național al Țăranului Român*, dr. Virgil Ștefan Nițulescu, care a subliniat că lucrarea reprezintă un veritabil documentat istoric al modului în care se face transhumanța, modificând percepția generală asupra acesteia. Lucrarea este rezultatul unei ample munci de teren și studierea câtorva zeci de lucrări datând din perioada medievală și până în contemporaneitate, cărți scrise de mari cercetători precum Andrei Veress, Ștefan Meteș, C. Constantinescu-Mircești, Tudor Mateescu, Ioan Prahoveanu sau Nicolae Dragomir.

Sunt reunite în acest volum mărturii ale ciobanilor de odinioară, ale ciobanilor din zilele noastre, consemnări autentice, păstrate în cărți scrise de-a lungul timpului, cartea fiind astfel un prețios izvor de informații nu doar pentru specialiști, ci și pentru publicul larg. Se poate afirma că opera aceasta este o prezentare originală a fenomenului transhumanței din Țara Bârsei până în inima Bărăganului, scrisă după rigori științifice.

Răzvan Ciucă (principalul autor al volumului), care s-a stabilit în Bărăgan dar a călătorit pentru cercetări și achiziții muzeale în întreaga țară, a mărturisit că a conceput cartea imaginându-și o călătorie din Bran spre Dunăre, însoțind o turmă de oi. „**Fenomenul transhumanței zămislește Miorița, mână mocanii pe pășunile elizee și o trimite în mit”** – a subliniat el, arătând că transhumanța practicată de mocani nu a fost numai o îndeletnicire specifică oieritului, ci s-a transformat mai apoi într-o transhumanță culturală.

Coautorul – Ionela Bran (pe numele real: Ionela Vasilica Bangălă) – interpret de muzică populară, etnolog și creator de artă tradițională, mocancă dintr-un mare și cunoscut neam de păstori, și-a început lucrarea de cercetare pentru această carte odată cu studiile de doctorat, susținute la Târgoviște, începând cu 2013. Ajunsă apoi în Ialomița, la recomandarea profesorului Ion Prahoveanu, promotorul studiilor de etnografie din zona Branului, l-a întâlnit pe Răzvan Ciucă, împreună cu care începe o fructuoasă colaborare, având ca rezultat acest volum. Relatarea ei despre viața mocanilor în transhumanță a fost emoționantă: „*Da, unii ciobani au trăit bine, alții rău; unii erau primiți bine în drumul lor, alții, nu. Au ținut zilele de post și au îndurat condiții vitrege, fără a renunța la credință. Unii au făcut averi, și-au înmulțit oile, au dat de mâncare altor oameni pe unde au umblat, au construit mănăstiri și biserici. Alții au pierdut totul, cu agoniseală luată de ape, de exemplu. Doar cu putere, tărie și caracter se poate trece peste astfel de momente. Mulți mocani și-au schimbat destinul în Bărăgan*”.

Spre finalul evenimentului, Ioana Marin, rapsod popular, a interpretat cu emoție și talent un fragment din balada *Miorița*.

Din volumul oferit cu generozitate celor prezenți, subliniem mai jos câteva dovezi ale vechimii transhumanței, respectiv „*Privilegiul din 1413 acordat de Mircea cel Bătrân brașovenilor*”, care aducea „*la vechea lor stare drepturile și obiceiurile vechi*” și le întărea spre binele celor două entități statale, Țara Românească și Țara Bârsei. După moartea lui Mircea cel Bătrân, legăturile dintre Transilvania și Țara Românească se lărgesc, incluzând un aspect nou: păşunatul oilor din sudul Transilvaniei între Carpați și Dunăre și, mai ales, în lunca acestui râu, bogată în pășuni hibernale. În perioadele de relativă liniște, negustorii din Transilvania puteau să străbată țările românești de la sud la est de Carpați, tot mai mult și cu tot mai multă marfă. Moneda Țării Românești circula în cantități tot mai mari în Transilvania (cf. *Documenta Romaniae Historica*, 1977, p.VIII).

În 1418, este consemnat primul document care atestă și reglementează trecerea oierilor transilvăneni în Țara Românească, emis de fiul lui Mircea cel Bătrân, Mihail I, fiind o confirmare a privilegiului pe care tatăl său îl dăduse locuitorilor comunei Cisnădie pentru a-și paște oile în munții Țării Românești. (cf. Ioan Prahoveanu, *Păstoritul la brădeni. Considerații istorico-etnografice,* în *Cumidava*, XIII/2 (Extras), Brașov, 1983, p.270: v.și Hurmuzaki, Documente…, vol I/2, p.502.)

„Transhumanța bârsană…” este un elogiu magnific, plin de recunoștință, adus strămoșilor noștri.

Tanța Tănăsescu: Uniunea Europeană a experimentat pe animale pentru prima oară pașaportul verde. Credeți că și noi, oamenii, vom deveni o turmă mânată ca și oile pe drumul transhumanței?

Ionela Bran: Ăsta nu-i un lucru rău, căci oile în transhumanță au fost mânate spre hrană, hrană bună. Referitor la experiment, vedeți prea bine că nu ne putem împotrivi, suntem prea mici să schimbăm lucrurile, asta o spun, nu în raport cu cei care considerăm că pot ghida destinele lumii, ci în raport cu divinitatea.

Totul se întâmplă, cât este îngăduit!

T.T.: De ce detestă unii balada Miorița ?

I.B.: Poate voi supăra cu răspunsul meu dar mi-o asum:

Ce-i care detestă balada Miorița, sunt ce-i care nu au pătruns în spiritualitatea românească, pentru că aceasta înnobilează.

Nu ai cum să nu o consideri o capodoperă a literaturii populare românesti: din punct de vedere compozițional și stilistic este un text literar desăvârșit. Vedem alegoria vieții și a morții... nu vorbim de o moarte fizică, ci de o contopire a omului cu natura, despre un univers anscentral.

Am auzit atâtea controverse asupra faptului că un copil poate fi traumatizat psihic, dacă citește balada Miorița și a fost cerută scoaterea din programa școlară... Mă întreb: copiii, la acea vârsta, dacă au un deces în familie, nu participă la înmormântare?!

Aici, nici macăr nu vorbim de moartea fizică, cum spuneam, dar totodată nici nu se vorbește de moarte ...„ și de-o fi să mor...”- un testament făcut, în cazul în care...

Sunt multe de spus, dar mai multe de învățat, trăit, simțit, din balada Miorița!

T.T.: Mai sunt în țara noastră ciobani autentici ? Nu cumva au devenit negustori în loc de a fi păstori?

I.B.: Toți ciobanii sunt autentici. Această îndeletnicire de a fi păstor este autentică. A îngriji turma de oi, o poți face într-un singur mod, de mii de ani... nimic schimbat (deocamdată). E adevărat că nu-l mai vezi pe cioban în cioareci și cu obiele în picioare, că nu mai umblă toată ziua cu desagii pe măgar, dar nu a renunțat la bâtă și bundă, iar turma-i răspunde la fluier. Este adevarăt că sunt negustori, au fost mereu (să ne gândim la Orașul de Floci), este normal. Negoțul îl fac periodic și organizat, punând pe primul loc grija animalelor. Nu veți întâlni un cioban care-și lasă oile nemulse pentru că i-a sosit la stână un potențial client. La stână sunt niște canoane, bine stabilite, după care funcționează totul. Nu se face rabat de la nimic, precum în stup!

T.T.: În iureșul generat de așa zisul curent al salvării naturii, sunt cumva turmele de oi un pericol ipotetic al habitatului natural?

I.B.: Turmele de oi nu pot fi un pericol, nici măcar ipotetic, al habitatului natural, ci oamenii. Ele sprijină habitatul natural, cu condiția ca oamenii să respecte ciclul natural, firesc. Calendarul pastoral este ghidul ciobanului, care-l coordonează pentru a trăi în armonie cu natura. Anul pastoral se deschide la Sf. Gheorghe (23 aprilie) și se închide la Sf. Dumitru (26 octombrie).

T.T.: De ce ursii, care fac dezastre atunci cand atacă stânele de oi, sunt protejați, sub motiv că ar fi o specie ocrotită, iar blândele oi, animale utile de sute de ani omului, au parte numai de restricții?

I.B.: Este adevărat că s-au impus restricții, prea multe restricții pentru „blândele” oi... - NORMELE EUROPENE! ... dar nici ursii nu mai au parte de habitatul lor natural. Din nou dau vina pe om!

Dacă nu ar fi fost deranjați, nici ei nu ar mai face aceste dezastre. Se simt amenințați și de aceea atacă!

Bunicul meu (mocan din tată-n fiu) spunea că într-o vară „ *măcar o oaie să dai la dihănii, și nu oricare, ci pe care o vrea ea!*” adică printre lătratul câinilor și chiotul ciobanilor, sălbăticiunea își alegea prada.

Așa că, dacă nu ținem cont de habitatul lor, de perioada de hibernare, de crearea mediului prielnic pentru procurarea hranei, cum spuneam, se simt amenințați si atacă! ...atacă omul, cel care-i face atâta rău!

T.T.: Creșterea si îngrijirea oilor este o meserie, o artă sau o vocație?

I.B.: Este un virus! Odată intrat în sânge, nu mai are antidot!

Este adevărat că prin vocație orice meserie o putem duce la nivel de artă, așa încât, creșterea și îngrijirea oilor este o meserie, o artă și o vocație.

T.T.: Folclorul românesc cu speciile sale arhicunoscute, doina în special, pare a fi în pericol în urma proliferării manelismului. Oare pervertirea folclorului autentic poate fi oprită? Cum anume ?

I.B.: Suntem din ce în ce mai comozi. Nici macăr nu mai vrem să selectăm ceea ce întâlnim, ne place să primim totul de-a gata, așa încât dacă acea cutie din perete (televizorul) ne indică un anume prototip, îl luăm de bun, fără a-i mai cântări valoarea. Este dovedit științific că dacă o perioada relativ scurtă de timp auzim constant o informație sau ascultăm o melodie, creierul o asimilează. Abia apoi poate interveni conștientul, dacă-l activăm, prin minte, pentru selecție.

T.T.: Care sunt așteptările Dumneavoastră în ceea ce privește programa universitară de studiu a folclorului românesc? Să se predea la facultatea de filologie sau la conservator ?

I.B.: Considerăm că folclorul (cu tot ce cuprinde el) este identitatea noastră națională, asta înseamnă că ar trebui predat din școala primară. Cândva, folclorul (muzica populară, obiceiurile și tradițiile, costumul popular) era o normalitate în casa oamenilor, iar copilul lua contact

cu el în primii șapte ani de viață, când se pun bazele educației. Asta poate spune mult despre înțelepciunea generațiilor trecute și a oamenilor de la țară.

Programa universitară, în ceea ce privește folclorul, ar trebui mult aprofundată, până la nivel de cercetare, iar ceea ce se predă acum să fie învățat de timpuriu.

T.T.: În ce măsură culegerea, studierea și conservarea folclorului mai intră în preocupările Ministerului Culturii, Academiei Romane, Radio și Televiziunii din țara noastră?

I.B.: Într-o perioada în care nu mai punem preț pe valoare, ci doar pe bani, afirm cu mare dezamăgire faptul că în toate instituțiile sus mentionate culegerea, studierea și conservarea folclorului se face într-o mică măsură. Spre exemplu, Radioul si Televiziunea Română au câteva emisiuni interesante, Radio Antena Satelor deasemenea, dar Ministerul Culturiii lipsește cu desăvârșire din acest peisaj. Știu că cercetare se mai face prin muzee și la Institutul de etnografie și folclor, unde sunt câțiva oameni pasionați.

T.T.: Care sunt preocupările Dumneavoastră pentru prezent și viitor? Preconizați să publicați și al doilea volum la cartea lansată recent sau alte studii și volume?

I.B.: Simt că sunt multe de spus, au rămas multe povești nescrise, poate chiar nepovestite, transhumanța bârsană mustește, trebuie să scrie câteva generații pentru a epuiza subiectul.

Sigur va exista și alt volum, înaintașii noștri așteptă, iar noi suntem datori să-i cinstim.

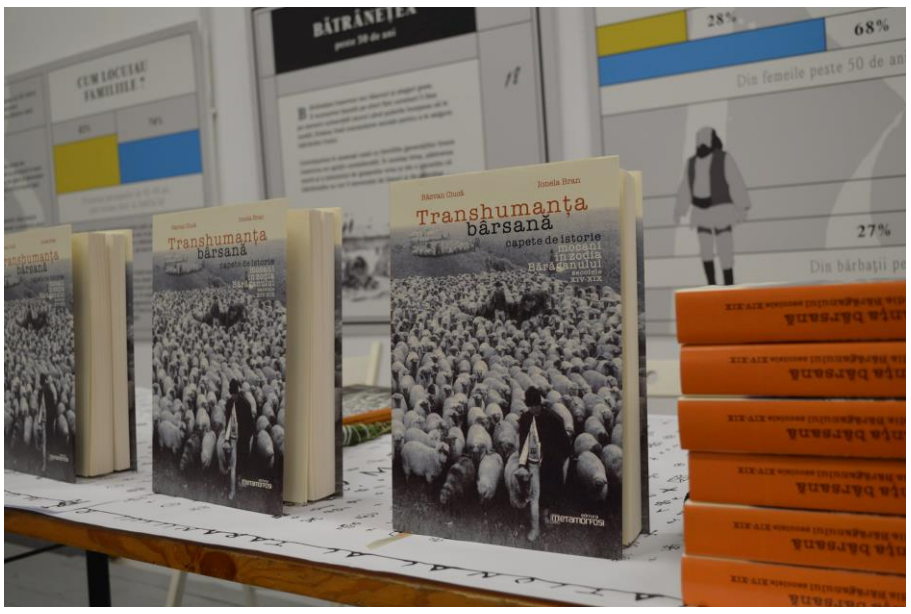

T.T.: Cu ce vă mândriți și ce anume vă face fericită?

I.B.: Îi mulțumesc bunului Dumnezeu pentru tot ce mi-a dat, pentru toate cu câte m-a încercat!

Sunt mândră de faptul că am răspuns tuturor provocărilor vieții. Nu știu dacă e o calitate, dar nu am spus niciodată NU POT, am găsit resursele și energia necesare pentru A PUTEA. Fericită mă face ORICE, de mine depinde fericirea: în general lucrurile simple, conștientizate: firul ierbii, ciripitul unei păsări, adierea vântului, razele soarelui... sunt un infinit de lucruri, dar toate culminizează cu zâmbetul copiilor... SUNT MAMĂ!

T.T.: La final, pentru cei care nu vă cunosc, cine este Ionela Bran?

Aici vă rugăm să ne oferiți repere biografice, ce anume vă definește, proiectele de suflet realizate de-a lungul timpului, proiecte în derulare, vise împlinite, gânduri pentru cei la început de drum care văd în Dumneavoastră un model de urmat.

I.B.: Ionela Bran este: fiica lui Dorica și Niculae Răduțoiu, zis Motocel (un dulgher tare iscusit și remarcant în zona Branului, despre care voi scrie cândva); nepoata Ilenei lu' Chirop (cea mai vestită țesătoare, de la Rucăr); strănepoata lui Maria Saftei (cea care cosea cele mai frumoase ii); MAMA lui Darius și David, copii care erau cândva în altar, alături de preot, îmbrăcați în heruvimi, rostind tare și răspicat Tatăl Nostru, iar acum adolescenți fiind, îmbracă cu drag costumul popular și ies cu mândrie la joc, ori de câte ori au ocazia.

Ionela Bran este: sociolog-etnolog, director coordonator al unui ansamblu folcloric (*Poarta Dorului*), creator de artă tradițională și modernă, scriitor, pictor, interpret de muzică populară și manager al unei companii de transport.

De-a lungul vremii am avut multe proiecte de suflet, dar cea mai mare împlinire am avut-o în urma organizării evenimentelor caritabile. Simt până-n măduva oaselor că dacă dăruim, vom dobândi!

De asemenea, colaborările importante pe care le-am avut, reprezentând România, peste hotare, alături de Ansamblul *Poarta Dorului* (pe care l-am înființat în anul 2005), la festivalurile de folclor, au contribuit mult la formarea mea.

Deplasările în țară și străinătate, pentru cercetare și culegere de folclor au fost o binecuvântare, căci întotdeuna m-am înconjurat de oameni de la care am avut ceva de învățat. Îmi plac oamenii care au o vibrație înaltă, care sunt modești și plini de înțelepciune, care pot ține un discurs la nivel înalt, dar totodată se pot face înțeleși și de oamenii fără prea multă școală.

Ionela Bran vrea să rămână în istorie ca OM, un OM care lasă o urmă pe unde trece!

Mulțumim, dragă Doamnă Ionela Bran, pentru profunzimea răspunsurilor oferite!

În fotografie: Ionela Bran și Tanța Tănăsescu

MIHAI COPEȚCHI-KOPECKY

CE SE MAI POATE SCRIE DESPRE MIHAI EMINESCU?

(Extrase din lucrarea: ,,**ASPECTE GEOPOLITICE DIN PUBLICISTICA EMINESCIANĂ”**, în curs de apariţie. Autor: Mihai COPEŢCHI – KOPECKY, oct. 2021)

*„**Începând cu Eminescu, întreaga cultură românească intră-n spațiul lumii moderne**.” (Acad. Victor Crăciun – Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni)*

Astăzi există o perspectivă interdisciplinară de reconsiderare a disciplinelor ,,clasice”, însă, nu mai există marea literatură, deconectată de la lumea modernă ci, doar, tendinţa de a reintroduce literatura și filosofia în centrul întrebărilor sociale, istorice, geografice şi – în mod surprinzător -, chiar geopolitice. Contrar a tot ceea ce se mediatizează, geopolitica – ca instrument util al cunoaşterii şi înţelegerii lumii actuale -, este vizibil absentă din literatura ,,de consum” - chiar și cea adresată tinerilor elevi și studenți -, cu subiecte de război, atlase geografice, etc. sau din romanele ,,istorice”.

Paradoxal, până şi Eminescu constatase, pe la anul 1880, că în jurnalistica românească:

… ***„cu aceeaşi uşurinţă cu care transcriem laudele ideilor moderne din gazetele străine, ne însuşim şi urile care nu ne privesc câtuşi de puţin, ba vedem citindu-se de către public cu oarecare sete romanele tendenţioase şi de senzaţie.”...***

Opera lui Eminescu n-a fost niciodată un teritoriu rezervat exclusiv doar istoriei literaturii româneşti. Filozofi, sociologi, economişti, istorici, ş.a.m.d. au descoperit în ea un preţios izvor de gândire, ceea ce a făcut ca, odată cu eforturile de editare a operei integrale, să apară şi unele antologii tematice, sugestive pentru varietatea şi profunzimea preocupărilor poetului. Mihai Eminescu, a avut la bază o solidă educaţie şi instrucţie de sorginte germană, influenţat puternic de filozofia schopenhauerianã, gândea şi vorbea fluent în limba germană, fără să-şi fi alterat filonul lingvistic nativ, românesc, de care era foarte mândru.

Multe fragmente din cursurile de istoria filosofiei audiate la Berlin, scrise în limba germană, s-au păstrat în caietele rămase de la poet şi care, încă, sunt studiate - de specialişti în opera sa - , de *„eminescologi”*. Tot acolo, Eminescu, a audiat cursuri de economie politică, filosofie, drept, egiptologie, medicină legală etc. şi a fost influenţat de marile culturi sau religii ale lumii: *Zoroastrism, Budism, Confucianism, Catolicism* sau *Ortodoxism*. Dar, totodată, a fost un patriot total, şi-a iubit patria şi neamul cu patimă nedisimulată, fapt pentru care a fost declarat, postum, ... naţionalist, fascist, antisemit, xenofob, etc. şi-n mod aberant de „original”, chiar de către contemporanii noştri, de secol XXI, drept *„protolegionar*”!

Ultima „licență intelectuală” a venit de la unul dintre prețioșii jurnalismului mioritic, care a spus despre Eminescu că este un … *„#hashtag*”[1]!

Pornind de la o realitate culturală, opera eminesciană deşi publică (per ansamblu), este necunoscută publicului, căci, conform opiniei unora, **„Eminescu este mai mult citat …decât citit”**, iar o „confruntare” cu o altă realitate a începutului de secol XXI, ne relevă un adevăr incredibil: o parte important a operei sale este, încă, considerată … interzisă! Din raţiuni greu de definit şi înţeles, în pofida clamărilor lozincarde, cu privire la libertatea de exprimare şi accesul „ne-ngrădit” la cultură! Poate, pentru că poezia, proza şi articolele publicate de Eminescu promovau spiritul naţional(ist) al vremii, inclusiv românismul. Dar, această stare de fapt, nu ne privează de dreptul de a accepta această nouă „dimensiune”, mai originală, și-n premieră, probabil: **aspectele geopolitice – nebănuite -, ale operei eminesciene!**

Printre avantajele unei astfel de abordări, în plus față de aspectele sale instructive, se pare că gradul de conștientizare asupra geopoliticii poate fi de mai mare interes în construirea dezvoltării mentale a oricărei persoane, chiar și, cu precădere, a celor mai tineri. Într-adevăr, în măsura în care raționamentul geopolitic se confruntă cu anumite puncte de vedere și exclude orice fel de formulare normativă, „invită” la exercitarea timpurie a unei gândiri logice sau aplicate. În cele din urmă, pentru cei care ar vedea în această întreprindere, o formă de literatură prea ambițioasă, pentru anumite categorii de cititori, intervine tentaţia de a opune şi o scurtă pledoarie: devine incitant să descoperi, făcând presupuneri conjuncturale despre problemele lumii (contemporane), combinând elemente şi idei din economie, ştiinţe politice, istorie, geografie și literatură.

Geopolitica este interesată de obiectivele ce vizează o regiune şi relaţiile dintre protagonişti, reflectă eterogenitatea spaţiului, condiţiile naturale, istoria, religia, diversitatea etnică sau alţi factori de influenţă. Aceasta ştiinţă oferă o imagine de ansamblu a lumii şi propune o viziune spaţială asupra unor evenimente, *„**ilustrează mai bine decât orice că această disciplină nu este o creaţie artificială şi că ea îşi are locul în câmpul fenomenelor sociale şi politice***”[2].

Una dintre cele mai uzitate definiţii descrie geopolitica ca o *„**ştiinţa care studiază raporturile dintre geografia statelor şi politicile specifice, dezvoltate, ale acestora***”. Conţinutul acestei definiţii a câştigat noi dimensiuni şi înţelesuri în semantica politico-diplomatică, de abia la începutul secolului XXI.

Mihai Eminescu scria, însă, cu mult înainte de apariţia multor definiţii „consacrate”:
*„**Natura poporului, instinctele şi înclinările lui moştenite, geniul lui,***

care adesea, neconştient, urmăreşte o idee pe când ţese la războiul vremii, acestea să fie determinante în viaţa unui stat, nu maimuţ[ăr]irea legilor şi obiceielor străine. Deci, din acest punct de vedere, arta de-a guverna e ştiinţa de-a ne adapta naturii poporului, a surprinde oarecum stadiul de dezvoltare în care se află şi a-l face să meargă liniştit şi cu mai mare siguranţă pe calea pe care-a apucat."….

Prin intermediul articolelor sale politice a acționat (și) în vederea pregătirii condițiilor pentru realizarea visului său suprem: **unirea tuturor românilor**. Potrivit aprecierii celui mai apropiat prieten și coleg, de la Cernăuți, Teodor Ștefanelli, „***Eminescu a fost cel mai adevărat reprezentant şi cel mai zelos propagator al simţământului de unitate naţională la noi***".

Despre Eminescu, "patrioții de serviciu" vorbeau/vorbesc constant despre „xenofobia și antisemitismul" lui, ambele acuzații fiind lipsite de legitimitate și provenind din păreri subiective și/sau deformate asupra scrierilor eminesciene. Dar, folosind un stil polemic, violent şi plastic, uneori de-un umor hâtru - fiind, în fapt, un creator liric, ceea ce-i accentua, în mod firesc, nota emoțională până la patetism -, poetul nu a ieşit din postura sa preferată, cea de ***analist economic şi politic***.

Posteritatea lui Eminescu, deși a fost deformată pe nedrept - și inutil -, și manevrată de toate regimurile politice care s-au succedat în România, nu s-a reușit, în niciun fel să i se „maculeze" imaginea. Restabilirea adevărului despre Eminescu este o datorie de conștiință a tuturor celor ce se mândresc cu el, nu numai de „casta" ziariștilor, scriitorilor sau exegeților. În mod surprinzător, până și scriitorii chinezi contemporani[3] apreciază opera eminesciană la justa ei valoare universală:

„***Vastitatea cunoștințelor sale este de admirat, Eminescu fiind un exemplu al intelectualului român din cea de-a doua parte a secolului XIX interesat de China, dovedind universalitatea și interesul pentru Orient, ...***"

Însă, cea mai însemnată parte a activității sale a scriitoricești a fost dedicată gazetariei şi implicit, fără a i se recunoaşte contribuţia, analizelor economice şi (geo)politice.

George Călinescu afirma, referindu-se la vocaţia de gazetar a lui Eminescu, că „**este poate cel dintâi gânditor politic român care şi-a sprijinit doctrina pe economie**".

„Desigur, tot ceea ce-a scris Mihai Eminescu, ca ziarist, se constituie ca un adevărat compendiu politic, rod al meditaţiei sale monumentale privind destinul și perspectivele României, o contribuţie de o oportunitate/profunzime extraordinară. Este deci, de la distanţă, **cel mai mare politolog român**, **doctrinarul temelie**. Dar, dacă ar fi încercat să exprime viziunea sa, şocantă pentru acele vremuri şi foarte supărătoare pentru mulţi, ca independent, nu avea nici o şansă să se facă auzit, să aibă vreun efect asupra conştiinţelor timpului (şi poate nici celor viitoare – având în vedere cenzura oarbă a „istoriei")"[4].

Într-o notă a academicianului Mihai Cimpoi, la apariția ediției a II-a a „***Integralei Eminescu"*** (Opera completă în 8 volume)[5], se sublinia:

„*Trăim o oră a dialogului valorilor care are loc la scară europeană şi mondială. Într-un atare dialog ne-am angajat, indiscutabil, şi cu Eminescu, cel care, la 1870, vorbea despre* ***necesitatea constituirii unei „Ligi Spirituale Europene",*** *care să armonizeze interesele continentale cu cele speciale (naţionale)."...*

Eminescu nu a fost doar poet, gânditor şi filozof, ci şi un jurnalist de excepţie, în această calitate, fiind printre primii, dacă nu chiar primul analist economic şi (geo)politic din istoria modernă a României.

Eminescu nu avea o pregătire formală de jurnalist, însă modul în care el îşi concepea şi redacta materialele denota inspiraţie din curentele filosofice create de Schopenhauer, fiind atras de combinaţia dintre filosofia dreptului, a statului şi a istoriei, din opera filozofului german. „*Diagnosticele*" - avertismentele, analizele şi soluţiile sale -, bazate pe o profundă cunoaştere a realităţilor româneşti, a istoriei şi a contextului european, sunt valabile şi astăzi. Ca observator pertinent al faptelor, evenimentelor, fenomenelor şi proceselor sociale interne şi externe, Eminescu a evaluat critic *summum*-ul de nereguli – disfuncţii, vulnerabilităţi, abuzuri şi infracţiuni -, cele mai multe constituindu-se în riscuri şi ameninţări majore la adresa securităţii naţionale a României". (Ene, G., 2013)

Spectrul politic la care se referea Eminescu era deosebit de complex, cuprinzând personalităţi şi fapte sociale de mare diversitate şi impact, dar şi probleme - şi teorii - privind, spre exemplu, formele fără fond, pătura superpusă, alianţele militare, diselecţia socială, compensaţia muncii, automorfoza, etc., cele mai multe abordate printr-o prisma vădit critică.

Citindu-i textele publicistice, editate în real sau în virtual – depinde de sursă ! -, orice cititor normal, are o senzaţie stranie, un fel de „déjà-vu", de parcă ar fi fost scrise acum, aici, dar ne scapă sursa, … autorul! De fapt, virtuală este proiecţia în prezent a majorităţii textelor eminesciene, apărute în publicaţiile vremii - cu aproximaţie între anii 1870-1889, - şi din manuscrisele publicate postum, cu oarecare dificultate. În perioada anilor 1870, când spiritul naţional românesc începuse să prindă rădăcini în urma unirii Principatelor Române, mulţi scriitori au militat pentru promovarea naţionalismului ca fenomen al iubirii de vatră strămoşească, a limbii române, a credinţei creştine ortodoxe şi a tradiţiilor ancestrale din spaţiul Carpato – Danubiano - Pontic. În acest context a început Mihai Eminescu să publice articole politice, economice și istorice, în care a promovat spiritul naţional românesc.

Având ca suport aceste considerente şi după o analiză temeinică a unei părţi importante a publicisticii lui Eminescu, rezultă, poate în premieră, o concluzie, ce-ar putea produce nedumeriri sau ironii, privind interpretarea din punct de vedere geopolitic a scrierilor sale. Argumentarea va fi susţinută, pentru început, cu acest pasaj de excepţie - extras din articolul „***În privirea politicei externe***", publicat pe 6 martie 1880 -, relevant pentru opera publicistică, (re)editată de-a lungul anilor:

... „*Ar fi regretabil, ar fi o nenorocire pentru noi dacă, a doua zi după recunoaşterea independenţei noastre, am cădea în greşeala ce o comitea odinioară Grecia în loc să ne inspirăm de politica noastră tradiţională. În ce constă însă aici tradiţiunea ? Ea constă în ceea ce ne impune chiar* ***poziţiunea noastră geografică****: de a evita orice provocare faţă de puterile noastre vecine şi de-a întreţine îndeobşte cu toate puterile cele mai bune relaţiuni. Prin aspiraţiunile noastre, prin dezvoltarea intelectuală ce şi-a dat România de jumătate de secol aproape, ea a căutat a se apropia de civilizaţiunea apuseană; ideile de progres, dezvoltarea noastră economică trebuie să fie pururea, ţinta noastră pentru a ne întări înlăuntru şi a inspira încredere în afară. Dacă puterile de la Berlin nu ne-au garantat neutralitatea, trebuie ca noi, prin atitudinea ce-o vom ţine-o, să nu ne depărtăm câtuşi de puţin de la o politică înţeleaptă, care să nu se inspire decât din propriile interese, româneşti, fiindcă este o probă evidentă că o asemenea politică este singura bună pentru România, fiindcă pururea am cerut-o, fiindcă regretăm şi astăzi că înaltul areopag european nu ne-a asigurat el însuşi condiţiile de existenţă ce le doream cu toţii pentru statul nostru. Noi nu putem decât regreta că se văd tendinţe de a (ne) angaja în(tr-o) politică bazată pe apropierea exclusivă către una sau cealaltă din marile puteri, depărtând-o astfel de la linia de conduită pe care o socotim singura bună, fiind inspirată numai din propriile noastre interese."*

Nu mai este un secret, faptul că, România s-a aflat şi se mai află încă - mai ales, din 2007, după integrarea în UE -, la interferenţa zonelor de influenţă a marilor puteri mondiale. Pe parcursul secolelor unele dintre aceste puteri au dispărut cu totul, altele s-au schimbat şi probabil încă se vor mai schimba, dar importanţa geopolitică şi geostrategică a acestei zone a rămas o constantă, în

timp, a relaţiilor internaţionale.

„Nenorocitele astea de ţări ale noastre *(Moldova şi Ţara Românească - n.a.)* ***sunt demult, dar mai cu seamă de la fanarioţi încoace, scena unui joc de intrigi internaţionale, cari se ţes, se încâlcesc, dar din nenorocire se discălcesc totdeauna în defavorul lor şi mai cu seamă a elementului românesc din ele.”*** (22 ian. 1880).

Mihai Eminescu a sesizat corect în majoritatea scrierilor sale politice, că, spre deosebire de poziţia geografică a unei ţări - care este fixă -, poziţia geopolitică variază, uneori pe perioade foarte scurte de timp, în funcţie de anumiţi factori socio-economici şi (geo)politici - chiar dacă la momentul respectiv, nu se „inventase” şi nu se utiliza noţiunea de „geopolitică”, iar raţionamentele analizelor, efectuate şi publicate, erau cât se poate de veridice prin argumentaţie -, fiind „aşezate” pe cunoaşterea temeinică a istoriei, geografiei şi a tuturor evenimentelor premergătoare marilor schimbări geopolitice ale finalului de secol XIX. La vremea aceea, în condiţiile istorice ştiute, unele adevăruri erau greu de acceptat chiar de contemporani, însăşi Eminescu constatând:

*…„**Se zice, şi cu drept cuvânt, că pentru a scrie istoria unei epoci trebuie să fi trecut câteva sute de ani de atunci încoace; contemporanii sunt cei mai răi istorici***. [...] „***Părerea mea individuală, în care nu oblig pe nimeni de-a crede, e că politica ce se face azi în România şi dintr-o parte şi dintr-alta e o politică necoaptă, căci pentru adevărata şi deplina înţelegere a instituţiilor noastre de azi ne trebuie o generaţiune ce-avem de-a o creşte de-acu-nainte. Eu las lumea ca să meargă cum îi place dumisale – misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele ţării e creşterea morală a generaţiunii tinere şi a generaţiunii ce va veni. Nu caut adepţi la ideea cea întâi, dar la cea de a doua sufletul meu ţine ca la el însuşi***. […] ***În loc ca un spirit nou de muncă şi de iubire de adevăr să intre în formele vechi ale organizaţiei noastre, s-au păstrat din contră incultura şi vechiul spirit bizantin, care au intrat în formele nouă ale civilizaţiei apusene. Nu ceva esenţial, nu îmbunătăţirea calităţii a fost ţinta civilizaţiei române, ci menţinerea tuturor neajunsurilor vechi, îmbrăcate în reforme foarte costisitoare şi cu totul în disproporţie şi cu puterea de producţiune a poporului şi cu cultura lui intelectuală***“…

Pornind de la premisa că românii nu au participat la edificarea noii civilizaţii moderne, ci doar au adoptat prin copiere o cantitate de forme, care cu greu puteau fi configurate în structuri instituţionale eficiente. Acesta este punctul zero de la care se poate porni analiza mesajului (geo)politic al gazetarului Mihai Eminescu. Şi tot de aici pot fi înţelese şi reacţiile poetului legate de principalele evenimente din epocă. Aşa îşi rezuma crezul jurnalistic Mihai Eminescu, şi, chiar şi din această frază, putem trage prima concluzie asupra viziunii pe care poetul o avea asupra gazetăriei: nu muncă simplă, informativă, ci activitate responsabilă, de formator de formator de opinie”.[6]…..

„Eminescu stăpânea cu desăvârşire cunoştinţa trecutului românesc şi era perfect iniţiat în istoria universală; nimeni din generaţia lui n-a avut în acest grad instinctul adevăratului înţeles al istoriei, la nimeni nu s-a prefăcut ca la dânsul într-un element permanent şi determinant al întregii lui judecăţi. E uimit cineva astăzi, după adăugirea unui imens material de informaţie şi atâtor sforţări ale criticii, când constată cât ştia, cât înţelegea acest om, şi gînditorul politic trebuie să admire ce mare era puterea lui de a integra faptele mărunte şi trecătoare ale vieţii publice contemporane în maiestuoasa curgere a dezvoltărilor istorice. Nu e de mirare că un asemenea limbaj care ar fi onorat orice ţară de veche cultură n-a fost priceput de contemporani cu o pregătire aşa de slabă, a căror minte nu se putea ridica la recunoaşterea aceloraşi adevăruri eterne”, ... (Nicolae Iorga, 1934).

*„**Concluziile lui Eminescu sunt științifice și patriotice, venind cu putere în apărarea independenței economice a României, în spiritul promovării intereselor vitale ale neamului său, înscriindu-se astfel ca un precursor ilustru al unor idei de mare importanță, chiar și astăzi***”. (Victor Crăciun, 1998)

Activitatea sa în domeniul ziaristicii, ce *„promitea a fi, de acum înainte, mai roditoare*“, ca jurnalist/analist, s-a desfăşurat în perioada 1877-1883, la cotidianul *„Timpul*”, unde avea acces nelimitat la fluxul de ştiri sosite pe telegraful agenţiei de presă „*Havas*“ (astăzi, „Reuters“), pe care trebuia să-l „exploateze”, procesând informațiile. Sursa de informaţii exploatată intens de către Eminescu a fost cea oferită [și] de presa străină, în relaţie directă cu ceea ce viza interesele ţării, cu obiectivele de siguranţă naţională în mod deosebit:

„Noi reproducem din ziarele străine tot ceea ce se atinge de ţară şi ne vine sub mână, bine fie sau rău fie, nu doar pentru că am recunoaşte vreo valoare intrinsecă acestor producţiuni efemere, ci pentru că ştim că în apusul Europei, opinia publică e o putere cu care trebuie să socotim, de care avem a ne teme uneori”.

Nu s-a limitat, doar, la sesizarea ameninţărilor ori riscurilor, ci adeseori s-a angajat în polemici cu publicaţii din Austro-Ungaria, Germania, Rusia, Anglia şi Franţa, denunţând atitudinile denigratoare ori tendenţioase la adresa României, de după 1859, şi chiar operaţiuni speciale concertate, realizate prin intermediul presei străine, mai ales în preajma şi/sau în timpul evenimentelor de impact, precum, abdicarea lui Cuza, instalarea unui rege străin, războiul de independență, „culisele” *Alianţei Israelite* - ce vizau penetrarea României -, sau cele austro-ungare în legătură cu preluarea controlului pe Dunăre, … etc. (Ene, G., 2013).

De altfel, perioada istorică în care Eminescu şi-a desfăşurat activitatea publicistică este cea din timpul „domniei” regelui Carol I, supranumit "*Întemeietorul*", pe care radicalul gazetar îl poreclise "*Îngăduitorul*", pentru a-şi exprima unele „rezerve” faţă de politica împăciuitoristă cu care regele de obârşie germană încerca să asigure un echilibru politic între toate forţele din cele două mari tabere, conservatorii şi liberalii. Multe dintre părerile pe care le-a exprimat despre evenimentele - şi protagoniştii lor -, nu corespundeau cu opiniile „consacrate” ale politicienilor vremii sau ale unor istorici.

Viaţa politică din Europa era dominată de „***chestiune orientală***” – apărută după războiul Crimeii (1853-1856) -, și a modului de partajare a teritoriilor eliberate ca urmare a disoluției Imperiului Otoman. În fapt, temă predilectă a analizelor „gazetărești” eminesciene.

Proiectele geopolitice ale celor trei mari imperii europene - ce includeau România şi Balcanii -, au „alimentat” analizele politice ale lui Eminescu, precum şi unele însemnări „ermetice” din caietele sale. Mihai Eminescu scrisese mult și despre „***chestiunea Dunării***”, cunoştea proiectul ţarist al marelui principat din sudul Dunării, citea asiduu presa europeană care ilustra cele mai teribile mișcări politice ale timpului său. În acest context, era perfect normal ca numele lui sau problemele dezbătute de el - în articolele sale (geo)politice -, să fie prezente în rapoartele serviciilor secrete imperiale austro-ungare cât și cele tariste.

Totul dovedește cât de utile i-au fost - gazetarului analist de mai târziu - studiile sale din perioada instruirii la Universitatea din Berlin, în formarea gândirii sale politico-economice.

În vara anului 1878 traduce din germană volumul I din „***Fragmente din istoria românilor***”, [din colecţia lui Eudoxiu Hurmuzaki], pe care îl editează în anul următor, ocazie cu care ia cunoştinţă, în baza unor informaţii confidenţiale, despre aspecte deosebit de relevante ale luptei românilor pentru existenţă şi afirmare, consolidându-şi pe suport juridic şi istoric ***„convingerile asupra poziţiei, rolului poporului român în Europa de sud-est şi asupra drepturilor sale.”***

Studiind cu atenție publicistica eminesciană, vom constata *„lejeritatea cu care trece de la educația literar-sentimentală la gândirea filozofică, analitică, și cum, nu metafora, nu epitetul capătă un rol precumpănitor, ci* ***viziunea***.” (Ungureanu, C., 2007)

E drept, de opera lui Eminescu, în general, s-au ocupat, lingviști, critici literari, exegeți și alți pătimași, dar, un subiect, aparent minor, tratat cu multă viziune spațială, genialitate poetică și stilistică, este cel din ***„Scrisoarea a III-a”***, în care a demonstrat că există un interes

de a desluși un important subiect istoric, dintr-un alt punct de vedere: geopolitic.

Poemul-epopee, „eroic", este o reprezentare ***epică*** a controversatei bătălii de la Rovine (1395), personajul principal fiind domnitorul (voievodul) Ţării Româneşti, Mircea cel Bătrân.

În acest context istoric, un prim moment al părţii întâi, din *Scrisoarea a III-a*, înfăţişeaza creşterea puterii otomane, un exemplu elocvent şi strălucit de analiză geopolitică comprimată … printr-o suită de alegorii!. Mihai Eminescu nu recurge la o înşiruire cronologică, seacă, de date istorice, ci prezintă totul prin imaginea visului sultanului Baiazid[7], în dialogul său cu Mircea cel Bătrân, prin exemplul ... viitoarei bătălii de la **..... Nicopole**, din septembrie 1396!

După acest tablou, Mihai Eminescu, continuă, descriind **... bătălia de la Rovine,** aceasta, de fapt, era ... un alt tablou! **Eroare cronologică sau expresia genialităţii eminesciene în folosirea alegoriei pentru nuanţarea unor anumite momente şi contexte istorice.?**

*„Scrisorea III este **o sinteza de elemente lirice, epice şi dramatice**, în care se îmbină armonios descrierea, naraţiunea şi dialogul, [...] prin care **poetul îsi exprimă propriile păreri în problemele păcii şi ale războiului** (la scară istorică şi cu finalitate filosofică).".* Cercetând cu atenție publicistica politică a lui Eminescu[8], aflăm informații relevante pentru economia temei analizate, niște detalii surprinzătoare, aproape neștiute, despre poziționarea geografică, strategică și geopolitică, a locului unde s-a desfășurat faimoasa confruntare militară dintre imperiul otoman și coaliția marilor puteri europene.

Așadar, despre acest context geopolitic medieval, se poate vorbi ca despre primul „**război european**" generalizat, la sfîrșitul secolului al XIV-lea, un război între marile „puteri" – în devenire -, dar, totodată și un conflict religios, între creștini și musulmani, ce pare că nu s-a terminat nici acum, la începutul secolului XXI.

Încă o dovadă a polimorfismului talentului și a creației lirice eminesciene, după cum remarca istoricul și criticul literar Cornel Munteanu[9]: ***„O altă distincţie ce se referă la inovaţiile geniului eminescian la nivelul formelor, a genurilor şi speciilor***."

Mai persistă în mentalul public prejudecăți și complexe politice, legate de opera și personalitatea lui Eminescu, care țin de evenimentele și aspectele geopolitice ale epocii, de înaltele şi controversatele interese (raţiuni) de stat ale momentului.

Articolele sale de presă au oferit o imagine dinamică a uneia dintre cele mai agitate perioade din istoria naţională, marcată de tumultul mizelor geopolitice dintr-o Europă efervescentă.

În 1883, Eminescu - deși, un europenist convins -, a trebuit să fie sacrificat, ca ziarist și om politic, pentru o iluzorie integrare a României în Europa de atunci.

Criticul literar **Dan C. Mihăilescu, în acest context, concluziona: … *„nu puţină lume în locul meu s-ar hazarda să vă spună că între gazetăria şi opera literară eminesciană este o legătură structurală, iar la rigoare, lucrul se poate demonstra cu destule argumente, fiecare dintre cele două planuri conservându-şi autonomia, indisociabile de ideologia autorului***."

Academicianul **Eugen Simion (şi critic literar prin excelenţă)** accentuează ideea:

„Eminescu a marcat în mod indiscutabil istoria presei româneşti, este unul din marii gazetari pe care i-a avut România. Publicistica lui ar trebui predată (nu numai) în şcolile de jurnalism pentru că tinerii ar avea ce învăţa. În articolele sale este o adevărată fantezie a ideilor. El chiar şi atunci când nu are dreptate, din punct de vedere literar are dreptate, atât de pătrunzătoare sunt ideile lui. Trebuie să-l judecăm cu grijă, în contextul epocii lui, când România venea după 500 de ani de ocupaţie turcească şi era firesc ca el să susţină protejarea identităţii naţionale. Dacă judecăm acum, putem spune că din punct de vedere social aveau dreptate cei care vroiau să modernizeze România. Dar, în acelaşi timp, era nevoie ca această modernizare să se facă sub rezistenţa unui spirit critic. Şi Eminescu a reprezentat în mod strălucit acest spirit critic (al epocii). ***Era un om al ideilor, dar era şi foarte bine informat. Citea gazetele nemţeşti, multe idei din articolele sale sunt idei care circulau în Europa, el nu era în afara timpului său."……***

Fără a fi om politic, Eminescu a prezentat şi a analizat, documentat şi „la rece", viaţa politică românească din cea de-a doua jumătate a veacului al XIX-lea. În această calitate - gânditorul, analistul și jurnalistul -, a intrat în dialog cu societatea contemporană şi cu istoria, a privit cu ochi critici moravurile societății şi a propus soluţii pentru situaţia economică şi politică a ţării.

„Astfel stau **eu** în lume, ...ca litera cea moartă,
Ca o ruină tristă, fapt împietrit de
soartă,
Dar voi nu înţelegeţi, cuprinsul meu adânc, [...]
Eu nu-s din lumea voastră, eu nu-s din timpul vost."

„Semnificaţia finală a metaproverbului, aşa cum apare mai sus, este o provocare pentru generaţiile de astăzi, la valorizarea sa existenţială. Indirect, Mihai Eminescu invită posteritatea la descifrarea sensurilor majore ale existenţei şi creaţiei sale de excepţie" [10].

Așadar, … ce se mai poate scrie despre Mihai Eminescu ?!

Este o întrebare care, poate, surprinde, dar, stăruie în mintea oricui și nu trebuie să ni se pară inadecvată atâta timp cât oameni dedicaţi, cu o pregătire intelectuală remarcabilă - denumiţi generic şi cu consideraţie „*eminescologi*" -, au ştiut să-l citească şi să-l înţeleagă bine pe Eminescu - mereu într-o cheie nouă -, lărgind aria interpretării operei sale, astfel că „şi-au umplut şi împlinit viaţa cu cercetarea operei eminesciene"![11] …….

„Aspectele geopolitice din publicistica eminesciană", departe de a fi considerată „o lucrare de „*eminescolog*"", este, probabil – înainte de toate -, o abordare inedită - o premieră românească -, ce poate fi un răspuns pertinent şi convingător, ***cumcă***[12] (re)descoperirea excepţionalităţii operei eminesciene, încă, n-a ajuns la final şi nici nu s-a epuizat!

Această nouă abordare, inedită și mai profundă, a operei politice eminesciene, despre unele aspecte geopolitice ale „operei interzise" – cum, mai este din nefericire considerată și astăzi -, ne întărește convingerea existenţei unui filon puternic de gândire geopolitică, aflat în subsidiarul mesajului lirico-filozofic, curmat brusc, prematur și nedrept.

[1] Un „***#hashtag***" este o modalitate de etichetare a tipului de conținut în varianta online. Astfel, o postare pe Facebook sau Instagram folosește hashtag-ul „**#Eminescu**", cu un click se vor grupa mesajele cu hashtagul #Eminescu. Practic, un hashtag ordonează un subiect în acelaşi loc, fără a fi nevoie de o pagină specială.

[2] Paul Dobrescu, *Geopolitica,* Ed. Comunicare.ro, Bucureşti, 2008,

[3] „***Istoriei schimburilor literare dintre China și Europa centrală și de Est***" – autori, Ding Chao și Song Binghui -, publicată în 2018 la Shandong și în 2020 la București.

[4] „*Eminescu doctrinarul-temelie al politologiei românești*"- „***Certitudinea***", nr. 70/aug. 2020, autor I. Roșca.

[5] 2008, Editura Gunives, Chișinău, Rep. Moldova. ".

[6] Extrase și adaptare din articolul „***Cronicarul Mihai Eminescu***", *Sursa*: www.adevărul.ro

[7] O legendă orientală, preluată de la istoricul german Joseph Hammer, *Geschichte des otomanisches Reiches*, unde este vorba despre creșterea vertiginoasă a unui copac uriaș a cărui umbră cuprinde întreaga lume, așa cum în realitate s-a întâmplat cu Imperiul Otoman, între secolele XIV-XVIII.

[8] Articolul „*Politische corespondenz* publică" ..., din 8 martie 1879.

[9] ***Polimorfismul operei lui Eminescu***, *Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Wydanie I, Kraków 2012.

[10] STUDII EMINESCOLOGICE 14, publicaţie anuală a Bibliotecii Judeţene „Mihai Eminescu", Botoşani, în colaborare cu Universitatea Al. I. Cuza, Iaşi, Ed. Clusium, 2012.

[11] Idem

[12] ***Qumque*** – *oricum, orișicum* -, adverb/conjuncție, termen folosit cu osârdie de Mihai Eminescu, în textele sale.

Dr. CONSTANTIN CORNEANU

O cedare sub amenințarea forței (1)

Capitularea Franţei (22 iunie 1940) a bulversat opinia publică românească şi nu numai, marcând, totodată, sfârşitul unei concepţii şi al unei orientări de politică externă. Alexandru Cretzianu, secretar de stat la Ministerul de Externe, mărturisea: „În România, ca în multe alte ţări din Europa, invincibilitatea armatei franceze a fost multă vreme o dogmă, o axiomă, un dat fundamental în orice discuţie politică. Până şi puţinii germanofili din mijlocul nostru nu şi-au imaginat, probabil, niciodată că forţele lui Gamelin vor fi zdrobite şi puse pe fugă de către Wehrmacht, în numai câteva zile de luptă. Nu voi încerca să descriu aici dimensiunile influenţei înspăimântătoare pe care a avut-o asupra noastră prăbuşirea Franţei".

O cerere surprinzătoare

În seara zilei de 23 iunie 1940, la Moscova, în cursul unei întrevederi între ministrul de Externe al URSS, Viaceslav M. Molotov şi contele von der Schulenburg, ambasadorul Germaniei, desfăşurată din iniţiativa primului, acestuia din urmă i s-a comunicat că URSS doreşte soluţionarea problemei Basarabiei fără nici o amânare. Guvernul de la Moscova dorea în acelaşi timp şi Bucovina, despre care Molotov a pretins că ar avea populaţie ucraineană. *„Eu i-am arătat lui Molotov că renunţarea de către Uniunea Sovietică la Bucovina, care nu a aparţinut niciodată, nici chiar Rusiei ţariste, ar facilita în mod substanţial o soluţionare paşnică. Molotov a răspuns că Bucovina constituie ultima parte care mai lipseşte dintr-o Ucrainină unificată şi tocmai din această cauză, Guvernul sovietic trebuie să acorde importanţa cuvenită rezolvării acestei probleme, în mod simultan cu problema Basarabiei. Cu toate acestea, Molotov nu a exclus cu totul posibilitatea renunţării la Bucovina, în cursul negocierilor cu România",* telegrafia contele von der Schulenburg în cursul zilei de 26 iunie 1940, la orele 12.59 a. m.

Guvernul german a fost informat cu promptitudine de cererile sovietice printr-o telegramă transmisă la ora 21.16 şi recepţionată la ora 23.20. Răspunsul Berlinului avea să vină peste 42 de ore. Hitler a fost uluit de cererile sovietice şi de caracterul lor intempestiv. Ministrul de Externe Joachim von Ribbentrop a fost solicitat să dea explicaţii referitoare la interesul sovietic pentru Basarabia. **„După câte îmi amintesc** – avea să declare von Ribbentrop - **faptele s-au întâmplat precum urmează: în timpul delimitării sferelor reciproce de interes din Europa Răsăriteană, atunci când s-a menţionat Sud-Estul european, sovieticii au exprimat interesul lor pentru Basarabia. Cu această ocazie, am declarat oral dezinteresul nostru faţă de chestiunea basarabeană. Însă, având în vedere faptul că relaţiile germano-sovietice erau încă vagi şi pentru a nu formula în mod explicit, în scris, recunoaşterea revendicării ruseşti, de teama unor indiscreţii posibile, am căutat prin protocol o formulare mai generală, astfel încât, atunci când s-a discutat situaţia Europei sud-estice, am declarat la modul cel mai general că Germania este dezinteresată din punct de vedere politic în aceste regiuni, adică în sud-estul european. În schimb am accentuat corespunzător interesul economic german din aceste teritorii, în conformitate cu instrucţiunile Führer-ului şi, după câte îmi amintesc, în conformitate cu o directivă specială a Führer-ului, primită înaintea plecării mele la Moscova**". În documentele germane capturate şi publicate, mai apoi, de către Aliaţii Occidentali, respectiv de către o editură engleză, care a reprodus documentele emise sau recepţionate pe Wilhelmstrasse, nu se regăseşte nici o directivă specială a Führer-ului, invocată de J. von Ribbentrop, prin care Hitler l-ar fi autorizat *„să declare dezinteresul Germaniei faţă de teritoriul sud-estic al Europei,*

chiar până la Istanbul şi Strâmtori, dacă era necesar".

Având în vedere cele întâmplate la Moscova, la 23 august 1939, precum şi cererile sovietice, Hitler a fost incapabil de o reacţie conformă cu împrejurările, în condiţiile în care Germania nu mai era dispusă să-şi respecte chiar toate angajamentele luate faţă de Uniunea Sovietică. **„Faptul că urma să fie ocupată Bucovina de Nord, străvechi pământ al Coroanei austriece, l-a zguduit pe Hitler. El a recepţionat acest pas al lui Stalin drept un indiciu al presiunii ruseşti către Vest",** mărturisea von Ribbentrop în memoriile sale.

Planuri şi pregătiri de luptă

Conducerea politică şi militară a României hotărâse, încă din cursul lunii mai 1940, rezistenţă cu orice preţ pe linia Nistrului *„fără gând de retragere".* Propunerea comandantului Armatei 4 române de a se elabora o serie de studii şi a se organiza exerciţii pentru o eventuală retragere sub presiunea inamicului de la Est a fost respinsă, pentru a *„nu se semăna îndoială în sufletele comandanţilor care trebuiau să se bată pe Nistru".* La 10 aprilie 1940, Comandamentul Armatei 4 a înaintat eşalonului superior (Grupul de Armate nr. 1) studiul intitulat: *„Trecerea Armatei 4 din Basarabia peste Prut, sub presiunea inamicului, contând pe forţele disponibile".* Cererea de a se începe imediat sporirea trecerilor peste Prut, având în vedere o posibilă retragere, a făcut obiectul unei noi intervenţii, la 17 aprilie 1940, pe lângă Grupul de Armate nr. 1, care a solicitat Marelui Stat-Major luarea de măsuri în acest sens. În ciuda demersurilor Marelui Stat-Major pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice, nu s-a întreprins nimic.

Grupul de Armate nr. 1 a ordonat, la 18 aprilie 1940, Armatei 4 să execute recunoaşteri în vederea organizării de capete de pod la est de Prut, pentru a putea ajuta trupele în cazul unei posibile retrageri. Ordinul a fost executat cu promptitudine. Pe 25 mai 1940, Armata 4 a convocat, la Tecuci, comandanţii corpurilor de armată din subordine, pentru a-i informa asupra modului de retragere a marilor unităţi din subordine în caz de presiune din partea sovieticilor. Comandantul geniului Armatei 4 a primit ordin să înceapă repararea podurilor umblătoare şi să pregătească poduri pe plute. Comandamentul Armatei 4 a elaborat un plan de acţiune în caz de agresiune la frontiera de Vest. Planul prevedea evacuarea teritoriilor în două faze: în perioada de tensiune politică şi în perioada mobilizării.

Autorităţile politice şi militare de la Bucureşti trecuseră la întocmirea, în mai 1940, a planurilor de evacuare a teritoriilor revendicate de sovietici, intitulate codificat *„Tudor-1940"* şi *„Mircea-1940".* Ambele planuri preconizau că, *„în principiu, organele militare şi administrative nu părăsesc teritoriul lor decât atunci când trupele*

operative sunt pe punctul de a-l evacua în întregime”. Pentru asigurarea loialităţii *„familiile funcţionarilor respectivi se evacuau anticipat”*, iar trupelor operative le revenea obligaţia *„de a înştiinţa, la timp, aceste organe asupra momentului retragerii şi să le asigure mijloacele de transport necesare”.* Planurile *„Tudor-1940”* şi *„Mircea-1940”* urmau să fie definitivate până la 1 iunie 1940.

Evoluţia evenimentelor din Basarabia a împiedicat finalizarea şi punerea în aplicare a acestor planuri de evacuare. Singurul plan de evacuare executat de către autorităţile române, în anul 1940, a fost cel întocmit de Rezidenţa Regală a Ţinutului „Marea” privind evacuarea Cadrilaterului. Planul a fost aprobat, la 12 august 1940, de către Marele Stat-Major român iar principiul de bază al evacuării era că *„primează nevoia salvării repede şi în ordine a resurselor, iar nu favorizarea unora din elementele evacuabile, în detrimentul întregii operaţiuni”*.

Situaţia de la frontieră devenea alarmantă cu fiecare clipă ce se scurgea. În noaptea de 24 spre 25 iunie 1940, s-au înregistrat intense deplasări de trupe sovietice între Kuty şi Sniatin. Divizia 7 infanterie, aflată în Bucovina, a amorsat toate dispozitivele de distrugere dintre frontieră şi poziţiile înaintate ale Detaşamentului Lăpuşna. Având în vedere degradarea continuă a situaţiei politico-militare de la frontieră, unităţile subordonate Diviziei 8 infanterie, cu garnizoana de pace la Cernăuţi, respectiv Regimentele 8 vânători, 3 grăniceri, 29 infanterie, 12 şi 17 artilerie, erau gata de luptă, departe de periferiile Cernăuţiului. În cursul zilei de 25 iunie 1940, Secţia a II-a din Marele Stat-Major a avertizat eşaloanele superioare că *agresiunea sovietică contra României este din ce în ce mai probabilă*, în condiţile în care activitatea aeriană a sovieticilor la frontiere luase aspectul unei veritabile agresiuni. În zona de responsabilitate a Corpului de Cavalerie, aflat în sudul Basarabiei, s-a preconizat o tactică de apărare activă, ordonându-se recunoaşteri aeriene dincolo de Nistru, pe o adâncime de 10 km. La ora 18.00, a sosit la Moscova răspunsul telefonic al lui Ribbentrop la cererile lui Molotov: *„1. Germania se conformează acordurilor de la Moscova. De aceea, ea nu este interesată în problema Basarabiei (...); 2. Pretenţiile Guvernului sovietic asupra Bucovinei reprezintă un element nou. (...); 3. În restul României, Germania are interese economice foarte importante (...); 4. (...) Aşa cum stau lucrurile, suntem de părere că o reglementare paşnică, în conformitate cu vederile Rusiei, este perfect realizabilă, cu condiţia ca problema să fie tratată cum trebuie. Am fi recunoscători Guvernului sovietic dacă ne-ar comunica ideile sale asupra tratării viitoare a problemei”.*

Pe baza rapoartelor informative venite de la unităţile aflate la frontiera de Est, recunoaşterilor aeriene şi a altor informaţii, Marele Stat-Major român a confirmat, puţin după miezul nopţii de 24 spre 25 iunie 1940, Grupului de Armate nr. 1 ordinul să efectueze, în zori, zboruri de recunoaştere pe toată lungimea Nistrului, fără trecerea frontierei. Şeful Marelui Stat-Major, generalul Florea Ţenescu, a ordonat, personal, comandanţilor Armatelor 3 şi 4 române să se intre imediat în dispozitivul de apărare, cu toate trupele prevăzute în planurile de operaţii. **Generalul Nicolae Ciupercă, comandantul Armatei 4, a cerut lămuriri prin reţeaua telegrafică Hugues: prin „imediat” trebuie înţeles „în două-trei ore?” sau „imediat”, pur şi simplu. Generalul Ţenescu a ordonat: două-trei ore.** Comandamentele de la Roman, Bacău şi Tecuci au fost informate că din ordinul ministrului Apărării Naţionale urmează a fi deplasate spre Est unităţile de pontonieri-fluvii, tancurile şi artileria grea aflate în subordinea nemijlocită a Marelui Cartier General.

Intrare în poziţii de luptă

Începând cu ora 14.00, din ziua de 26 iunie 1940, unităţile subordonate Corpului 10 Armată, dislocat în Bucovina, respectiv Diviziile 7, 34 şi 8 infanterie, Grupul 3 grăniceri, precum şi cele 10 detaşamente de siguranţă, au primit dispoziţii detaliate referitoare la intrarea în poziţiile de luptă în cel mai desăvârşit secret, avizând trupele că ar fi fost vorba despre o aplicaţie curentă, iar dispozitivele urmau a fi camuflate cu maximă grijă, urmând ca ostaşii să dispună de muniţie şi hrană, spre a fi în orice moment gata de operaţii. O oră mai târziu, primea ordin de desfăşurare pentru luptă şi Divizia 2 cavalerie aflată în Basarabia de Nord. Divizia 12 infanterie a raportat, în cursul zilei, că toate distrugerile din prima linie a frontului erau amorsate. Subunităţile Regimentului 35 infanterie desfăşurate pe Nistru au primit muniţie nouă.

Discuţiile purtate la Palatul Regal din Bucureşti, între Ernest Urdăreanu şi Manfred von Killnger, l-au convins pe Mareşalul Palatului că misiunea lui Killinger consta în a-i oferi eventual o mână de ajutor lui Wilhem Fabricius în cazul în care românii trebuiau supuşi la presiuni ca să accepte pretenţiile sovieticilor. Manfred von Killinger a declarat că Berlinul nu putea întreprinde nimic şi a sfătuit factorii de decizie români să se înţeleagă într-un fel sau altul cu Rusia sovietică, cedând la nevoie o fâşie de teritoriu, pe care o vor recupera mai târziu. *„Convorbirea cu Urdăreanu* - telegrafia von Killinger la Berlin - *a avut acelaşi conţinut ca şi cea cu Mihail Moruzov. Numai că în cazul convorbirii cu Urdăreanu am accentuat inutilitatea şi, mai ales, lipsa de speranţă a unei bătălii cu sovieticii”*.

La Moscova, s-a desfăşurat o nouă întrevedere între ministrul Germaniei, contele von der Schulenburg, şi V. M. Molotov. *„Pe baza convorbirii pe care a avut-o cu mine ieri* - consemna contele Schulenburg -*, guvernul sovietic a decis să-şi limiteze pretenţiile asupra Bucovinei de Nord, inclusiv asupra oraşului Cernăuţi. În conformitate cu opinia sovietică, linia de demarcaţie ar urma să unească punctul cel mai sudic al Ucrainei de Vest cu muntele Kniatiasa, la est de Suceava, trecând apoi prin nord-est de Herţa, spre Prut, unde Rusia sovietică va obţine o legătură feroviară directă din Basarabia, prin Cernăuţi, până la Lemberg”*. Prezenţa a numeroase divizii sovietice, identificate de cercetarea românească, susţinute de brigăzi blindate, concentrate pe malul Nistrului, însoţite de aviaţia care viola permanent spaţiul aerian al României în incursiuni din ce în ce mai adânci, provoca mai mult decât o îngrijorare.

În seara zilei de 26 iunie 1940, la ora 22.00, V. M. Molotov i-a înmânat, la Kremlin, ministrului Gheorghe Davidescu nota ultimativă privind cedarea Basarabiei şi a Bucovinei de Nord. *„Politica lui Titulescu* - scria Pamfil Şeicaru -, *aceeaşi ca şi politica lui Carol, îşi arăta blestematele ei roade. Ar fi nedrept să se spună că a existat un veritabil curent de prietenie în favoarea Rusiei Sovietice! Lovitura din iunie 1940 sancţiona o politică total străină de interesele de viaţă ale neamului românesc”*. Concomitent cu citirea ultimatumului sovietic de către Molotov, la ora 22.00, a fost emis de către Marele Stat-Major sovietic şi Ordinul de Operaţii nr. 001, care urma a fi transpus în practică, la 28 iunie 1940, de către trupele ce aveau să invadeze Basarabia şi Bucovina de Nord în cazul în care România nu ar fi acceptat ultimatumul sovietic. La ora 22.15 postul de radio Chişinău şi-a încheiat emisiunea cu un program de cântece iar ultima piesă transmisă a fost aria toreadorului din opera *Carmen* de Bizet. În dimineaţa de 27 iunie 1940, la ora 02.00, regele Carol al II-lea a fost trezit din somn de un telefon, din partea lui Ernest Urdăreanu, care l-a informat că ministrul Davidescu de la Moscova a telefonat pentru a-l informa că Molotov i-a remis o notă ultimativă, după care toate legăturile telefonice cu Moscova au fost întrerupte.

La ora 03.00 generalului Vasile Atanasiu, comandantul Corpului 3 Armată din Chişinău, i-a parvenit ordinul telegrafic cifrat nr. 10.367, semnat de generalul Ioan Ilcuş, ministrul Apărării Naţionale. **Ordinul era foarte clar: intraţi imediat în dispozitiv şi fiţi gata de acţiune azi, 27 iunie, în zorii zilei.** Ordinul nr. 21.035 al Armatei 3 române privind intrarea tuturor trupelor din Bucovina şi Basarabia de Nord în dispozitivele de apărare a fost emis la ora 03.15. Subunităţile Diviziei 7 infanterie au început, la ora 03.30, să se instaleze în poziţiile de luptă. Un ordin similar al Armatei 4 române a sosit la punctul de comandă al Corpului de Cavalerie, la Bolgrad, la ora 03.45, unde au început pregătirile pentru transferul comandamentului într-un punct de comandă operativ, amenajat din timp la Tarutino. Rezervele marii unităţi au fost alarmate. Oficiile telefonice şi telegrafice din Basarabia au fost puse sub pază militară. Armata 3 română a raportat la Bucureşti, la ora 03.58, că ordinul de intrare în poziţiile defensive fusese comunicat tuturor marilor unităţi din subordine.

(Va urma)

TANȚA TĂNĂSESCU

În atelierul Mariei Rădulescu, lucrul în ipsos dus la nivel de artă

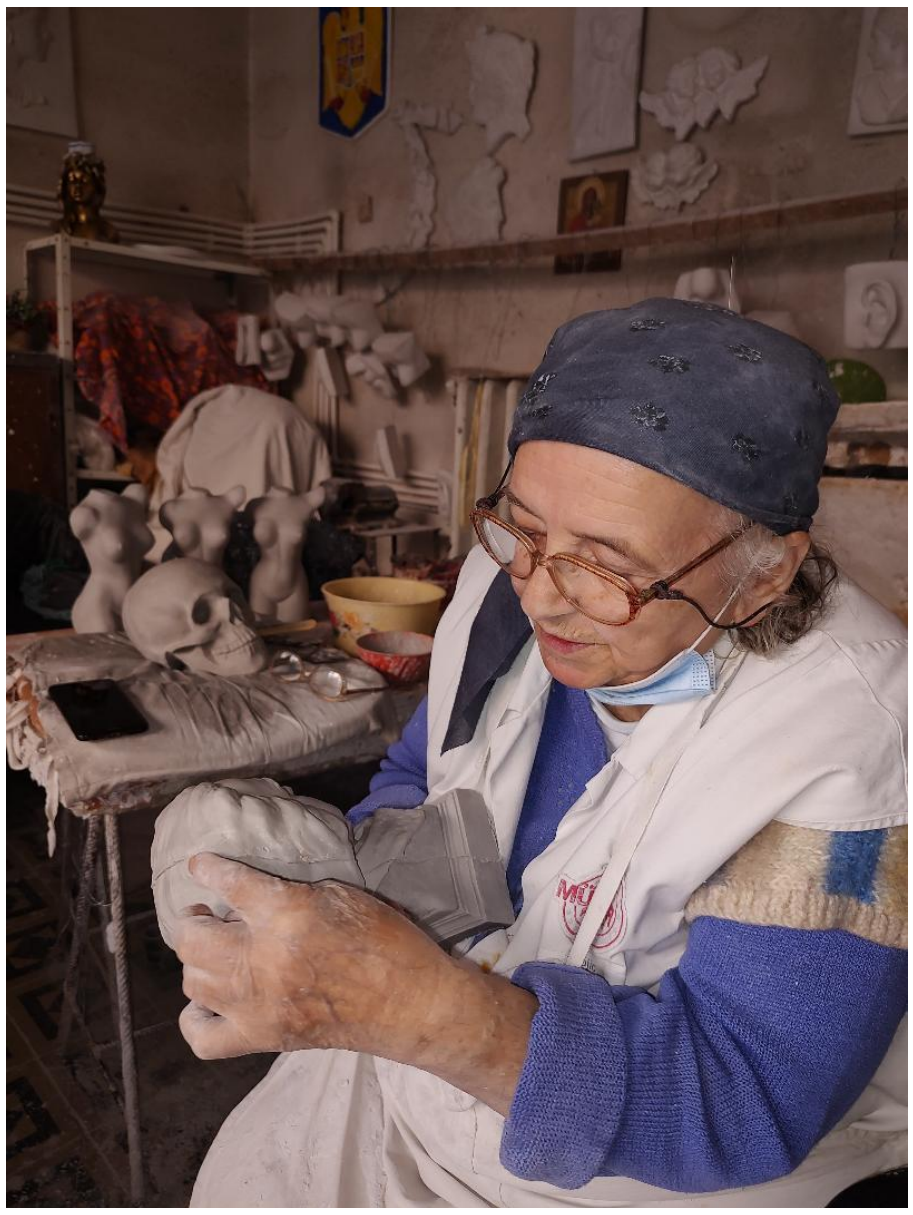

Maria Rădulescu a făcut cunoștință cu lucrul în ipsos la 20 de ani, fascinată fiind de lucrările pe care le executa unchiul său. A fost dragoste la prima vedere. O dragoste care durează de 66 de ani.

A avut toată viața aceeași meserie, pe care o continuă și acum, în atelierul său de pe Calea Griviței 35, vis-s-vis de Universitatea Națională de Arte, unde lucrează de luni până vineri, în fiecare săptămână.

Am intrat în atelierul de lucru al Doamnei Rădulescu, pe care îl stăpânește din anul 1997, și mai totul era alb: lucrările cu zei, zeițe, busturi, efigii și medalioane cu figuri cunoscute dintre scriitori, compozitori, elemente arhitecturale de decor, halatul, mâinile artistului, și peste tot o pulbere albă...

Tanța Tănăsescu: Doamna Maria Rădulescu, sunteți un artist al lucrului în ipsos de peste șase decenii, lucrați de la 20 de ani în acest domeniu...

Maria Rădulescu: Da, acum am 86 de ani, îi fac pe 25 decembrie, de Crăciun. Dar sunt trecută pe certificat pe 2 ianuarie pentru că atunci când m-am născut nu era nimeni la Primărie.

T.T.: Sunt fascinată și de ochii dumneavoastră albaștri, senini, și de chipul luminos. În general se spune despre artiști că nu au o viață ușoară, că au parte de multe provocări până ajung la recunoaștere, la succes. Cum este?

M.R.: Nu cred, mamă. Toată viața am muncit, de aia și sunt așa, mai sensibilă, la anii ăștia. Ba vine o tensiune, ba vine o amețeală... dar care trece.

T.T.: Doamna Rădulescu, cum s-a născut în Dumneavoastră fascinația pentru această artă? Cum ați început?

M.R.: Eu am avut un unchi, fratele lu' tata, care a venit de mic copil în București, la alt unchi de-al lui. Unchiul a lucrat la ruda aia și apoi am venit eu la unchiul meu. Am stat în atelier cu unchiul, mătușa, și am lucrat cu ei. Pe atunci unchiul meu lucra la Palatul Regal (actualul Muzeu Național de Artă al României n.n.), care se refăcea după bombardament. Eu m-am dus cu mâncare la el și ...văd că a turnat un capitel mare, și când am văzut că a scos din tipar așa o frumusețe i-am zis:

- Mă unchiule, meseria asta vreau s-o învăț și eu de la matale!

- Hai, hai în atelier! mi-a zis. Și m-a luat în atelier și am lucrat cu el ani de zile.

Apoi am lucrat și în alte locuri, pe unde erau lucrări de făcut. Mai târziu am ajuns sa lucrez și la Casa Poporului, la Ministerul Apărării Naționale, de unde am ieșit la pensie.

T.T.: Au fost lucrări individuale sau au fost lucrări de grup?

M.R.: Au fost lucrări de grup. Pe vremea lui Ceaușescu nu aveai cum să faci atelier, nu prea îți dădea voie, deși erau unii. Și eram mică și eu atuncea, cât aveam? 20 de ani...După aia l-am cunoscut pe soțul meu, sculptorul Gheorghe Rădulescu. Am lucrat la Festivalul 23 August foarte mult, când s-a construit festivalul, în 1953. Îmi aduc aminte că

eram mulți acolo când lucram. Acolo l-am cunoscut și pe soțul meu. Soțul a fost sculptor. Am avut multe lucrări de la el dar le-am dat și eu pe toate. Am zis ca dacă mor mâine-poimâine, se aruncă. Și mi-am zis să iau și eu un ban.

T.T.: Ați avut și expoziții de-a lungul timpului?

M.R.: Nu. Soțul a participat la expoziții, cât trăia, de câteva ori, cu lucrările lui.

T.T.: Sunt în oraș lucrări expuse, realizate de soțul dumneavoastră?

M.R.: Nu, nu sunt. Eu ce-am vândut, am vândut în particular.

T.T.: În ce lucra soțul dumneavoastra?

M.R.: Tot în ipsos. El a fost angajat apoi la Arte Plastice și îi învăța pe studenți cum să lucreze.

T.T.: Cum vedeți viitorul acestei arte? Considerați că va avea continuitate sau vom ajunge să facem totul pe calculator, în mod industrial?

M.R.: Văd că acum se face pe calculator, se face din plastic. Vedeți, arta acum a decăzut, nu se mai fac monumente cum se făceau înainte. Pe vremea lui Gheorghe Gheorghiu Dej aveam mult de lucru, monumente turnam. Am turnat cu soțul meu la monumente mari, la Han (Oscar), la Jalea (Ion), la Irimescu (Ion), la Baraschi (Constantin). La Baraschi, cel puțin, mereu aveam.

T.T.: Adică făceați mulaje pentru ei?

M.R.: Le turnam. Ei le modelau, și îi ajuta și soțul meu că era și el sculptor, după aia le turnam noi în ipsos. Apoi se ducea la Combinat și le făcea în bronz. Sau le dădea la cioplitori și le cioplea în lemn, în marmură. În Cișmigiu, de exemplu, sunt foarte multe lucrări de-ale lui Baraschi cioplite în marmură. După ce le făceam noi în ipsos, venea cu niște compasuri... Baraschi avea atelier și casă la Izvor și lucram acolo.

T.T.: Care dintre acești artiști pe care îi pomeniți v-au fost cei mai dragi?

M.R.: Cel mai frumos, Baraschi a fost. Era și Jalea, și Maestrul Han...toți au fost buni.

T.T.: Puteți să ne împărtășiți o amintire din ce ați trait alături de ei?

M.R.: Nu prea făceam glume cu ei, erau oameni serioși. Vorbeam cu ei, vorbeau cu noi. Eu modelam, ei faceau formele, nu le făceam eu. Eu am turnat mai mult, nu am sculptat. Eu nu sunt artistă, ca să zic că modelez eu. Iau capul ăla și încep să-l fac eu. Nu pot. Eu fac numai copii după altă lucrare.

T.T.: Și cum realizați copia? Care este tehnica de lucru?
M.R. Cu cauciuc siliconic. În două etape. Întâi partea de deasupra, pun cauciuc peste. A doua zi, sau după două zile, întorc pentru partea din spate. Și se face din două bucăți. Se fac două capace.

T.T.: E vreo lucrare care vă este cea mai dragă?

M.R.: Toate îmi plac. Dacă mă uit la fiecare, fiecare e frumoasă. Nu pot să spun că una e mai frumoasă ca cealaltă. Îmi place David...toate îmi plac...

T.T.: Dacă cineva vrea să achiziționeze din lucrările dumneavoastră, cum să procedeze? Înțeleg că nu sunt distribuite altundeva.

M.R.: Aici vine, la atelier.

T.T.: Aveți și bust cu Eminescu, Doamna Maria?

M.R.: Da, am acolo sus, pe raft. Opera, făcută în ipsos, e a soțului meu Rădulescu Gheorghe. Aici mai vedeți pe Mozart, George Enescu, Goethe, Ceaușescu și Ceaușeasca – modelate tot de soțul meu. Medalionul *Eminescu* este opera sculptorului Gheorghe Adoc.

T.T.: Văd și un medalion cu cosmonautul Neil Armstrong, primul om care a călcat pe Lună, pe 21 iulie 1969, și primele vorbe pe care le-a rostit acolo și au rămas celebre sunt: "*Un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire*". Cum a ajuns aici?

M.R.: Au fost niște securiști pe vremea aia, au venit la soțul cu poza și l-au întrebat dacă poate face o medalie cu chipul lui Neil Armstrong.

În 1974 soțul a trimis medalionul prin poștă la NASA. Apoi a primit scrisoarea de mulțumire care este expusă alături, pe peretele atelierului. Și poza primită pentru model e expusă aici pe perete. În prezent medalionul transmis atunci lui Neil Armstrong este expus la un muzeu dedicat explorării spațiului extraterestru din Ohio, SUA.

T.T.: Sunt muzee care să vă propună să participați la realizarea unor lucrări?

M.R.: Nu, niciodată.

T.T.: Cum vă procurați materia primă?

M.R.: Se găsește, nu e nici o problemă cu asta. Dai telefon și ți le aduce imediat.

T.T.: Mai faceți și alte busturi?

M.R.: Cine să le facă? Soțul e mort din ’81. N-are cine să mai facă. Nu prea mai fac nici studenții. Ei fac din astea moderne.

T.T.: Cine vă duce mai departe opera? Arta pe care Dumneavoastră ați ținut-o vie peste 6 decenii? Sunt tineri sau studenți care au dorit sa se formeze în această specializare?

M.R.: Nu a vrut nimeni să stea aici. Este acum cu mine Paula, care poate va dori să stea aici până la sfârșitul vieții ei, îi rămâne atelierul. (Paula este ucenica doamnei Rădulescu de peste un an, învață repede și îi place ceea ce face. n.n.)

T.T.: Dar în celelalte țări din Europa sau din lume, cum este văzută această artă? La fel ca la noi? Pe segment mic?

M.R.: Cred că-i superior. Am auzit că în Italia sunt străzi cu sculpturi. Am auzit. Nu am fost. Nu am văzut. Deși mi-ar fi plăcut. La Veneția am auzit că este David. Statui, la stradă. Dintre toate, pe David l-aș fi luat, dacă m-aș fi nimerit pe acolo...

T.T.: Ați avut o viață foarte bogată, foarte plină. Este ceva ce v-ați fi dorit să împliniți ca artist și nu ați apucat, Doamna Maria?

M.R.: Eeee, aș fi vrut să lucrez mai mult... Am multe tipare și nu am timp să le fac pe toate...

T.T.: Este adevărat că soțul dumneavoastră a colaborat la realizarea statuii *George Enescu*, lucrare amplasată în fața Operei din București?

M.R.: Da, este adevărat. Dar mai este o statuie *George Enescu*, la intersecția dintre strada George Enescu și Bulevardul Magheru, spre Piața Romană. Acela este turnat de mine și de soțul meu, în ipsos. Cred că aveam 21-22 de ani când l-am turnat.

T.T.: Lucrarea de pe Bulevardul Magheru nu e totuși amplasată de foarte mulți ani...

M.R.: Nu. Lucrarea a fost pusă în atelierul lui Baraschi. Și fata lui a venit din America, sau de unde o fi stând ea, nu știu, și a zis așa: Eu donez statuia asta statului nostru român, gratis. Dar vreau s-o văd bine amplasată. Această statuie a fost dezvelită odată cu deschiderea oficială a Festivalului Internațional „George Enescu” din anul 2013.

T.T.: Si fiica lui Baraschi cum era? Cum se numește? Ați cunoscut-o?

M.R.: Punți se numește. Așa o mângâia taică-su și așa o strigam și noi. Am cunoscut-o. Așa o strigam noi în curte când ne jucam cu mingea. Eram măritată dar mă jucam și eu cu copiii. Avea și un băiat. Pe urmă noi ne-am mai despărțit. Am mai lucrat și pe la Han, și pe la Jalea, n-am stat numai cu Baraschi. Am stat o perioadă, am lucrat mult cu dânsul dar erau lucrări și în altă parte și mergeam și acolo. Au fost ani frumoși – câștigam bani, eram cu soțul, ne-am înțeles bine...

T.T.: V-a afectat pandemia activitatea? În ce fel?

M.R.: Eu am avut acum în octombrie Covid. M-a apucat întâi tensiunea. M-a zguduit întâi o amețeală de nu știam ce să fac. Am chemat salvarea, mi-au dat medicamente. Nora mea mi-a cumpărat aparat de oxigen, că nu mai puteam respira. Dar am stat acasă, nu m-am dus la spital.

T.T.: V-ați vaccinat, Doamna Maria?

M.R.: Nu, nu m-am vaccinat, că eu ziceam că sunt sănătoasă, că nu se lipește boala de mine și uite că m-a trântit. Acum trebuie să aștept trei luni până să mă vaccinez, că am anticorpi. Încă sunt slăbită. Mie nu mi-e frică decât de amețeala de la tensiune.

T.T.: Aveți copii?

M.R.: Am avut fată și băiat, și mi-au murit amândoi. Băiatul a murit în Costa Rica și l-am adus în România. Și fata a murit, aici, înaintea băiatului... Acum nora este alături de mine și are grijă de mine, nu am nici un nepot.

T.T.: De unde vă sunt rădăcinile? Unde v-ați născut?

M.R.: Lângă Focșani, la 30 de kilometri distanță. Dar au rămas toate de izbeliște acolo, și casa și tot...

Am făcut turul atelierului împreună și am plecat cu promisiunea revenirii. Cât va mai fi în putere, Maria Rădulescu va continua să lucreze în atelierul ei cu aceeași bucurie.

Tanța Tănăsescu

RALUCA GRAUR

ROMA în octombrie

ROMA, Muzeul VATICAN
Foto credit: Raluca Graur

ROMA, BASILICA SFÂNTUL PETRU
Foto credit: Raluca Graur

ROMA, SFERA de la VATICAN
Foto credit: Raluca Graur

ROMA, COLUMNA LUI TRAIAN
Foto credit: Raluca Graur

DUMITRU-TUDOR TĂNĂSESCU

PIAȚA SFÂNTUL PETRU din ROMA
Foto credit: Dumitru-Tudor Tănăsescu